ผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

น.ส.พิมพิกา ตันสุวรรณ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาจิตวิทยา ไม่สังกัดภาควิชา/เทียบเท่า
คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

EFFECTS OF GESTALT GROUP PLAY THERAPY ON SOCIAL SKILLS IN ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS

Miss Pimpika Tonsuwan

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in Psychology

Common Course

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2018

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
โดย	น.ส.พิมพิกา ตันสุวรรณ
สาขาวิชา	จิตวิทยา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต้พันธ์

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะจิตวิทยา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณระพี สุทธิวรรณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อรัญญา ตุ้ยคำภีร์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต้พันธ์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลยา พิสิษฐ์สังฆการ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์สุภาพรรณ โคตรจรัส)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

พิมพิกา ตันสุวรรณ : ผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย. (EFFECTS OF GESTALT GROUP PLAY THERAPY ON SOCIAL SKILLS IN ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.ณัฐสุดา เต้พันธ์

งานวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 48 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 24 คน และกลุ่มควบคุม 24 คน โดยกลุ่มทดลองจะเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ สัปดาห์ละครั้ง จำนวน 7 สัปดาห์ ครั้งละ 45 นาที เก็บข้อมูลโดยครูเป็นผู้ตอบแบบประเมินมาตรวัดทักษะทางสังคมในเด็กทั้งช่วงก่อนและหลังการทดลอง และระยะติดตามผล โดยแบ่งทักษะทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ทางสถิติโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนามแบบวัดซ้ำ และระหว่างกลุ่ม โดยมีผลการวิจัย ดังนี้

1.หลังการทดลอง และระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองสูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)

2. หลังการทดลอง และระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองสูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตามผล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)

3. หลังการทดลอง และระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และพบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตาม ผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สาขาวิชา จิตวิทยา ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2561 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

5977620038 : MAJOR PSYCHOLOGY

KEYWORD: GESTALT GROUP PLAY THERAPY, SOCIAL SKILLS, CHILDREN

Pimpika Tonsuwan : EFFECTS OF GESTALT GROUP PLAY THERAPY ON SOCIAL SKILLS IN ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS. Advisor: Asst. Prof. NATTASUDA TAEPHANT, Ph.D.

The purpose of this research was to examine the effect of gestalt group play therapy on social skills of elementary school students. Participants were 48 children in grade 4-6. Participants were assigned into an experimental group and control group with 24 participants in each. Those in the experimental group participated in seven weekly 45 minute gestalt group play therapy. The participants' teachers rated their social skills. Social Skills Rating System were administered at pre, post and follow-up periods. The ratings addressed 3 components of social skills: 1) Self-control 2) Assertiveness 3) Cooperation. Data obtained were analyzed using repeated measure and between-group MANOVAs. Findings were as follow:

1.) At post- and follow up periods, the experimental group’s scores on self-control were significantly higher than those at pre-treatment periods ($p < .001$) and the scores were also significantly higher than control group’s scores at post- and follow up periods ($p < .001$)

2.) At post- and follow up periods, the experimental group’s scores on assertiveness were significantly higher than those at pre-treatment periods ($p < .001$) and the scores were also significantly higher than control group’s scores at post- and follow up periods ($p < .001$)

3.) At post- and follow up periods, the experimental group’s scores on cooperation were significantly higher than those at pre-treatment periods ($p < .001$) and the scores were also significantly higher than control group’s scores at post- and follow up periods ($p < .001$)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

Field of Study: Psychology Student's Signature .....

Academic Year: 2018 Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ เนื่องจากได้รับความกรุณาจากผู้มีพระคุณทุกท่าน ในการให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ ตลอดจนการสนับสนุนทั้งกำลังกายและกำลังใจ ข้าพเจ้าจึงขอกราบขอบพระคุณบุคคลดังต่อไปนี้

ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐสุดา เต้พันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้โอกาสและเปิดมุมมองเกี่ยวกับการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนเป็นแรงผลักดันและกำลังใจให้กับข้าพเจ้าในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ รวมทั้งขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์สุภาพรรณ โคตรจรัส, รองศาสตราจารย์ ดร.อรัญญา ตุ้ยคำภีร์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กุลยา พิสิษฐ์สังฆการ, อาจารย์ ดร.สมบุญ จารุเกษมทวี และอาจารย์ภาณุ สหัสสานนท์ คณะกรรมการและผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้สละเวลาในการตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ รวมถึงขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ทางจิตวิทยาการปรึกษา คอยสนับสนุน และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอขอบพระคุณ รุ่นพี่ รุ่นน้อง และเพื่อนร่วมรุ่นสาขาจิตวิทยาการปรึกษาทุกท่าน สำหรับมิตรภาพ คำแนะนำ การช่วยเหลือ ตลอดจนการสนับสนุนทั้งแรงกายและแรงใจแก่ข้าพเจ้าในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณ ครอบครัวอันเป็นรากฐานสำคัญในชีวิต คุณแม่ คุณพ่อ พี่ชาย พี่สาว พี่สะใภ้ และหลานสาวที่น่ารัก ที่ให้ความรัก ให้การเลี้ยงดู ให้การศึกษา ให้ความเชื่อใจ เป็นต้นแบบและกำลังใจที่สำคัญในการดำเนินชีวิตของข้าพเจ้าเสมอมา ขอบคุณคำปลอบโยนในยามที่ท้อ และคำชื่นชมยินดีในยามที่สำเร็จของเพื่อนๆ ทุกคน

พิมพิกา ตันสุวรรณ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สารบัญ

หน้า

..... ค

บทคัดย่อภาษาไทย..... ค

..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... ง

กิตติกรรมประกาศ..... จ

สารบัญ..... ฉ

สารบัญตาราง..... ฎ

สารบัญภาพ..... ฐ

บทที่ 1 1

บทนำ..... 1

ความเป็นมาและความสำคัญ 1

วัตถุประสงค์การวิจัย 4

สมมติฐานของการวิจัย..... 4

ขอบเขตการวิจัย 5

กรอบแนวคิดการวิจัย 6

คำจำกัดความในการวิจัย 6

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 7

บทที่ 2 8

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 8

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการวัยเด็กตอนกลาง..... 9

1.1 พัฒนาการทางสังคม 9

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

1.2 พัฒนาการทางอารมณ์ 10
1.3 พัฒนาการทางร่างกาย 11
1.4 พัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา 11
2. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางสังคม (Social Skills) 12
2.1 ความหมายของทักษะทางสังคม 12
2.2 องค์ประกอบของทักษะทางสังคม 13
2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม 15
3. แนวคิดการเล่นบำบัด (Play Therapy) 21
3.1 ความหมายของการเล่นบำบัด 21
3.2 ความสำคัญของการเล่นบำบัดในเด็ก 22
3.3 ประโยชน์ของการเล่นบำบัด 23
3.4 ประเภทของการเล่นบำบัด 23
4. แนวคิดการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ (Gestalt play therapy) 25
4.1 หลักการของการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ 25
4.2 เป้าหมายการบำบัดแบบเกสตัลท์ 28
4.3 บทบาทของนักจิตวิทยาการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ 29
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 30
บทที่ 3 33
วิธีการวิจัย 33
การออกแบบการวิจัย 34
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 35
ประชากร 35
กลุ่มตัวอย่าง 35
เกณฑ์การคัดเข้า 35

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

เกณฑ์การคัดออก 36
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 37
1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปสำหรับเด็ก 37
2. แบบวัดทักษะทางสังคม 37
2.1 ลักษณะของแบบวัดทักษะทางสังคม 37
2.2 ขั้นตอนการพัฒนามาตรวัดและการตรวจสอบคุณภาพมาตรวัด 38
3. โปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ 39
3.1 ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ 39
ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 45
1. ขั้นก่อนการทดลอง 45
2. ขั้นการดำเนินทดลอง 46
3. ขั้นหลังการทดลอง 46
การเก็บรวบรวมข้อมูล 46
การวิเคราะห์ข้อมูล 46
การอภิปรายและการสรุปผลการวิจัย 47
การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย 47
การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย 47
การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง 49
บทที่ 4 50
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 50
ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประชากรของกลุ่มตัวอย่าง 50
ส่วนที่ 2 ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ความแปรปรวนเชิงพหุนาม 51
ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาของคะแนนการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ 56

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ส่วนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย 58
ส่วนที่ 5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย 68
บทที่ 5 70
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ 70
สรุปผลการวิจัย 70
อภิปรายผลการวิจัย 71
ผลจากกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ 72
ส่วนที่ 1 การอภิปรายตัวแปรทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง (Self-control) 73
ส่วนที่ 2 การอภิปรายตัวแปรทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเอง (Assertiveness) .. 79
ส่วนที่ 3 การอภิปรายตัวแปรทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ (Cooperation) 82
ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ 86
ข้อจำกัด 86
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 86
ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ 87
ภาคผนวก 88
ภาคผนวก ก 89
รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ 89
ภาคผนวก ข 90
เอกสารรับรองคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย 90
ภาคผนวก ค 93
เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างในวิจัย 93
ภาคผนวก ง 99
เอกสารตัวอย่างเนื้อหาสำหรับประชาสัมพันธ์ 99
ภาคผนวก จ 101

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

มาตรวัดทักษะทางสังคม 101
ภาคผนวก ฉ 105
โปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ฉบับปรับปรุงก่อนนำไปทดลองใช้ 105
บรรณานุกรม 107
ประวัติผู้เขียน 112

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 โปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ (Gestalt Group Play Therapy)..... 42

ตาราง 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง..... 51

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์การกระจายแบบโค้งปกติ (Normal Distribution) 53

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรตามช่วงก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลของกลุ่มตัวอย่าง..... 54

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง โดย Box's M 55

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของแต่ละตัวแปรแบบ Levene's Test of Equality of Error Variances..... 55

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนต่ำสุด คะแนนสูงสุด และค่าที่เป็นไปได้ของ คะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ช่วงก่อน-หลังการทดลองและระยะติดตามผล 57

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบพหุนาม (MANOVA) ของกลุ่มตัวแปรตามระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในช่วงก่อนการทดลอง (N = 48)..... 59

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบรายตัวแปรของคะแนนการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในช่วงก่อนการทดลอง (N=48)..... 60

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเชิงพหุนาม (MANOVA) ของกลุ่มตัวแปรตาม ระหว่างกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และกลุ่มควบคุม..... 60

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเชิงพหุนาม (MANOVA) ของตัวแปรตาม ระหว่างกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์กับกลุ่มควบคุม..... 61

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนเวลาและกลุ่มตามตัวแปร (Univariate tests) ของคะแนนการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ..... 62

ตาราง 13 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองก่อน-หลัง และระยะติดตามผล ในกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์..... 65

ตาราง 14 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองก่อน-หลัง และระยะติดตามผล ในกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์..... 65

ตาราง 15 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือก่อน-หลัง และระยะติดตามผล ในกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์..... 66

ตาราง 16 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองก่อน-หลัง และระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และกลุ่มควบคุม..... 67

ตาราง 17 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองก่อน-หลัง และระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และกลุ่มควบคุม..... 67

ตาราง 18 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือก่อน-หลัง และระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และกลุ่มควบคุม.... 68

ตาราง 19 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน..... 69

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1 การออกแบบการวิจัย..... 34

ภาพที่ 2 ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของเงื่อนไขเวลาและอิทธิพลของเงื่อนไขกลุ่ม 61

ภาพที่ 3 กราฟเส้นเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง ในช่วงก่อน-หลัง และระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ ระหว่างกลุ่มทดลอง (เส้นสีเขียว) และกลุ่มควบคุม (เส้นน้ำเงิน) 63

ภาพที่ 4 กราฟเส้นเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองในช่วงก่อน-หลัง และระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ ระหว่างกลุ่มทดลอง (เส้นสีเขียว) และกลุ่มควบคุม (เส้นน้ำเงิน)..... 63

ภาพที่ 5 กราฟเส้นเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ ในช่วงก่อน-หลัง และระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ ระหว่างกลุ่มทดลอง (เส้นสีเขียว) และกลุ่มควบคุม (เส้นน้ำเงิน) 64

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

เด็กที่อยู่ในช่วงวัยเด็กตอนกลาง (Middle childhood) จะมีพัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมที่สามารถที่จะเลือกแสดงพฤติกรรม อารมณ์ความรู้สึกให้เหมาะสมต่อสถานการณ์และบุคคลที่ตนมีปฏิสัมพันธ์ด้วย เด็กวัยนี้สามารถที่จะตระหนักรู้และเข้าใจอารมณ์ที่แตกต่างกันของตนเอง และเรียนรู้ที่จะเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกที่อยู่ภายใต้การแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลอื่น เริ่มสนใจการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน สนใจสถานะของตนเองในกลุ่ม มีการเปรียบเทียบความสามารถของตนในด้านต่างๆกับเพื่อนในกลุ่ม (Harris & Butterworth, 2012) ในช่วงวัยเด็กตอนกลาง เด็กเรียนรู้ที่จะให้ความเป็นเพื่อนและสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น เริ่มมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมวัยและผู้ใหญ่มากขึ้น โดยเรียนรู้ที่จะปรับพฤติกรรมของตนให้เหมาะสมทั้งต่อความต้องการของตนเองและความต้องการของบุคคลอื่นหรือสังคมรอบข้างเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Papalia, Olds, & Feldman, 1990)

เมื่อเด็กเติบโตขึ้นสิ่งแวดล้อมจะขยายจากบ้านไปสู่สังคมภายนอกโดยเฉพาะโรงเรียน เด็กจะมีโอกาสในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น ได้เรียนรู้และพัฒนาทักษะทางสังคมมากขึ้น ซึ่งการพัฒนาทักษะทางสังคมที่เหมาะสมจะเป็นรากฐานที่สำคัญของสัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้อื่นในอนาคต โดยการมีทักษะทางสังคมที่ดีสามารถเห็นได้จากความสามารถในการแสดงพฤติกรรมทางสังคมอย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ที่บุคคลที่ได้เผชิญ รวมทั้งความสามารถในการยับยั้งควบคุมพฤติกรรมทางสังคมที่ไม่เหมาะสมก็สามารถสะท้อนให้เห็นถึงทักษะทางสังคมของเด็กได้ (Schaefer, 2011) หากเด็กประสบความสำเร็จในการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมจะทำให้เติบโตเป็นคนที่เชื่อมั่นในตนเอง ภาคภูมิใจในตนเอง แต่หากเด็กประสบความล้มเหลวในการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม อาจก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมนำไปสู่การหลีกเลี่ยงที่จะมีการติดต่อทางสังคมกับบุคคลอื่นๆ อาจจะแยกตัวออกจากสังคม (Spence, Donovan, & Brechman-Toussaint, 1999) มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และมีปัญหาด้านสุขภาพจิต เช่น โรคจิตเภท โรควิตกกังวล และโรคซึมเศร้า เป็นต้น (Segrin, 2000) ดังนั้นทักษะทางสังคมจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อบุคคล เพราะบุคคลไม่สามารถที่จะอยู่ได้ตามลำพัง ต้องมีเพื่อน มีกลุ่มสังคมที่จะต้องดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ตั้งแต่สังคมในโรงเรียน การทำงาน จนถึงสังคมชุมชน ประเทศและโลก ซึ่งทุกสังคมต้องอาศัยทักษะทางสังคมในการสร้างสัมพันธภาพและติดต่อสัมพันธ์กัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สำหรับสถานการณ์ในประเทศไทย กรมสุขภาพจิตได้รายงานปัญหาเด็กรังแกกันในโรงเรียน พบว่าอยู่ในอันดับ 2 ของโลก และยังพบว่ามีเด็กจำนวนมากถึง 6 แสนคนต่อปีในสถานศึกษาในประเทศไทยกำลังเผชิญการถูกรังแก ล้อเลียน จากเพื่อนนักเรียนด้วยกัน ส่งผลให้เกิดความเครียด วิตกกังวล และไม่อยากไปโรงเรียนมากขึ้น นโยบายของกรมสุขภาพจิตประจำปี 2560-2561 จึงมุ่งเน้นพัฒนาโครงการเพื่อป้องกันและช่วยเหลือการถูกรังแกและปัญหาความรุนแรงภายในโรงเรียน โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กชั้นประถมศึกษาที่มีอายุตั้งแต่ 6-13 ปี ซึ่งเป็นวัยของการพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นและการอยู่ร่วมกันในสังคม การพัฒนาโครงการเหล่านี้เพื่อเตรียมความพร้อมด้านทักษะในการดำเนินชีวิตและทักษะทางสังคมของเด็กเพื่อก้าวสู่วัยรุ่นอย่างมีคุณภาพ (กรมสุขภาพจิต, 2561)

แนวทางหนึ่งที่นักจิตวิทยาใช้เป็นกระบวนการในการพัฒนาทักษะทางสังคมคือการเล่นบำบัด ซึ่งเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เด็กมีโอกาสในการสำรวจตนเองผ่านการทำกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์กับนักจิตวิทยาในการตระหนักรู้ในตนเอง การสื่อสารความคิด ความรู้สึก และปัญหาของตนเองออกมาภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัย เนื่องจากพัฒนาการของเด็กในการแสดงความคิด ความรู้สึกของตนเองผ่านการใช้ภาษายังไม่ได้ดีเท่ากับบุคคลในวัยผู้ใหญ่ การแสดงออกของเด็กอาจมีการติดขัดหรือผิดพลาดในบางสถานการณ์ โดยในการเล่นบำบัดจะช่วยให้เด็กได้สำรวจและตระหนักถึงอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง ผ่านกระบวนการและกิจกรรมของการเล่นบำบัดหลายรูปแบบทั้ง งานศิลปะ การเต้น ดนตรี ที่นำมาใช้ร่วมกับการบำบัดอย่างเหมาะสมตามขั้นของพัฒนาการ เกิดการเรียนรู้การแก้ไขปัญหา การจัดการกับความวิตกกังวล ความขัดแย้ง ความสับสนที่เกิดขึ้น และสามารถทดลองวิธีการใหม่ๆหรือทักษะต่างๆในการแสดงออกได้ผ่านการเล่น ซึ่งส่งผลให้เด็กเกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจและสังคม (Oaklander, 2001) โดย Barnes (1995) กล่าวว่าการเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการด้านสังคมของเด็ก จากการศึกษาลักษณะการเล่นและการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนระหว่างการเล่นสามารถแสดงถึงพัฒนาการด้านสังคมของเด็กได้ นักจิตวิทยาและจิตแพทย์จึงได้ใช้การเล่นบำบัดเป็นวิธีการอย่างหนึ่งในการช่วยแก้ไขความบกพร่องและปัญหาด้านจิตใจของเด็ก

กลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ (Gestalt Group Play Therapy) เป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการบำบัดของบุคคล ได้เกิดการสำรวจตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นการรับรู้ถึงอารมณ์และพฤติกรรมภายในที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมากกว่าอดีต เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในตนเอง ณ ขณะนั้น เป็นการทำงานร่วมกันในทุกด้านของบุคคล ทั้งความคิด ความรู้สึก

และการรับรู้ นำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยมีนักจิตวิทยาที่ทำงานบนพื้นฐานของความเข้าใจ ยอมรับและเคารพในตัวตนของเด็ก มีการรักษาสัมพันธภาพที่ดีโดยปราศจากการตีความและการให้คำแนะนำเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของนักจิตวิทยา โดยนักจิตวิทยามีบทบาทในการจัดสิ่งแวดล้อมและกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับอายุของเด็กและตามความจำเป็นในกระบวนการบำบัด เพื่อเพิ่มประสบการณ์ในการเสริมสร้างการรับรู้ตนเอง และส่งเสริมการแสดงออกทางอารมณ์และพฤติกรรมภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มีการใช้การเล่นบำบัดด้วยวิธีนี้ในการแก้ไขและลดปัญหาพฤติกรรมในเด็ก เช่นงานวิจัยของ Hoda Babaei , Ebrahim Mohammadian, and Abbas (2014) ที่ศึกษาผลการเล่นบำบัดในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในชั้นเรียนของวัยเด็กตอนต้น ทั้งพฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมก่อกวน และความวิตกกังวล โดยผลการศึกษาพบว่ากระบวนการบำบัดช่วยให้เด็กสามารถลดความเครียดทางจิตใจของตนเองผ่านการเล่น และได้รู้จักประสบการณ์ใหม่ๆ เรียนรู้วิธีการแสดงออกและจัดการกับปัญหาอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีการศึกษาผลของการเล่นบำบัดในเด็กที่มีปัญหาพัฒนาการ และยังมีงานวิจัย Wren (2009) ศึกษาผลของการเล่นบำบัดในเด็กที่มีปัญหาบกพร่องทางการเรียนรู้ และ Van Riet (2008) ศึกษาผลการเล่นบำบัดในการรักษาเด็กที่มีปัญหาการพูดติดอ่าง โดยผลการศึกษาพบว่าการบำบัดใช้ได้ดีกับเด็กที่พูดติดอ่างเนื่องจากช่วยให้เด็กได้สัมผัสกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและเอื้อต่อการแสดงออกอย่างเป็นอิสระภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัย มีงานวิจัยที่น่าสนใจของ Kafaki, Hassanzadeh, and Jadidi (2013) ที่ใช้กลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กก่อนวัยเรียน พบว่ากระบวนการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กก่อนวัยเรียน

สำหรับการศึกษาในประเทศไทย ยังไม่พบงานวิจัยที่ใช้กระบวนการกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์เพื่อพัฒนาหรือเสริมสร้างทักษะทางสังคม แต่พบว่ามีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางสังคมบนพื้นฐานของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้เด็กจากงานวิจัยของ พัชรี ประจญ, อรนุช ศรีสะอาด, and ปรีชา จันทวี (2556) ศึกษาการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางสังคมโดยประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินเสริมสร้างพลังอำนาจและ อรชร ชัยชาญ (2545) ศึกษาผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการพัฒนา

ทักษะทางสังคมของเด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรมระดับประถมศึกษาปีที่ 5 อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีการใช้กระบวนการกลุ่มเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในการพัฒนาทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการบำบัดของบุคคล เกิดการสำรวจตนเองซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นการรับรู้ถึงอารมณ์และพฤติกรรมภายในที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมากกว่าอดีต เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในตนเอง ณ ขณะนั้น นำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์กับผู้อื่น บนพื้นฐานของการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักจิตวิทยาและเด็ก ผ่านการสำรวจเรื่องราวและความรู้สึกของเด็กภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย

โดยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษาผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย เพื่อมุ่งเน้นให้เด็กเกิดการพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือที่เหมาะสม เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการอยู่ร่วมกับสังคมในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งการมีพัฒนาการทักษะสังคมที่ดีจะส่งผลให้เด็กสามารถเข้าใจความคิด อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเองทั้งภายในและภายนอก รวมถึงการสื่อสารและการแสดงออกต่อบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สมมติฐานของการวิจัย

การศึกษาผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย มีสมมติฐานการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมในช่วงหลังการทดลอง และช่วงติดตามผลสูงกว่าก่อนการทดลอง ประกอบด้วยสมมติฐานย่อยทั้งหมด 3 ข้อ ดังนี้

    1.1 หลังการทดลองและช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงกว่าก่อนการทดลอง

    1.2 หลังการทดลองและช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง

1.3 หลังการทดลองและช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง

2. กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมสูงกว่ากลุ่มควบคุมในช่วงหลังการทดลองและช่วงติดตามผล ประกอบด้วยสมมติฐานย่อยทั้งหมด 3 ข้อ ดังนี้

2.1 หลังการทดลองและช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงกว่ากลุ่มควบคุม

2.2 หลังการทดลองและช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

2.3 หลังการทดลองและช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experiment research design) ใช้การออกแบบการทดลองแบบทดสอบก่อนการทดลอง หลังการทดลองและติดตามผล (Pre-Post-follow-up design) ศึกษาผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ คือ
   1.1 กลุ่มการเล่นบำบัด
      1.1.1 กลุ่มทดลอง
      1.1.2 กลุ่มควบคุม
   1.2 ระยะเวลา
      1.2.1 ก่อนการทดลอง
      1.2.2 หลังการทดลอง
      1.2.3 ช่วงติดตามผล 2 สัปดาห์
2. ตัวแปรตาม คือ ระดับคะแนนทักษะทางสังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

กรอบแนวคิดการวิจัย

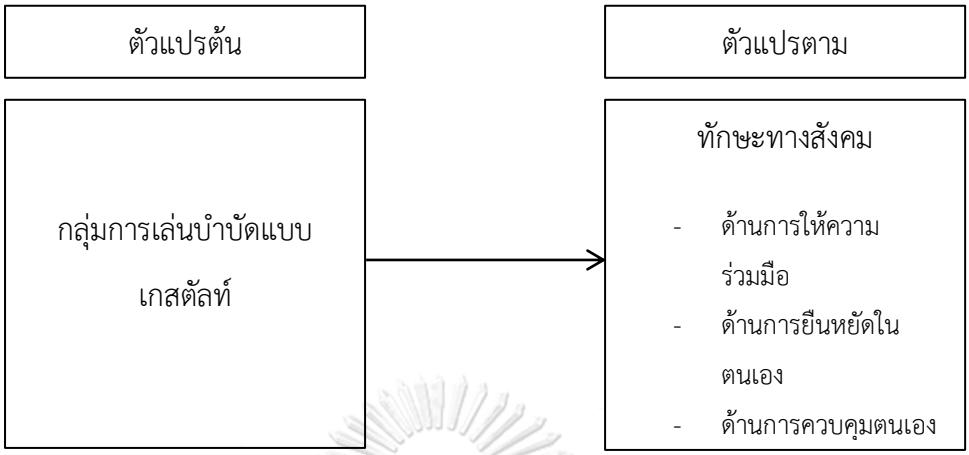

คำจำกัดความในการวิจัย

1. กลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ (Gestalt Group Play Therapy) หมายถึง กระบวนการที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎี Gestalt therapy ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการบำบัด ให้เด็กเกิดการสำรวจตนเองในการรับรู้อารมณ์และพฤติกรรมภายในที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเองนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์กับผู้อื่น บนพื้นฐานของการทำงานของนักจิตวิทยาที่เข้าใจ ยอมรับและเคารพในตัวตนของเด็ก มีการรักษาสัมพันธภาพที่ดีโดยปราศจากการตีความและการให้คำแนะนำภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย ซึ่งโปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่ม 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที โดยแบ่งกลุ่มทดลองออกเป็นกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน จัดขึ้นในห้องสันทนาการของโรงเรียน โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินกลุ่มด้วยตนเองบนพื้นฐานของกระบวนการกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ที่มุ่งเน้นการตระหนักรู้ถึงอารมณ์และพฤติกรรมในปัจจุบันขณะ ผู้นำกลุ่มมีบทบาทในการช่วยกระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรม เอื้อให้เด็กได้สำรวจอารมณ์ ความรู้สึก และการแสดงออกของตนเองผ่านกิจกรรมที่ใช้สี การวาดภาพ การเล่นบทบาทสมมติในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อนำไปสู่การตระหนักรู้และส่งเสริมให้เด็กแสดงออกถึงทักษะทางสังคมได้อย่างเหมาะสม

2. ทักษะทางสังคม (Social Skills) หมายถึง ความสามารถในการแสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ได้แก่ การให้ความร่วมมือ (Cooperation) การยืนหยัดในตนเอง(Assertiveness) และการควบคุมตนเอง (Self-control)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

2.1 การให้ความร่วมมือ (Cooperation) คือ การทำตามคำสั่งของผู้อื่น(ครู/ผู้ปกครอง) การปฏิบัติตามกฎของส่วนรวม

2.2 การยืนหยัดในตนเอง (Assertiveness) คือ การบอกความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นทราบ กล้าที่จะแสดงออกทางความคิดในสถานการณ์ที่ไม่ยุติธรรม

2.3 การควบคุมตนเอง (Self-control) คือ การประนีประนอมเมื่อเกิดความขัดแย้ง ความสงบนิ่งเมื่อถูกล้อเลียน

วัดโดยมาตรวัดทักษะทางสังคมซึ่งครูเป็นผู้ตอบแบบประเมิน พัฒนามาจาก Social Skills Rating System (SSRS) ของ Gresham and Elliott (1990) ข้อคำถาม 30 ข้อ โดยครูเป็นผู้ประเมิน แบ่งทักษะออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การให้ความร่วมมือ (Cooperation) การยืนหยัดในตนเอง (Assertiveness) และการควบคุมตนเอง (Self-control)

3. วัยเด็กระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 9 – 11ปี อยู่ในช่วงวัยเด็กตอนกลาง (Middle Childhood) มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญา อารมณ์และสังคมที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นจากวัยเด็กตอนต้น มีความเข้าใจที่เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น เข้าใจและรับรู้อารมณ์ของตนเองและผู้อื่นได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของกลุ่มการเล่นบำบัดที่มีผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในช่วงวัยเด็กตอนกลาง
2. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอน บิดามารดา นักจิตวิทยาการปรึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในเด็กได้อย่างเหมาะสม
3. เพื่อเป็นองค์ความรู้สำหรับการศึกษางานวิจัยเรื่องกลุ่มการเล่นบำบัด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาแนวทาง ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในประเด็นสำคัญต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการวัยเด็กตอนกลาง (Middle Childhood)
    - 1.1 พัฒนาการทางสังคม
    - 1.2 พัฒนาการทางอารมณ์
    - 1.3 พัฒนาการทางร่างกาย
    - 1.4 พัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา
2. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางสังคม (Social Skills)
    - 2. 1 ความหมายของทักษะทางสังคม
    - 2. 2 องค์ประกอบของทักษะทางสังคม
    - 2. 3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม
3. แนวคิดการเล่นบำบัด (Play Therapy)
    - 3. 1 ความหมายของการเล่นบำบัด
    - 3. 2 ความสำคัญของการเล่นบำบัด
    - 3. 3 ประโยชน์ของการเล่นบำบัด
    - 3. 4 ประเภทของการเล่นบำบัด
4. แนวคิดการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ (Gestalt play therapy)
    - 4. 1 องค์ประกอบของการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์
    - 4. 2 เป้าหมายและกระบวนการการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์
    - 4. 3 บทบาทของนักจิตวิทยาการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการวัยเด็กตอนกลาง

วัยเด็กตอนกลางอยู่ในช่วงอายุประมาณ 6 จนถึง 12 หรือ 13 ปี มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 พัฒนาการทางสังคม

พัฒนาการทางสังคมของเด็กในวัยนี้ขยายขอบเขตกว้างขวาง เด็กๆมักใช้เวลากับผู้ใหญ่อื่นๆ ที่ไม่ใช่พ่อแม่หรือบุคคลในบ้านยาวนานขึ้น มีการคบหากับเพื่อนร่วมรุ่นได้ดีกว่าในวัยเด็กตอนต้น แม้ว่าพ่อแม่ยังคงมีบทบาทสำคัญในการอบรมดูแลบุตร บุคคลที่เป็นผู้ใหญ่อื่นๆนอกบ้าน ก็เริ่มมีบทบาทสำคัญในการอบรมดูแลเด็ก ลักษณะพัฒนาการที่สำคัญซึ่งควรบังเกิดขึ้นในช่วงนี้ คือ การเตรียมตัวเพื่อเป็นเด็กวัยรุ่นและผู้ใหญ่ที่สามารถรับผิดชอบตนเองในด้านต่างๆ ได้ อาทิเช่น หัดทำอะไรด้วยตนเองได้ เรียนรู้ที่จะเล่น เรียนและทำงานกับเพื่อนร่วมวัย เรียนรู้ที่จะให้ความเป็นเพื่อนและสร้างมิตรภาพกับผู้อื่น (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

พัฒนาการทางสังคมในระยะนี้ มีลักษณะแตกต่างจากวัยเด็กตอนต้นหลายประการ คือ

1.เด็กคบเพื่อนร่วมวัย และผู้ใหญ่มากขึ้น

2.พัฒนาการด้านการยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentric) ลดลง ทำให้เด็กสามารถรวมกลุ่มเล่นกับเพื่อนได้ดียิ่งขึ้น มีสมรรถภาพทางความคิดนึกและพัฒนาการด้านศีลธรรมจรรยา ทำให้เด็กร่วมเล่น เรียน ทำกิจกรรมต่างๆ เป็นกลุ่มได้ดี

3.ความสำคัญของการเรียนที่มีต่อชีวิต ค่านิยมของการเรียนในโรงเรียนในสังคมปัจจุบัน ทำให้เด็กผูกพันกับเพื่อนที่โรงเรียนและครู ทำให้เด็กห่างเหินจากผู้ใหญ่ในบ้าน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

อาจกล่าวได้ว่าพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัยนี้มีความเด่นชัด เด็กจะให้ความสำคัญต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทั้งต่อบุคคลใกล้ชิดและบุคคลอื่น ทั้งวัยเดียวกันและต่างวัยกัน เด็กจะแสวงหาเพื่อนที่มีความคล้ายคลึงกันในด้านของบุคลิกลักษณะ ความชอบ และเป็นเพื่อนที่สามารถไว้วางใจได้ เข้าใจกัน มักยึดมั่นกับกลุ่มเพื่อน สังคมรอบข้าง มีความรู้สึกผูกพัน เป็นเจ้าของ และซื่อสัตย์ต่อกลุ่ม มีพฤติกรรมการแสดงออกทางกาย วาจา และการแต่งกายที่เหมือนกลุ่ม สังคมของเพื่อนในเด็กวัยนี้มักเป็นสังคมเฉพาะของเพื่อนเพศเดียวกัน และเด็กผู้ชายจะรักษาความสนใจที่มีต่อกลุ่มได้มากกว่าเด็กผู้หญิง และเด็กที่อยู่ในช่วงวัยเด็กตอนกลางจะเริ่มปรับพฤติกรรมของตนให้เหมาะสมทั้งต่อความต้องการของตนเองและความต้องการของบุคคลอื่นหรือสังคมรอบข้างเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยมีขั้นตอนการพัฒนา โดยลำดับดังนี้ (Papalia et al., 1990)

1. ขยายความเข้าใจของตนเอง เพื่อให้สอดคล้องกับการรับรู้ ความต้องการ และความคาดหวังของบุคคลรอบข้าง เช่น เรียนรู้ความหมายของการเป็นเพื่อน การทำงานร่วมกันหรือการเป็นสมาชิกกลุ่ม เป็นต้น

2. เรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับความเป็นไปในสังคม โดยเฉพาะบทบาท กฎ กติกาต่างๆ เช่น เรียนรู้ว่าในที่ทำงานมีผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นต้น

3. สร้างพฤติกรรมที่เป็นมาตรฐานที่ทำให้ตนเองรู้สึกพึงพอใจ และเป็นที่ยอมรับในสังคมซึ่งบางครั้งก่อให้เกิดความขัดแย้งในตัวเด็กวัยนี้ เนื่องจากเด็กอยู่ท่ามกลางเพื่อนวัยเดียวกัน และผู้ใหญ่ ซึ่งมีความต้องการและคาดหวังต่างกัน

4. ปรับพฤติกรรมของตนเอง เพื่อให้ตรงกับความต้องการและความคาดหวังของตนเองและสังคม

Barnes (1995) กล่าวว่าการเล่นมีความสำคัญต่อพัฒนาการด้านสังคมของเด็กจากการศึกษาลักษณะการเล่นและปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนระหว่างการเล่นของเด็ก สามารถแสดงถึงพัฒนาการด้านสังคมของเด็กได้ โดยการเล่นจะมีผลดังนี้

1. เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ ผ่านการเล่น เช่น การฝึกทักษะทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและปฏิสัมพันธ์ต่อกัน
2. เด็กมีโอกาสได้ฝึกฝน ทักษะทางสังคม เพิ่มเติมให้ชัดเจนขึ้น จากการเรียนรู้โดยวิธีอื่นด้วยการเล่น
3. การเล่นมีส่วนช่วยพัฒนาด้านสังคมของเด็กควบคู่ไปกับประสบการณ์อื่นๆ ดังนั้น การเล่นจึงเป็นช่วงเวลาที่เด็กได้รับความสนุกสนาน ได้เล่นเกมต่างๆ ได้สมมุติตัวเองเป็นสิ่งโน้นสิ่งนี้ และได้รู้จักเพื่อน สร้างมิตรภาพ ซึ่งจัดเป็นการเสริมสร้างทักษะทางสังคมให้กับเด็กอย่างชัดเจน

1.2 พัฒนาการทางอารมณ์

พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กในวัยนี้ เด็กจะมีอารมณ์ต่างๆเพิ่มขึ้นทั้งอารมณ์ทางบวก เช่น ความรัก ความเห็นใจ ความรู้สึกสงสาร ความรู้สึกเบิกบานรื่นรมย์ และอารมณ์ทางลบเช่น เกลียด โกรธ อิจฉา ริษยา กลัว เด็กรู้จักกลัวสิ่งที่สมเหตุสมผลมากกว่าวัยเด็กตอนต้นเพราะความสามารถในการใช้เหตุผลของเด็กพัฒนาขึ้น มีความรู้สึกสงสารและเห็นอกเห็นใจ เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของ

บุคคลอื่น รวมทั้งสัตว์เลี้ยงด้วย สิ่งที่ต้องพัฒนาในด้านอารมณ์ของเด็กในวัยนี้คือ การเข้าใจอารมณ์ของตนเอง อารมณ์ของบุคคลอื่น การรู้จักควบคุมอารมณ์ และการรู้จักแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม พัฒนาการเหล่านี้จำเป็นสำหรับสุขภาพจิตที่ดีของเด็ก และเป็นหนทางให้เด็กได้มีโอกาสเข้ารวมกลุ่มกับเด็กคนอื่นๆ โดยการส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กในวัยนี้สามารถทำได้โดยการเปิดโอกาสให้เด็กเข้ากลุ่ม กลุ่มจะช่วยให้เด็กเรียนรู้และปรับปรุงการควบคุมอารมณ์และการแสดงออกของอารมณ์ในลักษณะที่สังคมยอมรับ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549)

1.3 พัฒนาการทางร่างกาย

พัฒนาการทางกายของเด็กวัยนี้ เป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป ช้าแต่สม่ำเสมอ ในวัยนี้พัฒนาการทางกายไม่มีลักษณะเด่นพิเศษเหมือนระยะวัยทารกตอนปลาย ในระหว่างนี้เป็นระยะที่เด็กหญิงโตเร็วกว่าเด็กชายวัยเดียวกันทั้งในด้านความสูงและน้ำหนัก ลักษณะเช่นนี้จะยังคงดำรงต่อไปจนกระทั่งย่างเข้าสู่ระยะวัยรุ่นตอนปลาย เด็กชายจะโตทันเด็กหญิงและล้ำหน้าเด็กหญิง ร่างกายขยายทางสูงมากกว่าทางกว้าง อวัยวะมีการเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ทั้งภายในและภายนอก รูปร่างเริ่มเปลี่ยนเข้าลักษณะผู้ใหญ่ เด็กในวัยนี้ไม่ชอบอยู่นิ่งชอบเล่นและทำกิจกรรมต่างๆที่ใช้ความรวดเร็ว การทำงานร่วมกันของกล้ามเนื้อใหญ่น้อยและประสาทสัมผัสดีขึ้นมาก สามารถเล่นเกมที่ซับซ้อนและกิจกรรมเล่นชนิดสร้างสรรค์ได้ เช่น การอ่าน การเขียน การวาดภาพ การปั้นรูป การทำการฝีมือ การแกะสลัก ฯลฯ (Santrock, 2009)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

1.4 พัฒนาการทางความคิดและสติปัญญา

เด็กวัยนี้จะมีพัฒนาการทางความคิดและสติปัญญาที่สามารถคิด วิเคราะห์ และแก้ปัญหาได้ชัดเจนมากขึ้น รู้จักการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา รับผิดชอบและตัดสินใจได้ด้วยตนเอง รับฟังคนอื่นมากขึ้น กระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพียงพอต่อการแก้ปัญหา การเสนอความคิดเห็นและการมีบทบาทในการช่วยเหลือกลุ่ม ตลอดจนสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้เกิดขึ้น พฤติกรรมดังกล่าวจะนำมาซึ่งความรู้สึกเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในตนเอง สำหรับความสนใจของเด็กวัยนี้จะสนใจในเรื่องของธรรมชาติ การท่องเที่ยวสถานที่ต่างๆ ดูภาพยนตร์ เลี้ยงสัตว์ โดยทั่วไปเด็กผู้ชายจะสนใจเรื่องการพิสูจน์ ทดลอง ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ดาราศาสตร์ ส่วนเพศหญิงจะสนใจเรื่องการครัว เย็บปักถักร้อย การอ่านหนังสือต่างๆ ที่ให้ความรู้สึกอ่อนโยน เป็นต้น (Piaget, 1958)

กล่าวโดยสรุป คือ วัยเด็กตอนกลางอยู่ในช่วงอายุประมาณ 6 จนถึง 12 หรือ 13 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยแห่งการเตรียมพร้อมทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา หากเด็กได้รับการส่งเสริมที่เหมาะสม จะช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน เด็กจะสามารถปรับตัวกับประสบการณ์ใหม่หรือสิ่งแวดล้อมใหม่ได้อย่างราบรื่น

2. แนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางสังคม (Social Skills)

2.1 ความหมายของทักษะทางสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม ได้มีผู้ให้ความหมายของทักษะทางสังคมในหลากหลายแง่มุม ดังนี้

Jarolimek (1977) กล่าวว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง การอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกับผู้อื่น เคารพต่อสิทธิของผู้อื่น เรียนรู้การควบคุมตนเอง ตัดสินใจด้วยตนเอง ร่วมแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์กับผู้อื่นได้

McFall (1982) กล่าวว่า ทักษะในการสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น สามารถเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและจัดการกับสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นได้

Gresham and Elliott (1990) กล่าวว่า พฤติกรรมที่ยอมรับได้ในสังคม การคิดคำนึงถึงคนรอบข้างอย่างเข้าอกเข้าใจ ซึ่งช่วยให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ และหลีกเลี่ยงการมีปฏิสัมพันธ์ทางลบกับบุคคลอื่น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

Riggio (1986) นิยามว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง จิตลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่แสดงถึงความสามารถในการสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยผู้ที่มีทักษะสูงจะสื่อความได้ดีและชัดเจน

Lynch and Simpson (2010) กล่าวว่า ทักษะทางสังคมเป็นพฤติกรรมที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกกับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2540) ให้ความหมายของทักษะทางสังคมไว้ว่า ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการที่จะปฏิบัติกับบุคคลอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึกของตนเองตามประสิทธิภาพและความพึงพอใจ ตลอดจนทำให้ความต้องการแห่งตนสามารถบรรลุได้โดยไม่ละเมิดสิทธิและความพึงพอใจของบุคคลอื่น

ในการศึกษานี้ทักษะทางสังคม หมายถึง ความสามารถในการแสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ความสามารถในการเข้าใจสถานการณ์ที่หลากหลายและคิดคำนึงถึงคนรอบข้างอย่างเข้าอกเข้าใจ ซึ่งช่วยให้บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 องค์ประกอบของทักษะทางสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของทักษะทางสังคมที่เกิดขึ้นในเด็กวัยเรียน เด็กวัยนี้เกิดการขยายสิ่งแวดล้อมจากบ้านไปสู่สังคมภายนอกโดยเฉพาะโรงเรียน ดังนั้นเด็กจึงมีโอกาสได้สร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน ครู เกิดการเรียนรู้และแสดงออกถึงทักษะทางสังคมมากขึ้น Gresham and Elliott (1990) จึงเสนอองค์ประกอบของทักษะทางสังคมที่เกิดขึ้นในเด็กวัยเรียน ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร (Communication) สามารถโต้ตอบในบทสนทนาและมีปฏิกิริยาระหว่างการพูดคุย
2. ความรับผิดชอบ (Responsibility) การเคารพในสิทธิของผู้อื่น รับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง
3. การเข้าอกเข้าใจ (Empathy) การให้อภัยผู้อื่น เข้าใจและเห็นอกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีความรู้สึกนั้นๆ
4. การให้ความร่วมมือ (Cooperation) การทำตามคำสั่งของผู้อื่น (ครู/ผู้ปกครอง) การปฏิบัติตามกฎของส่วนรวม
5. การควบคุมตนเอง (Self-control) การประนีประนอมเมื่อเกิดความขัดแย้ง ความสงบนิ่งเมื่อถูกล้อเลียน
6. การยืนหยัดในตนเอง (Assertiveness) การบอกความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นทราบ กล้าที่จะแสดงออกทางความคิดในสถานการณ์ที่ไม่ยุติธรรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

จากทักษะทางสังคมที่เกิดขึ้นในเด็กวัยเรียน Gresham and Elliott (1990) ได้พัฒนามาตรวัดทักษะทางสังคมจากพฤติกรรมที่ครูสามารถสังเกตเห็นได้ โดยครูเป็นผู้ตอบแบบประเมิน มีข้อคำถามทั้งสิ้น 30 ข้อ แบ่งทักษะทางสังคมออกเป็น 3 ด้าน คือ การให้ความร่วมมือ (Cooperation) การควบคุมตนเอง (Self-control) และการยืนหยัดในตนเอง (Assertiveness)

นอกจากนี้ จากการศึกษาทักษะทางสังคมที่ควรมุ่งเน้นให้เกิดแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา สุขุมาล เกษมสุข (2535) แบ่งทักษะทางสังคม ไว้ดังนี้

1. ทักษะการคิดสร้างสรรค์
2. ทักษะการทำงานกลุ่ม
3. ทักษะการแสงหาความรู้
4. ทักษะการสื่อสาร
5. ทักษะการแก้ปัญหา

จากการศึกษาของ Riggio (1986) เพื่อพัฒนาแบบวัดทักษะทางสังคม ได้แบ่งทักษะทางสังคมซึ่งเป็นความสามารถของบุคคลในการสื่อสารออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. การแสดงออกทางอารมณ์ (Emotional Expressivity) หมายถึง ความสามารถในการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่นโดยไม่ใช้ถ้อยคำ เป็นการสื่อความหมายทางอารมณ์และภาษาท่าทาง โดยรวมถึงการแสดงเจตคติ ความรู้สึก และพฤติกรรมระหว่างบุคคลโดยไม่ใช้ถ้อยคำ
2. ความไวในการรับรู้อารมณ์บุคคลอื่น (Emotional Sensitivity) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้และเข้าใจ ตลอดจนสามารถตีความหมายการแสดงออกทางอารมณ์ และภาษาท่าทางของบุคคลอื่น โดยที่บุคคลนั้นไม่ต้องใช้ถ้อยคำแสดงออกมา
3. การควบคุมทางอารมณ์ของตนเอง (Emotional Control) หมายถึง ความสามารถในการกำกับ สะกดกลั้น และปรับอารมณ์ของตนเองได้
4. การแสดงออกทางสังคม (Social Expressivity) หมายถึง ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นโดยใช้ถ้อยคำ เป็นการสื่อความหมายโดยใช้ภาษาพูดในการเข้าร่วมสนทนา อภิปรายกับบุคคลอื่น
5. ความไวในการรับรู้ทางสังคม (Social Sensitivity) หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ และเข้าใจ ตลอดจนสามารถตีความหมายจากการติดต่อสื่อสารโดยใช้ถ้อยคำของบุคคลอื่นได้

6. การควบคุมทางสังคม (Social Control) หมายถึง ความสามารถในการแสดงบทบาททางสังคมอย่างเหมาะสม มีทักษะในการแสดงตน และสามารถควบคุมพฤติกรรมการแสดงออกของตนเอง

จากองค์ประกอบที่กล่าวมานี้ ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้องค์ประกอบทักษะทางสังคม จากการศึกษาทักษะทางสังคมที่เกิดขึ้นในเด็กวัยเรียน (School Age) ซึ่งเป็นองค์ประกอบของทักษะทางสังคมที่บุคคลสามารถสังเกตเห็นพฤติกรรมได้ของ Gresham and Elliott (1990) โดยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1. การควบคุมตนเอง (Self-control) คือ การประนีประนอมเมื่อเกิดความขัดแย้ง ความสงบนิ่งเมื่อถูกล้อเลียน 2.การยืนหยัดในตนเอง (Assertiveness) คือ การบอกความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นทราบ กล้าที่จะแสดงออกทางความคิดในสถานการณ์ที่ไม่ยุติธรรม 3. การให้ความร่วมมือ (Cooperation) คือ การทำตามคำสั่งของผู้อื่น (ครู/ผู้ปกครอง) การปฏิบัติตามกฎของส่วนรวม

2.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม

จากการทบทวนวรรณกรรมและศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม ซึ่งทฤษฎีพัฒนาการที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมมี ดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพของซิกมันด์ ฟรอยด์ (Freud, 1954)

ฟรอยด์อธิบายว่ามนุษย์มีสัญชาตญาณติดตัวมาแต่กำเนิด พฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากแรงจูงใจหรือแรงขับพื้นฐานที่กระตุ้นให้บุคคลมีพฤติกรรม คือ สัญชาตญาณทางเพศ (sexual instinct) 2 ลักษณะ คือ 1. สัญชาตญาณเพื่อการดำรงชีวิต 2. สัญชาตญาณเพื่อความตาย โดยสัญชาตญาณทั้ง 2 ลักษณะ มีความต้องการทางเพศเป็นแรงผลักดัน ซึ่งบุคคลไม่กล้าแสดงออกมาโดยตรง จึงเก็บกดไว้ในระดับจิตไร้สำนึก (unconscious mind) และเชื่อว่ามนุษย์มีพลังงานอยู่ในตัวตั้งแต่เกิดเรียกว่า Libido ซึ่งทำให้บุคคลอยากมีชีวิต อยากสร้างสรรค์และอยากมีความรัก มีแรงขับทางด้านเพศหรือกามารมณ์ (sex) เป็นเป้าหมายคือการแสวงหาความสุขและความพึงพอใจ โดยมีอวัยวะส่วนต่าง ๆ ของร่างกายที่เรียกว่า erogenous zone ซึ่งความพึงพอใจในส่วนต่าง ๆ ของร่างกายจะเปลี่ยนแปลงไปตามวัย ถ้าบริเวณอีโรจีเนียสไปหยุดอยู่ตรงที่ใดแล้ว ไม่ได้รับการสนองตอบที่พึงพอใจ จะเกิดการติดตรึงหรือชะงักงัน (Fixation) ซึ่งทำให้มีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของบุคคล โดยแบ่งขั้นตอนพัฒนาการบุคลิกภาพของมนุษย์ออกเป็น 5 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นพัฒนาความพึงพอใจทางปาก (oral stage) มีอายุอยู่ในช่วงแรกเกิดถึง 18 เดือนหรือวัยทารก ความพึงพอใจของวัยนี้จะอยู่ที่บริเวณปาก ทารกพึงพอใจกับการใช้ปากทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสุข เช่นการดูด กลืน กัด เคี้ยว แทะ กิน เป็นต้น ส่วนใหญ่ทารกจะใช้ปากในการดูดนมแม่ นมขวด ดูดนิ้วมือหรือสิ่งของ ทารกจะพึงพอใจเมื่อความต้องการดังกล่าวได้รับการตอบสนองที่เหมาะสม ซึ่งจะทำให้เด็กเติบโตขึ้นอย่างยอมรับตนเอง สามารถรักตนเองและผู้อื่นได้ ในทางตรงข้ามหากความต้องการของทารกไม่ได้รับการตอบสนองที่เหมาะสม เช่น เมื่อหิวร้องไห้จนเหนื่อยแต่ไม่ได้นมเลย ได้รับนมไม่เพียงพอ ไม่มีคนสนใจ หรือถูกบังคับให้หย่านมเร็วเกินไป ก็จะส่งผลให้เกิดความคับข้องใจ (frustration) เกิดภาวะชะงักงัน (Fixation) ได้ และก่อให้เกิดปัญหาทางด้านบุคลิกภาพเรียกว่า Oral Personality คือ จะเป็นผู้ที่มีความต้องการที่จะหาความพึงพอใจทางปากอย่างไม่จำกัด มีลักษณะพูดมาก ชอบดูดนิ้ว ดินสอ หรือปากกาเสมอ โดยเฉพาะเวลาที่มีความเครียด อย่างไรก็ตามคนที่มี Oral Personality อาจเป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดีมากเกินไปจนไม่สามารถยอมรับความจริง

2. ขั้นความพึงพอใจทางทวารหนัก (anal stage) อายุอยู่ในช่วง 18 เดือน ถึง 3 ปี วัยนี้บุคคลจะได้รับความพึงพอใจจากการขับถ่าย ถ้าพ่อแม่เข้มงวดในการฝึกหัดให้เด็กใช้กระโถน และการควบคุมให้ขับถ่ายเป็นเวลา ตามความต้องการของพ่อแม่ที่ไม่ตรงกับความต้องการของเด็ก จะทำให้เกิดความขัดแย้ง จนเกิดภาวะชะงักงัน ทำให้เกิดบุคลิกภาพที่เรียกว่า Anal Personality คือเป็นคนเจ้าระเบียบ เข้มงวด ไม่ยืดหยุ่น ตระหนี่ และมีอารมณ์เครียดตลอดเวลาเมื่อโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ หรืออาจมีบุคลิกภาพตรงข้าม คือ อาจเป็นคนใจกว้าง สุรุ่ยสุร่าย ไม่เป็นระเบียบ

3. ขั้นความพึงพอใจทางอวัยวะเพศ (phallic stage) อายุอยู่ระหว่าง 3 ถึง 5 ปี ความพึงพอใจของเด็กวัยนี้อยู่ที่อวัยวะสืบพันธุ์ เด็กจะสนใจอวัยวะเพศของตน และแสดงออกด้วยการจับต้องลูบคลำอวัยวะเพศ เริ่มเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างเพศหญิงและเพศชาย เด็กผู้ชายจะมีปม oedipus ซึ่งเกิดจากการที่เด็กผู้ชายวัยนี้จะติดแม่ ต้องการเป็นเจ้าของแม่เพียงผู้เดียว ขณะเดียวกันก็ทราบว่าแม่และพ่อรักกัน จึงพยายามเก็บกดความรู้สึกที่อยากเป็นเจ้าของแม่แต่เพียงผู้เดียว และพยายามทำตัวเลียนแบบพ่อ ส่วนเด็กผู้หญิงจะมีปม electra ซึ่งเกิดจากเด็กผู้หญิงมีความรักพ่อแต่รู้ว่าไม่สามารถแย่งพ่อจากแม่ได้จึงเลียนแบบแม่ คือ ถือแม่เป็นแบบฉบับพฤติกรรมของผู้หญิง ในขั้นนี้การยอมรับปรากฏการณ์ทางเพศของพ่อแม่ต่อเด็กวัยนี้เป็นเรื่องสำคัญ หากพ่อแม่ไม่เข้าใจ เข้มงวดเกินไปจะทำให้เด็กรู้สึกผิด โตขึ้นอาจมีปัญหาในเรื่องการรักเพศตรงข้าม ไม่ยืดหยุ่น ขัดแย้งในตนเอง ตำหนิตนเอง ตีค่าตนเองต่ำ

4. ขั้นแฝงหรือขั้นพัก (latency stage) มีอายุอยู่ในช่วง 6 ถึง 12 ปี เด็กวัยนี้จะมุ่งความสนใจไปที่พัฒนาการด้านสังคมและด้านสติปัญญา เป็นวัยที่พร้อมจะเรียนรู้การมีเหตุผล รู้ผิดชอบชั่วดี สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว เรียนรู้ที่จะมีค่านิยม ทัศนคติ ต้องการเตรียมพร้อมที่จะปรับตัวและเตรียมตัวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ต่อไป เด็กจะเก็บกดความต้องการทางเพศ จะเล่นหรือจับกลุ่มกับเพศเดียวกัน เริ่มมีเพื่อนสนิทกับเพศเดียวกัน สนใจบทบาททางเพศของตน

5. ขั้นสนใจเพศตรงข้าม (genital stage) วัยนี้เป็นวัยรุ่นเริ่มตั้งแต่อายุ 12 ปีขึ้นไป เด็กเริ่มสนใจเพศตรงข้าม มีแรงจูงใจที่จะรักผู้อื่น มีความต้องการทางเพศ ความเห็นแก่ตัวลดลง ต้องการเป็นอิสระจากพ่อแม่ เป็นระยะเริ่มต้นของวัยผู้ใหญ่ ต้องการความสนใจ การยอมรับจากสังคม และมีการเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่

2.1.2 ทฤษฎี Psychosocial development ของ Erik Erikson (Erikson, 1959 อ้างถึงใน สุภาพรรณ โคตรจรัส, 2544)

แบ่งระยะพัฒนาการของเด็กออกเป็น 8 ขั้น โดยเน้นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่มีต่อพัฒนาการขั้นต่างๆ เป็นขั้นพัฒนาการตามการตอบสนองความต้องการจากสังคม อีริคสันได้ชี้ให้เห็นว่า ลักษณะพัฒนาการของบุคคล ได้แก่ ความสามารถในการเผชิญและควบคุมสิ่งแวดล้อม การรับรู้ตนเองและโลกอย่างที่เป็นจริง และบูรณภาพของบุคลิกภาพนั้นมีมากบ้างน้อยบ้างในแต่ละบุคคล โดยในแต่ละวัยจะมีลักษณะพัฒนาการ 2 ด้าน ซึ่งเป็นผลของความสำเร็จ และความล้มเหลวในขั้นพัฒนาการนั้นๆ ลักษณะขั้นต้นเป็นพื้นฐานของลักษณะพัฒนาการในขั้นต่อมา

ขั้นที่ 1 ระยะที่มีความเชื่อถือไว้วางใจหรือไม่มีความเชื่อถือไว้วางใจ เป็นระยะขวบแรกของชีวิต ตรงกับ Oral stage สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญ คือ มารดา หรือผู้ที่ทำหน้าที่แทนมารดา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาลักษณะความเชื่อถือไว้วางใจ หรือไม่มีความเชื่อถือไว้วางใจในเด็ก ในวัยนี้ไม่ใช่เพราะปากเป็นแหล่งของความพึงพอใจเท่านั้น แต่การให้อาหาร(feeding) มีความสำคัญยิ่งในการพัฒนาความรู้สึกเชื่อถือไว้วางใจหรือความไม่เชื่อถือไว้วางใจระหว่างทารกกับมารดา

ลักษณะไม่มีความเชื่อถือไว้วางใจ เป็นผลจากความล้มเหลวในพัฒนาการขั้นนี้เกิดจากการได้รับความรักในทางที่ผิด การทอดทิ้ง และขาดความรัก หรือการหย่านมเร็วเร็วเกินไปหรือใช้วิธีรุนแรง นำไปสู่การมองโลกในแง่ร้าย

ขั้นที่ 2 ระยะมีความเป็นอิสระหรือมีความละอายสงสัยไม่แน่ใจ เป็นระยะของเด็กอายุประมาณ 2-3 ขวบ ตรงกับ Anal stage สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญ คือ บิดามารดาหรือ ผู้ที่ทำ

หน้าที่แทนบิดามารดา เป็นวัยที่อวัยวะขับถ่ายเป็นแหล่งรวมความพึงพอใจ และการฝึกการขับถ่ายเป็นสภาพการณ์ทางสังคมที่สำคัญ

ลักษณะมีความเป็นอิสระ เป็นผลสำเร็จของพัฒนาการขั้นนี้ เดจากการที่สิ่งแวดล้อมทางสังคมสามารถช่วยให้เด็กมีความราบรื่นในการควบคุมการขับถ่าย มีสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนให้เด็กช่วยตัวเอง โดยปกป้องไม่ให้พบประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความละอายและความสงสัยไม่แน่ใจโดยไม่จำเป็น สามารถควบคุมได้โดยไม่เสียศักดิ์ศรี เป็นพื้นฐานของพัฒนาการเกี่ยวกับความสามารถที่จะรักและให้ความร่วมมือ มีเสรีภาพในการแสดงออก นำไปสู่การเป็นตัวของตัวเองและการมีความสามารถในการตัดสินใจ ทำให้บุคคลมีความตั้งใจแรงกล้าและรู้จักการควบคุมตนเอง มีความแน่วแน่ในการเลือกอย่างเสรี แม้จะเคยมีประสบการณ์ที่ทำให้ละอายไม่แน่ใจมาบ้างในวัยทารกก็ตาม

ลักษณะมีความละอายและความสงสัยไม่แน่ใจ เป็นผลจากความล้มเหลวในพัฒนาการขั้นนี้ เกิดจากการมีความขัดแย้งในใจเนื่องจากการควบคุมการขับถ่าย นำไปสู่ความละอายและความสงสัยไม่แน่ใจในตนเอง ทำให้อยากหนีประสบการณ์ รู้สึกว่าตนไม่มีความสามารถเพียงพอและต้องการซ่อนความด้อยนี้ ทำให้บั่นทอนการเรียนรู้ทักษะต่างๆ เช่น การเดิน การพูด

ขั้นที่ 3 ระยะที่มีความคิดริเริ่ม เป็นผลสำเร็จของพัฒนาการขั้นนี้ เกิดจากความสามารถในการเคลื่อนไหวคล่องแคล่วและมีอิสระมากขึ้น จึงมีเป้าหมายกว้างขวางขึ้น มีความสามารถทางภาษาที่ดีขึ้นพอที่จะเข้าใจและซักถามถึงสิ่งต่างๆ ได้มาก ความสามารถเหล่านี้ช่วยให้เด็กมีจินตนาการกว้างขวางขึ้นมาก มีการทดสอบความเป็นจริงของสิ่งต่างๆ การเลียนแบบผู้ใหญ่ และการคาดหวังบทบาทของตน เป็นระยะที่เตรียมสำหรับการรู้จักและเข้าใจตนเองในวัยต่อไป ระยะนี้เด็กจะพัฒนาความรู้สึกผิดชอบชั่วดี สามารถควบคุมความคิดริเริ่มของตนไม่ให้เป็นอันตรายต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้มีแนวทาง จุดมุ่งหมายโดยไม่ให้ความรู้สึกผิด ความรู้สึกกลัวที่อาจเกิดขึ้นในจินตนาการมาทำลายได้

ลักษณะมีความรู้สึกผิด เป็นผลจากความล้มเหลวในพัฒนาการขั้นนี้ เกิดจากจินตนาการที่ทำให้เกิดความรู้สึกผิดอย่างลึกซึ้ง โดยที่ครอบครัวไม่ได้ช่วยป้องกันหรือทำให้บรรเทาเบาบางลง ทำให้ขาดความคล่อง ไม่สามารถทำอะไรโดยตนเองหรือโดยไม่มีแรงกระตุ้น มีความสับสน ความอิจฉาริษยาแบบเด็ก ๆ มีความหวาดระแวง ไม่กล้า ชอบหลีกเลี่ยงและมีการเก็บกดในเรื่องบทบาทของตน

ขั้นที่ 4 ระยะที่มีความขยันหมั่นเพียรหรือมีความรู้สึกด้อย เป็นระยะของเด็กอายุ 6 – 11 ปี ตรงกับระยะ Latency Stage สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญ คือ เพื่อนบ้านและโรงเรียน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ลักษณะมีความขยันหมั่นเพียร เป็นผลสำเร็จของพัฒนาการขั้นนี้ เกิดจากการปรับตัวกับกลไกต่างๆ ในสิ่งแวดล้อม มีเป้าหมายที่จะทำกิจกรรมต่างๆ ให้สำเร็จ เรียนรู้เทคโนโลยี ในการเรียนและความสามารถทางสังคม เรียนรู้ลักษณะของงานต่างๆ และวิธีการทำงาน ทำให้มีวิธีการทำงานที่เหมาะสมและมีความสามารถ มีความสำเร็จ

ลักษณะมีความรู้สึกด้อยเป็นผลจากการล้มเหลวในการพัฒนาการขั้นนี้ เกิดจากการไม่สามารถปรับตัวกับกลไกต่างๆ ในสิ่งแวดล้อม มีอุปสรรคทั้งภายในและภายนอกทำให้ไม่ได้พัฒนาความสามารถที่แท้จริง นำไปสู่ความสิ้นหวัง ทอดอาลัย ท้อถอย มีความรู้สึกด้อย มักจะมีนิสัยการทำงานที่ไม่ดี หลีกเลี่ยงสภาพที่มีการแข่งขันอย่างสูง ทำงานอย่างไม่เต็มที่ รู้สึกว่าตนไม่มีประโยชน์

ขั้นที่ 5 ระยะที่มีความเข้าใจและรู้จักตนเองหรือมีความสับสนไม่เข้าใจตนเอง เป็นระยะวัยรุ่น คืออายุ 12-20 ปี สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญ คือ กลุ่มเพื่อนและคนอื่นในวัยเดียวกัน ตลอดจนบุคคลหรือสิ่งที่ยึดถือเป็นแบบอย่าง

ลักษณะมีความเข้าใจและรู้จักตนเองเป็นผลสำเร็จของพัฒนาการขั้นนี้ เป็นลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่ง เกิดจากการสามารถในการปรับตัวระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ ความคาดหวังที่ผู้อื่นมีต่อตน และความคาดหวังในบทบาทของตน ทำให้มีความเข้าใจในสิ่งแวดล้อม มีความมั่นใจในตนเอง ทดลองบทบาทต่างๆ คาดหวังความสำเร็จ เรียนรู้บทบาทประจำเพศของตน เรียนรู้บทบาทการเป็นผู้นำและผู้ตาม และยึดมั่นในอุดมคติ ทำให้มีความซื่อสัตย์จงรักภักดี และความเสียสละถึงแม้จะเผชิญกับค่านิยมที่แตกต่างกันอย่างมากในสังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ลักษณะมีความสับสนไม่เข้าใจตนเอง มีความสับสนในบทบาท เป็นผลจากความล้มเหลวในพัฒนาการขั้นนี้ เกิดจากความไม่สามารถที่จะยึดอยู่กับบทบาทที่ตนคาดหวังในตน มีความสับสนในบทบาทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นบทบาทประจำเพศ การเป็นผู้นำ หรือค่านิยม ไม่แน่ใจว่าตนคือใคร ต้องการอะไร ไม่มั่นใจในตนเอง

ขั้นที่ 6 ระยะที่มีความสามารถให้ความสนิทสนมใกล้ชิด หรือมีความโดดเดี่ยวอ้างว้างอยู่ในระยะวัยผู้ใหญ่ตอนต้น สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญคือ เพื่อนสนิท คู่รัก คู่ชีวิต การแข่งขัน และความร่วมมือ

ลักษณะมีความสามารถให้ความสนิทสนมใกล้ชิด เป็นผลสำเร็จของพัฒนาการขั้นนี้ การมีความเข้าใจในตนเองและรู้จักตนเอง นำไปสู่ความเต็มใจที่จะผูกพันกับผู้อื่น ซึ่งต้องใช้การเสียสละและ

รอมชอม ทำให้มีความสามารถในการผูกพันและความรัก บุคคลที่ประสบความสำเร็จในวัยนี้ คือ ผู้ที่สามารถที่จะรักและทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ลักษณะมีความโดดเดี่ยวอ้างว้าง เป็นผลจากความล้มเหลวในพัฒนาการขั้นนี้ เกิดจากความไม่สามารถผูกพันกับผู้อื่นเนื่องจากกลัวสูญเสียความเป็นตัวของตัวเอ การไม่รู้จักตนเองนำไปสู่การหลีกเลี่ยงความใกล้ชิดสนิทสนม มีบุคลิกลักษณะที่เป็นปัญหา มีพฤติกรรมที่สับสน ไม่มีจุดหมาย ไม่มีความผูกพันกับใครคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียวอย่างแท้จริง มีความโดดเดี่ยวอ้างว้าง

ขั้นที่ 7 ระยะที่มีการสร้างหลักฐานความมั่นคงและการนำชนรุ่นหลังหรือเฉื่อยชา มีความหมกมุ่นใฝ่ใจแต่ตนเอง อยู่ในระยะวัยกลางคน สิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ การแบ่งปันหน้าที่หน้าที่ความรับผิดชอบในครอบครัว

ลักษณะการสร้างหลักฐานความมั่นคงและการนำชนรุ่นหลัง เป็นผลสำเร็จของพัฒนาการขั้นนี้ เกิดจากความสามารถในการสร้างสรรค์ ทำประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น มีความภาคภูมิใจและพึงพอใจในการให้กำเนิดและเลี้ยงดูบุตร มีชีวิตที่เป็นประโยชน์ไม่ใช่เฉพาะกับบุตรหลานของตนเท่านั้น แต่รวมถึงประโยชน์ส่วนรวมด้วย คือ เป็นผู้ที่ทำประโยชน์และให้ความดูแลผู้อื่นได้

ลักษณะความเฉื่อยชามีความหมกมุ่นแต่ตัวเอง เป็นผลจากการล้มเหลวในพัฒนาการขั้นนี ทำให้เกิดความผูกพันกับผู้อื่นอย่างผิวเผิน เห็นประโยชน์ตนเป็นใหญ่ รักหรือหลงตนอย่างมาก ตามใจตนเอง ไม่ทำประโยชน์แก่ใคร ไม่สร้างหลักฐานความมั่นคง

ขั้นที่ 8 ระยะที่มีความมั่นคงสมบูรณ์ในคนหรือความหมดหวังทอดอาลัย อยู่ในระยะวัยสูงอายุ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่สำคัญคือคนในวัยและสถานะเดียวกัน รวมถึงมนุษยชาติ เป็นขั้นสุดท้ายของพัฒนาการ

ลักษณะการมีความมั่นคงสมบูรณ์ หรือมีบูรณภาพในตน เป็นผลสำเร็จของพัฒนาการขั้นนี้ บุคคลที่มีบูรณภาพ หมายถึง ผู้ที่มีความเชื่อในคุณค่าของการทำประโยชน์ให้กับมวลมนุษย์ เห็นความสำคัญต่อเนื่องของอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ยอมรับวงชีวิต ทำให้สามารถสละตัดใจ และมีความฉลาดรอบรู้

ลักษณะการมีความหมดหวังทอดอาลัย เป็นผลจากการความล้มเหลวของพัฒนาการขั้นนี้ ทำให้หมดหวังทอดอาลัยในชีวิต กลัวความตาย มีความไม่พอใจในสถาบันหรือผู้คนบางประเภท ขาดความศรัทธาในตนเองและผู้อื่น มองไม่เห็นความหมายในการดำรงชีวิตมนุษย์ รู้สึกเวลาสั้นเกินไป ปรารถนาวงชีวิตที่ดีกว่าในปัจจุบัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

อีริคสันได้กล่าวถึงลักษณะพัฒนาการขั้นต่าง ๆ ในรูปของความต่อเนื่อง ลักษณะพัฒนาการที่กล่าวมาข้างต้น แสดงลักษณะของผู้ประสบความสำเร็จหรือมีสุขภาพจิตหรือความล้มเหลวในขั้นสูงสุดหรือมีการปรับตัวผิดปกติ จากปลายสุดของความสำเร็จไปยังปลายสุดของความต่อเนื่องคือ ความล้มเหลวสูงสุด ตามปกติลักษณะพัฒนาการของบุคคลโดยทั่วไปจะเป็นผลจากความสมดุลระหว่างลักษณะพัฒนาการทั้งสองด้านดังกล่าว เช่น ในขวบแรกของชีวิตการเรียนรู้ ความไม่เชื่อถือไว้ใจก็มีความสำคัญเช่นเดียวกับการเรียนรู้ และพัฒนาความเชื่อถือไว้ใจ บุคคลควรจะได้เรียนรู้ว่าอะไรที่มีไว้ใจได้และอะไรที่ไว้ใจไม่ได้ เพื่อจะตัดสินใจอย่างฉลาดสรุปได้ว่าลักษณะพัฒนาการพื้นฐาน คือ ความเชื่อถือไว้ใจ แต่ทราบว่าอะไรในโลกที่ไว้ใจได้หรือไม่น่าไว้ใจ ทำให้มีพลังแรงขับให้แสดงออกและความหวัง

จากการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม สรุปได้ว่า ทักษะทางสังคมสามารถพัฒนาขึ้นตามวัยของบุคคล และมีผลต่อบุคลิกภาพของมนุษย์ในแต่ละช่วงวัย หากมีอุปสรรคเกิดขึ้นจะส่งผลต่อการพัฒนาในด้านนั้นๆ ซึ่งการมีพัฒนาการด้านสังคมที่เป็นไปตามขั้นจะช่วยให้บุคคลรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมทำให้สามารถปรับตัวและเกิดความมั่นใจในการดำเนินชีวิตในสังคมได้

ผู้วิจัยให้ความสนใจวิธีการหนึ่งที่สามารถส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านสังคมที่เป็นไปตามขั้นพัฒนาการได้คือ การเล่นบำบัด เนื่องจากพัฒนาการของเด็กในวัยนี้ในการแสดงความคิดความรู้สึกของตนเองผ่านการใช้ภาษายังไม่ได้ดีเท่ากับวัยผู้ใหญ่ การแสดงออกของเด็กอาจมีการติดขัดหรือผิดพลาดในบางสถานการณ์ โดยในการเล่นบำบัดหลายรูปแบบทั้ง งานศิลปะ การเต้น ดนตรี เป็นวิธีการที่นำมาใช้ร่วมกับการบำบัดอย่างเหมาะสมตามขั้นของพัฒนาการและอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ

3. แนวคิดการเล่นบำบัด (Play Therapy)

3.1 ความหมายของการเล่นบำบัด

สมาคมการเล่นบำบัด (The Association for Play Therapy) (2002) ให้ความหมายของการเล่นบำบัดไว้ว่าเป็นการนำโครงสร้างทางทฤษฎีมาใช้เพื่อสร้างกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักจิตวิทยาและผู้รับบริการ เพื่อเป็นการป้องกัน แก้ไขปัญหาความยากลำบากทางสังคม และสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและเติบโตอย่างเต็มที่

Kottman (2014) ระบุว่าการบำบัดด้วยการเล่นเป็นกระบวนการให้คำปรึกษาในเด็กโดยที่นักจิตวิทยาจะจัดสภาพแวดล้อม โดยใช้กิจกรรมต่างๆ การเล่นกับของเล่น เป็นสื่อกลางในการสื่อสารกับเด็กผ่านภาษาที่เด็กใช้เพื่อให้เด็กสามารถสื่อสารปัญหา อารมณ์ ความรู้สึกออกมาภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัย

Landreth (2002) นิยามการเล่นบำบัดว่าเป็นกระบวนการที่ใช้การเล่นเป็นรูปแบบของกิจกรรม ของเล่น งานศิลปะ หรือเครื่องมือในการเล่นอื่นๆที่เป็นพื้นฐานของเด็ก โดยมีการสื่อสารอย่างเป็นธรรมชาติระหว่างนักจิตวิทยาและเด็ก และมีแนวทางที่เหมาะสมที่จะแทรกแซงการบำบัดรักษาเข้าไป

จากการศึกษาความหมายของการเล่นบำบัดสรุปได้ว่า การเล่นบำบัดเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เด็กมีโอกาสในการสำรวจตนเองผ่านการทำกิจกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์กับนักจิตวิทยาในการตระหนักรู้ในตนเอง การสื่อสารความคิด ความรู้สึก และปัญหาของตนเองออกมาภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัย

3.2 ความสำคัญของการเล่นบำบัดในเด็ก

Kottman (2001) อธิบายไว้ว่าการบำบัดด้วยการเล่นเป็นกระบวนการการให้คำปรึกษาในเด็กผ่านกิจกรรมต่างๆ ทั้งการใช้ศิลปะ การวาดภาพ การเล่นของเล่น เป็นสื่อกลางในการสื่อสารกับเด็กผ่านภาษาที่เด็กใช้ เนื่องจากเด็กที่ยังอยู่ในวัยต่ำกว่า 12 ปี ยังมีพัฒนาการทางสติปัญญาในการแสดงความคิดความรู้สึกของตนเองผ่านการใช้ภาษาไม่ได้ดีเช่นวัยผู้ใหญ่ รวมถึงยังขาดการทำความเข้าใจโลกที่เป็นนามธรรม จึงทำให้การเข้าร่วมการปรึกษาในรูปแบบเดียวกับผู้ใหญ่อาจเป็นอะไรที่ยากลำบากสำหรับเด็กในการบอกเล่าหรือบอกความรู้สึกเกี่ยวกับปัญหาของตนเอง ดังนั้นในกระบวนการเล่นบำบัดจึงมีการใช้กิจกรรมต่างๆ ที่ช่วยให้เด็กสามารถสื่อสารอารมณ์ ความคิด ความต้องการของตนเองออกมาให้เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรมมาก นำไปสู่การที่เด็กได้ทำความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึก ความต้องการของตนเอง และการแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม (Schaefer, 2011) นอกจากนี้ Kottman (2014) ได้อธิบายถึงการใช้บทบาทสมมติในการเล่นบำบัดเพื่อช่วยสร้างให้เด็กสำรวจและรู้จักการตอบสนองอย่างเข้าใจต่อสภาพแวดล้อม และเรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเอง ซึ่งสามารถทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับผู้อื่นได้มากขึ้น โดยส่วนใหญ่ทฤษฎีการปรึกษาสามารถปรับให้เข้ากับกระบวนการของการเล่นบำบัดได้ เนื่องจากการเล่นบำบัดเป็นวิธีการที่

เหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากที่สุดสำหรับเด็กเล็กในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่และเด็ก สามารถพัฒนาความคิดเชิงเหตุผลที่ส่งผลต่อการควบคุมตนเองเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากลำบาก และช่วยในการพัฒนาทักษะทางสังคม (Chaloner, 2001)

3.3 ประโยชน์ของการเล่นบำบัด

การเล่นบำบัดซึ่งอยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติที่ช่วยให้เด็กแสดงความเป็นตัวเองออกมา และเรียนรู้ที่จะเข้าใจตนเอง ผ่านเทคนิคหลายรูปแบบทั้ง งานศิลปะ ดนตรี การวาดภาพ ที่สามารถนำมาใช้ร่วมกับการบำบัดอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการในแต่ละช่วงวัยของเด็ก Thompson, Rudolph, and Henderson (2000) จึงได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเล่นบำบัด ไว้ดังนี้

1. การเล่นช่วยเสริมสร้างการสร้างสัมพันธภาพที่ดี
2. ช่วยให้นักจิตวิทยาหรือผู้บำบัดเข้าใจเด็กทั้งความคิดความรู้สึก
3. ช่วยส่งเสริมให้เด็กสามารถแสดงความรู้สึกที่ไม่สามารถแสดงออกผ่านคำพูดได้
4. ช่วยให้เด็กเข้าใจความรู้สึกทางลบของตนเอง เช่น ความเครียด ความวิตกกังวล
5. ส่งเสริมและพัฒนาทักษะทางสังคม
6. สภาพแวดล้อมในการบำบัดช่วยให้เด็กได้ทดลองทักษะใหม่ๆ ข้อจำกัด และพฤติกรรมของตนเองและเพิ่มแรงจูงใจ รวมทั้งมีโอกาสได้สำรวจและเรียนรู้ผลกระทบของพฤติกรรมต่างๆ

3.4 ประเภทของการเล่นบำบัด

Cattanach (2004) แบ่งรูปแบบการเล่นบำบัดไว้ ดังนี้

1. การเล่นแบบไม่ชี้นำ โดยการเล่นนักจิตวิทยาจะไม่มีบทบาทหรือชี้นำในการเล่น จะให้เด็กเป็นผู้ชี้นำ โดยการอนุญาตให้สมาชิกได้กำหนดกิจกรรม วิธีการเล่น ตามความสนใจของของตนเอง เป็นกระบวนการที่ให้เด็กเป็นศูนย์กลางตามแนวคิดมนุษยนิยม
2. การเล่นโดยนักจิตวิทยาเป็นผู้ชี้นำ โดยนักจิตวิทยาเป็นผู้กำหนดวาระ กิจกรรมที่มุ่งเน้น และระยะเวลาในการเล่นบำบัด โดยเป็นกระบวนการแบบมีโครงสร้างและมีการกำหนดทิศทางโดยนักจิตวิทยา
3. การเล่นบำบัดแบบร่วมมือกัน โดยนักจิตวิทยาจะทำงานเป็นทั้งผู้ชี้นำและไม่ชี้นำ เป็นวิธีการที่สมาชิกและนักจิตวิทยามีบทบาทร่วมกันในการกำหนดกิจกรรม และระยะเวลา

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

นอกจากนี้ Cattanach (1995) ศึกษาการเล่นบำบัดอีกประเภทหนึ่ง คือ การเล่นบำบัดแบบแสดงออก และสร้างสรรค์ (Creative-expressive play) โดยมีการพัฒนามาจากละครบำบัด โดยผ่านการเล่น ทั้งเดี่ยวและกลุ่มเพื่อให้เด็กค้นพบศักยภาพ และความสามารถของตนเอง ในด้านความคิดสร้างสรรค์ ผ่านการแสดงละคร โดยใช้รูปแบบการเล่นบทบาทสมมติและเน้นการสื่อสารทั้งภาษาพูดและท่าทาง ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เป็นการเล่นที่ใช้ประสาทสัมผัส (Embodiment play) การเล่นกับวัตถุ (Projection play) และการเล่นบทบาทสมมติ (Role play) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การเล่นที่ใช้ประสาทสัมผัส (Embodiment play) เป็นการเล่นผ่านการสัมผัส และสำรวจสิ่งต่างๆผ่านการใช้ประสาทสัมผัส การดม การสัมผัส การลิ้มรสเป็นจุดเริ่มต้นของการเล่นในวัยทารก และเป็นจุดเริ่มต้นของการเล่นบำบัด

2. การเล่นกับวัตถุ (Projection play) เป็นการสร้างโลกแห่งสัญลักษณ์ สามารถนิยามได้ว่าเป็นประสบการณ์ ความรู้สึก ความคิด ความต้องการที่เด็กได้สะท้อนออกมาผ่านการเล่นและสื่อต่างๆ เช่น ทราย การระบายสี โดยในการเล่น เด็กสามารถเลือกของเล่นที่จะสะท้อนประสบการณ์ของตนเอง โดยนักจิตวิทยาเปิดโอกาสให้เด็กสำรวจ ทำความเข้าใจตนเองผ่านการเล่น ซึ่งการเล่นจะช่วยสะท้อนความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับเด็กและในขณะเดียวกันสามารถสื่อถึงอารมณ์ ความรู้สึกของเด็กได้ จึงเป็นการผสมผสานระหว่างประสบการณ์ชีวิตและความรู้สึกของเด็ก อย่างไรก็ตาม นักจิตวิทยาพึงระวังการแยกความแตกต่างระหว่างความจริงที่เกิดขึ้นและโลกในจินตนาการที่เด็กสร้างขึ้นมาเพื่อทำให้เด็กมีอิสระ จากความกังวลและปลอดภัยจากสภาพแวดล้อมจริง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

3. การเล่นบทบาทสมมติ (Role play) การเล่นรูปแบบนี้จะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสาร การเข้าสังคม ทำความเข้าใจกระบวนการทางสังคม โดยการเล่นบทบาทสมมติเป็นการเล่นที่ถ่ายทอดมาจากโครงสร้างเหตุการณ์จริงในชีวิตของเด็ก เป็นการเล่นเพื่อแสดงเรื่องราวของตนเองผสมรวมกับการใช้จินตนาการ โดยการเล่นของเด็กจะแสดงออกมาในรูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น เพื่อให้การเล่นประสบความสำเร็จ เช่น การแบ่งปัน การผลัดกันเล่น การแบ่งบทบาท ทำความเข้าใจเรื่องราวและบทบาทของแต่ละคน

4. แนวคิดการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ (Gestalt play therapy)

กลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์เป็นกระบวนการที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีเกสตัลท์ อยู่บนพื้นฐานของการให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้ถึงอารมณ์และพฤติกรรมในปัจจุบันขณะ และมีความเชื่อในการมองมนุษย์แบบเป็นองค์รวม Perls (1973) กล่าวว่าจุดมุ่งหมายของเขาในการรักษาคือการช่วยให้บุคคลสามารถช่วยเหลือตนเองในการที่จะเติบโตงอกงาม มีการพัฒนาสู่การมีวุฒิภาวะ สามารถตระหนักรู้ มองเห็นและยอมรับแง่มุมต่างๆของตนเอง พัฒนาขอบเขตที่ชัดเจนระหว่างตนเองและสังคม มีปฏิสัมพันธ์ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม

4.1 หลักการของการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์

Oaklander (1978) ได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการเล่นบำบัดในเด็กบนพื้นฐานทฤษฎีการให้การปรึกษาเชิงบำบัดแนวเกสตัลท์ โดยมุ่งเน้นที่สัมพันธภาพระหว่างนักจิตวิทยาและเด็กโดยมีหลักการ ดังต่อไปนี้

ความสัมพันธ์แบบ (I – Thou)

มีพื้นฐานมาจากแนวคิดของ Buber (1958) ซึ่งบุคคลมองบุคคลอื่นในฐานะที่เป็นมนุษย์ผู้มีจุดหมายและมีคุณค่าความหมายของตนเอง มีความเท่าเทียมกัน มีความต้องการเฉพาะของตนเอง โดยในการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ความสัมพันธ์ I - Thou เป็นลักษณะของการที่ทั้งสองฝ่ายมีความเต็มใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันด้วยความจริงใจและไม่มีกำแพง (Carroll & Oaklander, 1997) ความสัมพันธ์นี้เต็มไปด้วยความเคารพซึ่งกันและกัน ความจริงใจ และความสอดคล้อง ถึงแม้ว่าผู้ที่อยู่ในฐานะนักจิตวิทยาจะมีความรู้และสถานะที่สูงกว่าแต่นักจิตวิทยาจะไม่มองว่าตนเองมีความสำคัญและอำนาจมากกว่าเด็ก ในกระบวนการนักจิตวิทยาจะทำงานภายใต้ขอบเขตและข้อจำกัดของตนเองโดยไม่สูญเสียความเป็นตัวเองในสถานการณ์ของเด็กแต่ก็ไม่เกรงกลัวต่อเด็กด้วยเช่นกัน ในกระบวนการแต่ละครั้งนักจิตวิทยาจะมีเป้าหมายและแผนในการบำบัดแต่จะไม่คาดหวังในตัวเด็กหรือพฤติกรรมของเด็ก และไม่ผลักดันเด็กนอกเหนือความสามารถและความต้องการของเด็ก

การตระหนักรู้ (Awareness)

การตระหนักรู้ ณ ปัจจุบันขณะ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่จะสัมผัสและรับรู้กับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นอย่างเต็มที่ มากกว่าอดีตที่ผ่านไปแล้วและอนาคตที่ยังมาไม่ถึง (Corey, 1995) ซึ่งการทำงานของการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ นักจิตวิทยามุ่งเน้นที่การเพิ่มการตระหนักรู้ของเด็กในขณะที่อยู่ในกลุ่ม ขณะเดียวกันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตและความคาดหวังใน

อนาคตไม่ได้ถูกมองข้ามหรือปฏิเสธซึ่งการตระหนักรู้เป็นรูปแบบหนึ่งของประสบการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลผ่าน การรับรู้ ประสาทสัมผัส อารมณ์ ความคิด นำไปสู่การตระหนักรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการและวิธีการที่จะแสดงออกซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ ซึ่งเด็กที่ประสบกับปัญหาการขาดการรับรู้ตนเอง จะมีข้อจำกัดในด้านการตระหนักรู้ในประสบการณ์ (Carroll & Oaklander, 1997)

กระบวนการสร้างสมดุล การจัดระบบตนเอง (Organismic self-regulation)

เพื่อรักษาสมดุลระหว่างสภาพแวดล้อมกับบุคคล เมื่อความสมดุลนั้นถูกกระตุ้นไม่ว่าจะด้วยความต้องการ ความรู้สึกหรือความสนใจ บุคคลใช้กระบวนการควบคุมตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการและรวบรวมประสบการณ์ โดยกระบวนการนี้ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ การเติบโต และเติมเต็มศักยภาพของตนเอง (Carroll & Oaklander, 1997) เมื่อเด็กประสบกับปัญหา เช่น การสูญเสีย ปัญหาครอบครัว พวกเขาจะตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆตามความต้องการและรักษาความสมดุลของตนเองและสภาพแวดล้อม รูปแบบในการจัดการกับปัญหาที่เด็กเลือกอาจจะไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะคืนความสมดุลหรือรักษาความสมดุลไว้ได้แต่พวกเขาจะยังคงหาวิธีการที่จะทำ (Oaklander, 1994)

การติดต่อ (Contact)

การติดต่อในการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ คือ การติดต่อกับสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันขณะ และเกิดขึ้นในช่วงเวลาตอนนั้น ซึ่งจะเกิดทันทีที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมเพื่อตอบสนองความต้องการ โดยการติดต่อที่มีคุณภาพนั้นมาจากการที่เด็กสามารถใช้การติดต่อกับสภาพแวดล้อมผ่านการใช้ประสาทสัมผัส สามารถตระหนักรู้ผ่านการรับรู้ทางร่างกาย และสามารถแสดงออกทางความคิด อารมณ์และแสดงความต้องการในทางที่เหมาะสม นอกจากนี้การติดต่อยังเป็นส่วนสำคัญของการมีประสบการณ์ ดังนั้นหากบุคคลจะมีประสบการณ์ไม่ได้หากไม่เกิดการติดต่อ (Blom, 2004) ซึ่งหากขาดขอบเขตและการติดต่อทางสังคมที่เหมาะสม (Contact–boundary disturbances) Carroll and Oaklander (1997) ระบุไว้ว่ามีหลายสถานการณ์ที่บุคคลกลัวที่จะเปิดรับสังคม พวกเขาปกป้องตนเองจากสังคมและสภาพแวดล้อม กลัวว่าตนเองจะไม่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองได้ถ้าเปิดรับสังคม ในการพยายามป้องกันตนเองนั้น เด็กอาจถูกจำกัด ยับยั้ง ลักษณะต่างๆ เช่น ร่างกาย อารมณ์ การรับรู้ตนเอง และสติปัญญา เมื่อถูกขัดขวางทางใดทางหนึ่งจะทำให้ขอบเขตของตนเองถูก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รบกวนและนำไปสู่การพัฒนาปัญหาพฤติกรรม อารมณ์และจิตใจ โดยรูปแบบของ Contact–boundary disturbances มีดังนี้

1. Retroflection คือ การโทษตัวเอง เกิดขึ้นเมื่อเด็กสะท้อนสิ่งที่ตนเองรู้สึกต่อผู้อื่นหรือต้องการทำ เข้ามาสู่ตนเอง
2. Deflection คือ การต่อต้านการตระหนักรู้ ไม่เข้าถึง อารมณ์ความรู้สึกที่แท้จริง
3. Confluence คือ การไม่ยอมรับความแตกต่างระหว่างตนกับสิ่งแวดล้อม เกิดขึ้นเนื่องจากเด็กไม่เข้าใจถึงขอบเขตของตนเองและสภาพแวดล้อม ซึ่งการไม่เข้าใจขอบเขตระหว่างตนเองกับสภาพแวดล้อมส่งผลให้เด็กเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมมากเกินไป นำไปสู่การที่เด็กสูญเสียขอบเขตของตนเอง
4. Projection คือ การที่เด็กไม่ยอมรับ และปฏิเสธอารมณ์หรือพฤติกรรมของตนเอง เกิดความรู้สึกที่ไม่พึงพอใจต่อตนเอง และสะท้อนอารมณ์ทางลบที่มีต่อตนเองไปยังผู้อื่น และกล่าวโทษผู้อื่น เนื่องจากอารมณ์หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ยากเกินกว่าที่เด็กจะยอมรับ การสะท้อนนี้จึงเป็นวิธีการหนึ่งที่เด็กใช้ปกปิดความอ่อนแอของตนเอง และถือเป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กขาดโอกาสในการสำรวจและพัฒนาการเข้าใจตนเอง
5. Introjection คือ การที่เด็กรับเอามาตรฐานทางสังคมมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต โดยมาตรฐานนี้รวมถึงความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรม ซึ่งส่งผลถึงการพัฒนาบุคลิกภาพ และมีอิทธิพลต่อกระบวนการในการกำกับตนเองของเด็ก นำไปสู่การเกิดสิ่งที่ค้างคาใจ (unfinished business)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ในกระบวนการบำบัดด้วยการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ นักจิตวิทยาจะทำงาน โดยการพยายามช่วยให้เด็กกลับมาสู่กระบวนการสร้างสมดุลและการจัดระบบตนเอง ฟื้นฟูระดับของการติดต่อกับสังคมและสภาพแวดล้อม และเสริมสร้างการรับรู้ตนเองทางบวกที่แข็งแรง

ประสบการณ์ (Experience)

ประสบการเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการทำงานกับการเล่นบำบัด เนื่องจากประสบการณ์เป็นสิ่งที่ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ โดยในระหว่างการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดนักจิตวิทยามุ่งเน้นการสร้างบรรยากาศให้เด็กมีโอกาสในการสำรวจตนเอง และตอบสนองต่อสิ่งที่ตนเองต้องการ (Oaklander, 1994) ซึ่งการได้รับประสบการณ์และการทดลองทำในระหว่างการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ ช่วยให้เด็กเกิดการตระหนักรู้ในตนเองมากขึ้น ได้รับรู้ถึงสิ่งที่ตนเองกำลังทำ วิธีการที่ตนเองปฏิบัติ ความรู้สึกที่เกิดขึ้น ความต้องการของตนเอง หากเด็กสามารถยอมรับสิ่งเหล่านี้ได้จะนำไปสู่การตระหนักรู้ในตนเองว่าพวกเขาสามารถเลือกและทดลองทำพฤติกรรมใหม่ (Blom, 2004)

การแสดงออกทางอารมณ์ (Emotional Expression)

เมื่อเด็กสัมผัสถึงการได้รับการสนับสนุนจากนักจิตวิทยาในการแสดงออกทางอารมณ์ เด็กจะสามารถก้าวไปสู่การแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสมได้ แนวคิดนี้เป็นการช่วยคลายอารมณ์ที่ถูกเก็บไว้ภายใน และเด็กสามารถเรียนรู้วิธีการที่ถูกต้องในการแสดงอารมณ์โดยเทคนิคต่างๆทั้งการใช้กิจกรรมเป็นสื่อกลางในการแสดงออก โดยเฉพาะความโกรธซึ่งเป็นอารมณ์ที่จัดการได้ยากที่สุดสำหรับเด็ก หลายครั้งเด็กอาจรู้สึกโกรธแต่ไม่สามารถแสดงความโกรธที่แท้จริงออกมาได้ ซึ่งก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาตามมา โดยความโกรธมีหลายระดับตั้งแต่ความโกรธจากความรำคาญเล็กน้อยไปสู่ความโกรธที่รุนแรง กระบวนการของนักจิตวิทยาและเทคนิคต่างๆ จะช่วยให้เด็กทำความเข้าใจกับความโกรธของตนเองได้ โดยนักจิตวิทยามุ่งเน้นและทำงานผ่านความรู้สึกโกรธที่เกิดขึ้นของเด็กไปสู่ความสามารถในการที่จะบรรเทาความโกรธลง และเรียนรู้วิธีการจัดการความโกรธของตนเอง (Oaklander, 2001)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.2 เป้าหมายการบำบัดแบบเกสตัลท์

Carroll and Oaklander (1997) อธิบายถึงเป้าหมายโดยทั่วไปของ การเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ดังนี้

1. เพื่อฟื้นฟูการรับรู้ในตนเอง
2. เพื่อยอมรับส่วนที่ไม่สามารถยอมรับได้ในตนเอง
3. เพื่อเรียนรู้การดูแลตนเอง
4. มีความสามารถและพร้อมที่จะสัมผัสกับประสบการณ์ที่ทำให้เจ็บปวดและรู้สึกไม่สบายใจ

โดยนักจิตวิทยาจำเป็นจะต้องมีความพร้อมที่จะทำงานร่วมกับสภาพแวดล้อมที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ด้วยเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำงานของเด็กทั้งด้านสังคม อารมณ์ ร่างกาย สติปัญญา ซึ่งเป้าหมายและกระบวนการทำงานของนักจิตวิทยามีความเกี่ยวข้องกัน โดยนักจิตวิทยาจะมีเป้าหมายสำหรับเด็กในการรักษา ซึ่งเป้าหมายเหล่านี้จะต้องสะท้อนถึงการมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักจิตวิทยากับเด็ก การฟื้นฟูความสามารถในการรับรู้และประสาทสัมผัสของเด็ก การพัฒนาตนเอง ความสามารถในการจัดการกับพลังทางลบ การแสดงออกทางอารมณ์ การรักษาสมดุลภายในตนเอง และรักษาขอบเขตที่เหมาะสมระหว่างตนเองกับสังคม

4.3 บทบาทของนักจิตวิทยาการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์

การเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์มีการผสมผสานบทบาทของนักจิตวิทยาทั้งบทบาทในการเล่นแบบชี้นำและไม่ชี้นำ (Oaklander, 1994) โดยบางครั้งในการเล่นบำบัดนักจิตวิทยาจะเป็นผู้ชี้นำโดยการขอให้เด็กๆมีส่วนร่วมในประสบการณ์และกิจกรรม และในบางครั้งนักจิตวิทยาก็เป็นผู้ตามในการชี้นำของเด็กในห้องเล่น โดยแบ่งบทบาทของนักจิตวิทยา แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. บทบาทของนักจิตวิทยาไม่ชี้นำ (non-directive) นักจิตวิทยาทำงานเพื่อสร้างความสัมพันธ์แบบ I-Thou และส่งเสริมเด็กในการมีปฏิสัมพันธ์ในระหว่างการบำบัด บนพื้นฐานของการยอมรับโดยไม่คาดหวัง และใช้เวลาอยู่ร่วมกันในปัจจุบันขณะ นักจิตวิทยาจะไม่ใช้ทักษะของการเล่นบำบัดในการติดตามและทวนความเนื่องจากทักษะเหล่านี้ไม่จำเป็นสำหรับการสร้างความสัมพันธ์แบบ I-Thou และไม่เป็นประโยชน์ต่อการเล่นบำบัดแบบไม่ชี้นำ โดยนักจิตวิทยาจะทำเพียงการสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของเด็ก และอาจจะให้เด็กได้เรียนรู้การรับผิดชอบเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นในตนเองจากการให้ทางเลือกกับเด็ก

2. บทบาทของนักจิตวิทยาแบบชี้นำ(directive) นักจิตวิทยาจะเลือกกิจกรรม อุปกรณ์ วัสดุต่างๆ ที่เป็นสื่อกลางในการช่วยให้เด็กได้สัมผัสประสบการณ์ที่แตกต่างจากที่เด็กเคยได้รับ ในสภาพแวดล้อมและสัมพันธภาพที่ต่างออกไป (Carroll & Oaklander, 1997) โดยนักจิตวิทยาจะชี้นำให้เด็กได้ใช้ศักยภาพของตนเองในห้องบำบัดเพื่อเพิ่มการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพิ่มการสัมผัสและการรับรู้ตนเอง การแสดงออกทางอารมณ์ การเรียนรู้ทักษะในการดูแลตนเอง ในการชี้นำนักจิตวิทยาจะใช้ทักษะพื้นฐานของการเล่นบำบัด และใช้เทคนิคทั้งการแสดงบทบาทสมมุติ การเล่านิทาน (story telling) การทำงานศิลปะ เป็นต้น

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์พบว่างานวิจัยส่วนใหญ่มีการใช้กลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ ในการแก้ไขและลดปัญหาพฤติกรรมในเด็ก มีการศึกษาผลของการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดในกลุ่มผู้ป่วยเด็กที่มีภาวะวิตกกังวล และการศึกษาผลของการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดในการเพิ่มทักษะสังคมในเด็กทั้งในกลุ่มเด็กที่มีพัฒนาการปกติและในกลุ่มเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า

โดย Hoda Babaei et al. (2014) ศึกษาผลการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในชั้นเรียนของวัยเด็กตอนต้นอายุ 3 – 5 ปี (เฉลี่ย 4 ปี) จำนวน 20 คน โดยพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในชั้นเรียนคือ พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมก่อกวน และความวิตกกังวล โดยให้ผู้ปกครองของเด็กเป็นผู้ตอบแบบสอบถามพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ในกระบวนการบำบัดในแต่ละครั้งเด็กจะได้เรียนรู้การสังเกตตนเอง โดยนักจิตวิทยามีบทบาทในการสร้างสัมพันธภาพอันดีเพื่อเอื้อให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดและอารมณ์ของตนเองในระหว่างการเล่นบำบัด โดยเด็กสามารถแสดงออกถึงอารมณ์ทางลบที่ตนเองปฏิเสธ เช่น ความกลัว ความโกรธ และได้แบ่งปันประสบการณ์ร่วมกันระหว่างเด็ก ทำให้เด็กได้สื่อสารและพัฒนาทักษะทางสังคมที่เหมาะสมภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัย ผ่านกิจกรรมที่เหมาะสมกับช่วงวัย เช่น การใช้ศิลปะ การเล่านิทาน ให้เด็กมีส่วนร่วมในการแบ่งปันประสบการณ์ของตนเองภายในกลุ่ม โดยการเล่นบำบัดจัดขึ้น จำนวน 14 ครั้ง ครั้งละ 90 นาที ผลการศึกษาพบว่ากระบวนการบำบัดช่วยให้เด็กสามารถลดความเครียดทางจิตใจผ่านการเล่น และได้รู้จักประสบการณ์ใหม่ๆ เรียนรู้วิธีการแสดงออกและจัดการกับปัญหาอย่างเหมาะสม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

Van Riet (2008) ศึกษาผลการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในเด็กที่มีปัญหาการพูดติดอ่าง โดยกระบวนการเอื้อให้เด็กได้สัมผัสกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและเอื้อต่อการแสดงออกอย่างเป็นอิสระภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัย ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการบำบัดใช้ได้ดีกับเด็กที่พูดติดอ่าง เนื่องจากเมื่อเด็กได้สัมผัสกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองและการแสดงออกอย่างเป็นอิสระภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัย นำไปสู่การเข้าใจและยอมรับในตนเอง Wren (2009) ศึกษาผลของการเล่นบำบัดในเด็กที่มีปัญหาบกพร่องทางการเรียนรู้นอกจากนี้Melany (2009)ศึกษาการเล่นบำบัดต่อความวิตกกังวลในเด็กที่เข้ารับการรักษาเนื้องอกในโรงพยาบาล โดยเด็กที่ถูกวินิจฉัยว่ามีภาวะของโรคร้ายเหล่านี้จำเป็นต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลเป็นเวลานาน ซึ่งเด็กจะต้องเผชิญกับความเครียดและสถานการณ์ที่ยากลำบากนำไปสู่อารมณ์ทางลบ เช่น ความวิตกกังวล ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการเล่นบำบัดในการช่วยเหลือและส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมและสามารถรับมือ

กับความวิตกกังวลได้ ผ่านกระบวนการการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ที่ช่วยให้เด็กแสดงออกและจัดการกับความวิตกกังวล และเชื่อมโยงไปสู่ชีวิตจริง ในการศึกษาผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกรณีศึกษา จำนวน 6 คน อายุเฉลี่ย 11 ปี อธิบายประสบการณ์ของตนเองในการเข้าร่วมการเล่นบำบัด ในการเข้าร่วมแต่ละครั้งใช้เวลาประมาณ 45-60 นาที สองครั้งต่อสัปดาห์อย่างน้อยสามสัปดาห์ขึ้นไป ขึ้นอยู่กับความพร้อมทางด้านร่างกายของเด็ก

Kafaki et al. (2013) ได้ศึกษาการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กก่อนวัยเรียน ศึกษาในเด็กจำนวน 20 คนที่เข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลปี 2012 จัดเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (กลุ่มละ 10 คน) มีการประเมินโดยใช้แบบสอบถามทักษะทางสังคมโดยมีครูและผู้ปกครองเป็นผู้ประเมิน ซึ่งแบบสอบถามสำหรับครูมีข้อคำถามที่เกี่ยวข้องกับความบกพร่องทางสังคม การขาดทักษะทางสังคม และสัมพันธภาพกับเพื่อนร่วมชั้น โดยมุ่งเน้นไปที่ประสิทธิภาพในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ความเป็นผู้นำ และความเชื่อมั่นในในตนเอง การรับรู้ทางสังคม และการจัดการสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ในแบบสอบถามทักษะทางสังคมที่ผู้ปกครองเป็นผู้ประเมินข้อคำถามจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็ก การร่วมมือกับสังคม พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมแยกตัว และการถูกคุกคามจากสังคม ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนก่อนและหลังการเข้าร่วมมีความแตกต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติ โดยในระหว่างการบำบัดเด็กจะได้เรียนรู้และสังเกต ผ่านกระบวนการที่นักจิตวิทยาวางเป้าหมายในแต่ละครั้ง ในช่วงแรกการบำบัดอยู่บนพื้นฐานผ่านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างนักจิตวิทยากับเด็กในการส่งเสริมความเชื่อมั่นและสนับสนุนให้เด็กได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในการแสดงออกทางความคิดและความรู้สึก รวมทั้งได้สังเกตและแสดงออกถึงความรู้สึกทางลบของตนเอง เช่น ความกลัว ความโกรธ และแบ่งปันประสบการณ์ภายในกลุ่ม และเมื่อกลุ่มเดินทางมาถึงระดับที่ลึกขึ้น สัมพันธภาพภายในกลุ่มมีความแน่นแฟ้น เด็กมีประสบการณ์ร่วมกันในการแสดงออกทั้งภายในและภายนอก เป็นโอกาสที่เด็กจะได้ทบทวนพฤติกรรมของตนเองและทดลองใช้วิธีการในการแสดงออกที่เหมาะสมมากขึ้น ด้วยวิธีการนี้ การบำบัดด้วยการเล่นของ Gestalt มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กก่อนวัยเรียน และส่งเสริมการสื่อสารให้เด็กได้พัฒนาภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัยที่เป็นบทบาทสำคัญระหว่างสัมพันธภาพนักจิตวิทยากับเด็ก

Sik (2003) ศึกษาผลของการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อทักษะทางสังคมในวัยเด็กตอนกลางที่มีพฤติกรรมขี้อาย โดยการวิจัยเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง ศึกษาผลก่อนและหลังการเข้าร่วมกลุ่มบำบัดต่อทักษะทางสังคมของเด็กที่มีพฤติกรรมขี้อาย ผู้วิจัยสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับครูผู้สอนของเด็กก่อน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

และหลังการเข้าร่วมการบำบัด ผู้วิจัยเกิดแรงจูงใจในการศึกษาเชิงคุณภาพของพฤติกรรมขี้อายและทักษะทางสังคม จึงสนใจที่จะทำวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ จากผลการศึกษาสามารถสรุปเกี่ยวกับประสิทธิภาพของกลุ่มบำบัดที่มีต่อทักษะทางสังคม โดยเด็กที่มีพฤติกรรมขี้อายมีการรับรู้ในตนเองว่าตนขาดทักษะทางสังคมและโทษตัวเอง นำไปสู่การสร้างความคาดหวังที่ไม่สมเหตุสมผลให้กับตนเอง เด็กที่มีพฤติกรรมขี้อายจะมีความยากลำบากในการสร้างสัมพันธภาพกับเพื่อน และดูเหมือนว่าพวกเขายอมรับสภาพกับสิ่งนั้นและเรียกตัวเองว่าเด็กขี้อาย ในกระบวนการการเล่นบำบัดจะส่งเสริมการพัฒนาที่เหมาะสมของการสร้างสัมพันธภาพภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยที่เด็กสามารถแสดงความรู้สึกของตนเองได้อย่างอิสระ และเป็นธรรมชาติ รวมถึงส่งเสริมทักษะทางสังคม โดยสมาชิกในกลุ่มมีผลซึ่งกันและกันเพื่อความสอดคล้องภายในกลุ่ม

สำหรับการศึกษาในประเทศไทย มีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะทางสังคมบนพื้นฐานของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้เด็ก แต่ยังไม่มีการใช้กระบวนการกลุ่มเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในการพัฒนาทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการบำบัดของบุคคล เกิดการสำรวจตนเองซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นการรับรู้ถึงอารมณ์และพฤติกรรมภายในที่เกิดขึ้นในปัจจุบันมากกว่าอดีต เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในตนเอง ณ ขณะนั้น นำไปสู่ความสามารถในการควบคุมและจัดการกับอารมณ์ความรู้สึกของตนเองทั้งทางบวกและทางลบซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญของการมีทักษะทางสังคมที่เหมาะสม โดยนักจิตวิทยาจะทำงานบนพื้นฐานของการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่สอดคล้องและจริงใจระหว่างนักจิตวิทยาและสมาชิกในกลุ่มโดยมีกิจกรรมที่ช่วยให้สมาชิกได้สำรวจเรื่องราวและความรู้สึกของเด็กภายใต้สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย นำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและความสามารถในการแสดงออกทางอารมณ์ พฤติกรรม และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจะเห็นถึงผลกระทบของการขาดพัฒนาการทางด้านทักษะสังคมในเด็กเด็กโดยเฉพาะวัยเด็กตอนกลางที่อยู่ในช่วงการพัฒนาทักษะทางสังคม และมีงานวิจัยที่สนับสนุนว่าการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ สามารถเสริมสร้างการพัฒนาทักษะทางสังคมให้กับเด็ก และช่วยให้เด็กเกิดความตระหนักรู้ในตนเองในด้านอารมณ์ที่ส่งผลถึงการแสดงออก การควบคุมพฤติกรรม และการมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 3
วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ศึกษาผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experiment research design) ศึกษาความแตกต่างของทักษะทางสังคมในช่วงก่อนการทดลอง หลังการทดลองและช่วงติดตามผลของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การออกแบบการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
   2.1 ประชากร
   2.2 กลุ่มตัวอย่าง
   2.3 เกณฑ์การคัดเข้า
   2.4 เกณฑ์การคัดออก
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพ
4. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย
   4.1 ขั้นก่อนการทดลอง
   4.2 ขั้นดำเนินการทดลอง
   4.3 ขั้นหลังการทดลอง
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล
7. การอภิปรายและการสรุปผลการวิจัย
8. การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย
9. การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย
10. การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

การออกแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experiment research design) ใช้การออกแบบการทดลองแบบทดสอบก่อน หลังการทดลองและติดตามผล (Pre-Post-follow-up Control Group design) โดยมีกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ศึกษาผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย ซึ่งผู้วิจัยออกแบบการทดลองไว้ดังนี้

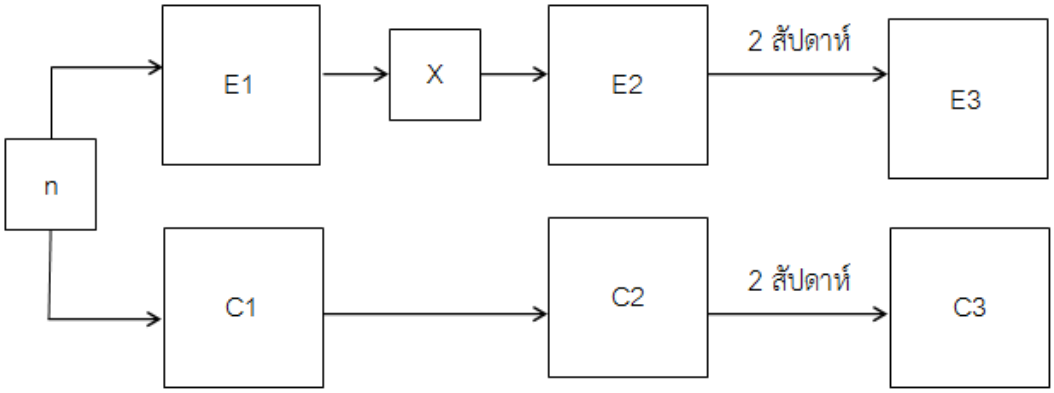

ภาพที่ 1 การออกแบบการวิจัย

n คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

E1 คือ คะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ (Cooperation) การยืนหยัดในตนเอง(Assertiveness) และการควบคุมตนเอง (Self-control) ของกลุ่มทดลองช่วงก่อนการทดลอง

C1 คือ คะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ (Cooperation) การยืนหยัดในตนเอง(Assertiveness) และการควบคุมตนเอง (Self-control) ของกลุ่มควบคุมช่วงก่อนการทดลอง

X คือ กลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์

E2 คือ คะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ (Cooperation) การยืนหยัดในตนเอง(Assertiveness) และการควบคุมตนเอง (Self-control)ของกลุ่มทดลองช่วงหลังการทดลอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

C2 คือ คะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ (Cooperation) การยืนหยัดในตนเอง(Assertiveness) และการควบคุมตนเอง (Self-control) ของกลุ่มควบคุมช่วงหลังการทดลอง

E3 คือ คะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ (Cooperation) การยืนหยัดในตนเอง(Assertiveness) และการควบคุมตนเอง (Self-control)ของกลุ่มทดลองในช่วงติดตามผล (2 สัปดาห์ หลังจบการทดลอง)

C3 คือ คะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ (Cooperation) การยืนหยัดในตนเอง(Assertiveness) และการควบคุมตนเอง (Self-control)ของกลุ่มควบคุมในช่วงติดตามผล (2 สัปดาห์ หลังจบการทดลอง)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 อายุ 9-11 ปี ศึกษาอยู่ในโรงเรียนเขตอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 อายุ 9-11 ปี คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง มีความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยและได้รับการยินยอมจากผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 48 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 24 คน และกลุ่มควบคุม 24 คน ในแต่ละกลุ่มแบ่งย่อยออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

โดยกลุ่มตัวอย่างต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนตามเกณฑ์คัดเข้าที่ระบุไว้ ดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า

1. ผู้ที่เป็นนักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 อายุระหว่าง 9-11 ปี ที่มีความสมัครใจเข้าร่วมด้วยตนเอง
2. ผู้ที่ได้รับการยินยอมจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมการวิจัยและสามารถเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดตามวันและเวลาที่กำหนดได้
3. ผู้ที่ไม่อยู่ระหว่างการรับการปรึกษา การเยียวยาหรือการบำบัดรักษาทางจิตวิทยาจากแหล่งอื่นในช่วงตลอดการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัด
4. เป็นผู้ที่ไม่มีความผิดปกติทางจิตจากการวินิจฉัยของแพทย์

เกณฑ์การคัดออก

1. ผู้เข้าร่วมไม่สามารถมาเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ได้อย่างน้อย 5 ครั้ง จากทั้งหมด 7 ครั้ง หรือร้อยละ 70 จากการเข้าร่วมทั้งหมด

ในการคัดกรองผู้เข้าร่วมการวิจัย หากผู้วิจัยพบว่าผู้นั้นไม่อยู่ในเกณฑ์คัดเข้าหรืออยู่ในเกณฑ์การคัดเข้าแต่ไม่ได้รับการเข้ากลุ่มการศึกษาแต่มีปัญหา เกิดความทุกข์ใจ หรืออยู่ในสภาวะที่สมควรได้รับความช่วยเหลือ ผู้วิจัยจะประสานกับทางโรงเรียนเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือจากครูแนะแนวประจำโรงเรียนและผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือต่อไป

ทั้งนี้ ในงานวิจัยครั้งนี้ไม่มีผู้เข้าร่วมการวิจัยคนใดที่มีคุณสมบัติเป็นไปตามเกณฑ์คัดออก ผู้วิจัยจึงไม่ได้ดำเนินการตามกระบวนการที่จัดเตรียมไว้สำหรับผู้ถูกคัดออกหรือมีปัญหา เกิดความทุกข์ใจสมควรได้รับความช่วยเหลือ

การดำเนินการเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง ตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อโรงเรียนขอความร่วมมือจากทางผู้อำนวยการและครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียน เพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการวิจัย เพื่อป้องกันการปะปนของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเป็น 2 โรงเรียน ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากทางโรงเรียนประชาสัมพันธ์กลุ่มการเล่นบำบัดให้เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในการเข้าร่วมการวิจัย
3. ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากครูประจำชั้นติดต่อผู้ปกครองของเด็กที่เข้าร่วมวิจัยเพื่อแจ้งรายละเอียดในการวิจัยและขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการตอบรับการเข้าร่วมกลุ่มในงานวิจัย
4. ผู้วิจัยขอความร่วมมือกับทางโรงเรียนประสานงานกับครูประจำชั้นและครูแนะแนว จัดปฐมนิเทศโดยการทำความเข้าใจและอธิบายแนวทางในการใช้แบบประเมินแก่ครูประจำชั้นและครูแนะแนวโดยใช้เวลาในการปฐมนิเทศในการใช้แบบประเมินเป็นเวลา 1 ชั่วโมง และเปิดโอกาสให้ครูประจำชั้นและครูแนะแนวสอบถามข้อสงสัย และทดลองใช้แบบประเมินจากสถานการณ์สมมุติเพื่อตรวจสอบความเข้าใจ
5. เพื่อให้ได้ผลการประเมินพฤติกรรมตามความเป็นจริง ผู้วิจัยนำข้อมูลผลประเมินที่ได้จากครูประจำชั้นและครูแนะแนวมาคำนวณหาค่าความสอดคล้องโดยใช้โปรแกรม SPSS

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

และในการคำนวณ พบว่าผู้ประเมินทั้งสองมีการประเมินที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกันอยู่ในระดับดี ในกลุ่มทดลอง (Cohen's Kappa = .667) และในกลุ่มควบคุม (Cohen's Kappa = .625)

6. ผู้วิจัยติดต่อนัดหมายกลุ่มทดลองเพื่อดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลอง โดยแบ่งกลุ่มทดลองเป็นกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน
7. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลอง โดยใช้ระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่ม 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที จัดขึ้นในห้องสันทนาการของโรงเรียน
8. หลังสิ้นสุดกระบวนการกลุ่ม ผู้วิจัยขอความร่วมมือครูประจำชั้นประเมินทักษะทางสังคมของเด็กที่เข้าร่วมการวิจัยทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมหลังการทดลอง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุ (Multivariate Analysis of Variance : MANOVA) เพื่อศึกษาความแตกต่างและความเปลี่ยนแปลงของคะแนนเฉลี่ยของตัวแปรตาม
9. หลังสิ้นสุดกระบวนการกลุ่มในระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ เนื่องจากระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการป้องกันผลกระทบระยะสั้นจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย (Campbell & Stanley, 2015) ผู้วิจัยขอความร่วมมือครูประจำชั้นประเมินทักษะทางสังคมของเด็กทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมและนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปสำหรับเด็ก

เป็นแบบสอบถามที่ให้ผู้ตอบเขียนตอบด้วยตนเอง ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา

2. แบบวัดทักษะทางสังคม

2.1 ลักษณะของแบบวัดทักษะทางสังคม

พัฒนามาจาก Social Skills Rating System (SSRS) ของ Gresham and Elliott (1990) ซึ่งให้ครูเป็นผู้ตอบแบบประเมิน โดยแบบประเมินมีค่า Cronbach's alphas เท่ากับ .83 และมีค่าความเชื่อถือด้วยวิธีการทดสอบซ้ำ (Test-retest Reliability) ได้ค่าความเชื่อถือในด้านทักษะทางสังคมเท่ากับ .84 ประกอบด้วยข้อคำถาม 30 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ ด้าน

การให้ความร่วมมือ (Cooperation) คือการทำตามคำสั่งของผู้อื่น เช่น ครู ผู้ปกครอง และสามารถปฏิบัติตามกฎของส่วนรวมได้ จำนวน 10 ข้อ ด้านการควบคุมตนเอง (Self-control) การประนีประนอมเมื่อเกิดความขัดแย้ง ความสงบนิ่งเมื่อถูกล้อเลียน จำนวน 10 ข้อ และด้านการยืนหยัดในตนเอง (Assertiveness) ในการบอกความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นทราบ กล้าที่จะแสดงออกทางความคิดในสถานการณ์ที่ไม่ยุติธรรม จำนวน 10 ข้อ

โดยในงานวิจัยครั้งนี้ใช้การประเมินทักษะทางสังคมทั้ง 3 ด้าน ด้วยการประเมินค่าความถี่ 3 ระดับ (Scale: 0,1,2) มีเกณฑ์การตรวจ ดังนี้

ข้อความ	**การให้คะแนน**
ไม่เคยเลย	0
บางครั้ง	1
บ่อยครั้ง	2

2.2 ขั้นตอนการพัฒนามาตรวัดและการตรวจสอบคุณภาพมาตรวัด

ผู้วิจัยพัฒนามาตรวัดทักษะทางสังคมมาจากแบบวัดทักษะทางสังคม Social Skills Rating System (SSRS) ของ Gresham and Elliott (1990) ซึ่งให้ครูเป็นผู้ตอบแบบประเมิน มีข้อกระทงจำนวน 30 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน โดย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

นำมาตรวัดทักษะทางสังคมมาแปลเป็นภาษาไทย ทำการตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และนำแบบประเมินทักษะทางสังคมตรวจสอบความสอดคล้องและเหมาะสมด้านเนื้อหา (IOC) ผลการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน ได้ค่าความสอดคล้องระหว่าง 0.67 – 1.00 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำแบบประเมินไปใช้ได้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการปรับภาษาบางประโยคให้สื่อความหมายได้ตรงและชัดเจน

จากนั้นตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามโดยการนำมาตรวัดที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างจริง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนในเขตอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง

จำนวน 50 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้อกระทงทั้งฉบับ (Corrected item-total correlation : CITC) และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยการหาค่าความสอดคล้องภายในของข้อกระทงทั้งฉบับ (Cronbach's alpha coefficient) ได้เท่ากับ .95 ซึ่งอยู่ในระดับดี และตรวจสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ในทักษะทางสังคมแต่ละด้าน โดยค่าความสอดคล้องภายในของข้อกระทงด้านการควบคุมตนเอง ได้เท่ากับ .85 ค่าความสอดคล้องภายในของข้อกระทงในด้านการยืนหยัดในตนเอง ได้เท่ากับ .88 และค่าความสอดคล้องภายในของข้อกระทงด้านการให้ความร่วมมือ ได้เท่ากับ .89 ซึ่งค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับดี

3. โปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์

3.1 ขั้นตอนการพัฒนาโปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์

3.1.1 ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์มาจาก Kafaki et al. (2013) โดยงานวิจัยศึกษาผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กปฐมวัย

3.1.2 ผู้วิจัยพัฒนาโปรแกรมกลุ่มโดยมีกระบวนการกลุ่มจัดขึ้น 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที โดยจัดขึ้นที่ห้องที่จัดเตรียมไว้เพื่อการเล่นบำบัด เป็นพื้นที่ส่วนตัว ในที่นี้เป็นห้องสันทนาการของโรงเรียนโดยนักเรียนสามารถเดินทางมาได้สะดวกและปลอดภัย โดยผู้วิจัยจัดเตรียมอุปกรณ์และกิจกรรมตามเป้าหมายในแต่ละครั้ง และดำเนินกลุ่มด้วยตนเองบนพื้นฐานของกระบวนการกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ที่ให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้ถึงอารมณ์และพฤติกรรมในปัจจุบันขณะ โดยนักจิตวิทยามีบทบาทในการช่วยกระตุ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรม มีเป้าหมายที่ระบุไว้และใช้ในการสอนทักษะทางสังคมให้กับเด็ก ทำงานร่วมกับสภาพแวดล้อมที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ด้วยเพื่อส่งเสริมความสามารถในการทำงานของเด็กทั้งด้านสังคม อารมณ์ ร่างกาย สติปัญญา

3.1.3 ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของโปรแกรมกลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จากการนำโปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในกระบวนการกลุ่มการเล่นบำบัด ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมต่อการนำไปใช้ได้มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับช่วงวัยในการศึกษาครั้งนี้ โดย

ปรับเปลี่ยนกิจกรรมจากการเล่านิทานเป็นการเล่าเรื่องจากภาพหรือเหตุการณ์ที่เด็กรับรู้เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจการรับรู้ อารมณ์ความรู้สึก และการแสดงออกจากประสบการณ์ของตนเองซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะทางสังคมด้วยการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ที่มุ่งเน้นให้เด็กได้ทดลองและได้รับประสบการณ์ รวมทั้งสามารถยอมรับตนเองในด้านต่างๆทั้งทางบวกและทางลบได้ นอกจากนี้ในขั้นสุดท้ายของการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์มีการแก้ไขโดยการเพิ่มการทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดและแลกเปลี่ยนวิธีการที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตเมื่อเจอสถานการณ์ต่างๆ เพื่อเอื้อให้สมาชิกเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกลุ่มและสนับสนุนให้สมาชิกนำทักษะที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกลุ่มไปใช้ในชีวิตจริงสอดคล้องกับเป้าหมายของทฤษฎีการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ที่อธิบายว่าการเรียนรู้การดูแลตนเองเป็นเป้าหมายโดยทั่วไปของการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์

3.1.4 ผู้วิจัยนำโปรแกรมกลุ่มที่เรียบเรียงและสร้างขึ้นนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจริง คือ เด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 อายุระหว่าง 9-11 ปี โรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้ระยะเวลาในการเข้าร่วมกลุ่ม 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที โดยกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์จัดขึ้นในห้องเรียนของโรงเรียน ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนตัว มีการจัดเตรียมอุปกรณ์และกิจกรรมตามเป้าหมายในแต่ละครั้งโดยมีผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินกลุ่มด้วยตนเองตามโปรแกรมกลุ่มที่ได้นำเสนอในงานวิจัยครั้งนี้หลังการทดลองใช้ (Try out) พบว่าในการทำกิจกรรมเด็กสามารถทำกิจกรรมได้ตามระยะเวลาและขั้นตอนที่กำหนดไว้ คือ ในขั้นเริ่มต้นเด็กได้ทำความคุ้นเคยและสร้างสัมพันธภาพกับนักจิตวิทยา ได้เรียนรู้แนวทางในการอยู่ร่วมกันในกลุ่ม กิจกรรมขั้นเริ่มต้น ให้เด็กได้มีโอกาสสำรวจการรับรู้ตนเองจากประสบการณ์ที่เคยเจอผ่านกิจกรรมเด็กสามารถทำได้ คือ การวาดภาพ ระบายสี โดยการแทนอารมณ์ความรู้สึกจากสีต่างๆ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ภายในกลุ่ม โดยมีนักจิตวิทยาที่ทำงานบนพื้นฐานของกระบวนการเกสตัลท์ที่เอื้อให้เด็กได้เกิดการตระหนักรู้ในตนเองเพิ่มขึ้น อีกทั้งกิจกรรมที่เด็กต้องทำงานร่วมกันเสริมสร้างทักษะทางสังคมในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะในการสื่อสารบอกความรู้สึก ความต้องการเพื่อตอบสนองต่อตนเองและสภาพแวดล้อม มีการใช้การแสดงบทบาทสมมติเพื่อจัดประสบการณ์ให้เด็กได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ทดลองทำเพื่อให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเองถึงอารมณ์ที่แตกต่างกัน และได้วิธีการที่เหมาะสม สามารถตอบสนองต่ออารมณ์ต่างๆได้ และในขั้นสุดท้ายให้สมาชิกได้ทบทวนถึงกิจกรรมที่ได้ทำตั้งแต่เริ่มต้นการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ เพื่อเอื้อให้สมาชิกเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกลุ่มและสนับสนุนให้สมาชิกนำทักษะที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกลุ่มไปใช้ในชีวิตจริง

3.1.5 นำโปรแกรมกลุ่มไปใช้จริง

โดยโปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในงานวิจัยครั้งนี้ มีกระบวนการที่มุ่งเน้นหลักการ 3 ประการ ได้แก่ การตระหนักรู้ การแสดงออกทางอารมณ์ และประสบการณ์ โดยนักจิตวิทยามีบทบาทเอื้อให้สมาชิกเกิดการสำรวจและรับรู้ตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง ซึ่งกิจกรรมในขั้นเริ่มต้นเป็นการสร้างความเข้าใจให้กับสมาชิกในการใช้สีแทนอารมณ์ของตนเอง นักจิตวิทยาใช้การเล่าเรื่องจากภาพที่เกี่ยวข้องกับสีและอารมณ์เพื่อให้สมาชิกได้รู้จักกับอารมณ์ที่แตกต่างกัน และสามารถใช้สีแทนอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นมาอธิบายเรื่องราวและการรับรู้ตนเอง นำไปสู่การตระหนักรู้อารมณ์ วิธีการแสดงออกและการจัดการกับอารมณ์ทางลบได้อย่างเหมาะสม การใช้กิจกรรมวาดภาพจากประสบการณ์ในอดีตเพื่อให้สมาชิกได้ตระหนักถึงอารมณ์ ความคิด และความต้องการของตนเองในปัจจุบันขณะอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน นอกจากนี้กิจกรรมวาดภาพร่วมกันระหว่างสมาชิกและการแสดงบทบาทสมมติในสถานการณ์ขัดแย้ง เป็นกิจกรรมที่เอื้อให้สมาชิกได้มีประสบการณ์จากการทดลองทำในระหว่างการเล่นบำบัด ได้สำรวจอารมณ์ ความคิด ความต้องการของตนเอง ส่งผลให้สมาชิกได้ตระหนักรู้ถึงอารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเอง อันจะนำไปสู่การแสดงออกถึงทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตาราง 1 โปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ (Gestalt Group Play Therapy)

ครั้งที่	วัตถุประสงค์	แนวคิดพื้นฐาน	กิจกรรม	ผลลัพธ์
1	- เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่สมาชิกในการทำความเข้าใจสิ่งที่กำลังจะทำ - ทำความรู้จักและสร้างสัมพันธภาพระหว่างนักจิตวิทยาและสมาชิกกลุ่ม - ให้สมาชิกเรียนรู้แนวทางในการอยู่ร่วมกันในกลุ่ม	- การพัฒนาความสัมพันธ์แบบ I - Thou ที่เป็นลักษณะของการที่สมาชิกและผู้นำกลุ่มมีความเต็มใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันด้วยความจริงใจและไม่มีกำแพง	- ทักทาย แนะนำตัวกันในกลุ่ม - ผู้นำกลุ่มอธิบายถึงกลุ่มวัตถุประสงค์ และข้อปฏิบัติการอยู่ร่วมกันในกลุ่ม - ทำความรู้จักกันมากขึ้น ให้เขียนเกี่ยวกับตนเอง สิ่งที่ชอบ สิ่งที่ไม่ชอบ - ให้ตั้งคำถามที่อยากรู้เกี่ยวกับเพื่อน - สมาชิกแต่ละคนเล่าเกี่ยวกับตนเองจากสิ่งที่เขียน	- นักจิตวิทยาและสมาชิกมีความคุ้นเคยกันมากขึ้น - สมาชิกมีข้อปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน
2	- ให้สมาชิกมีโอกาสสำรวจ รับรู้ อารมณ์ทั้งทางบวกและทางลบของตนเอง - ให้สมาชิกตระหนักรู้ในตนเอง ถึงอารมณ์ความรู้สึกตลอดจนการแสดงออกของตนเองในสถานการณ์ที่ต่างกัน - ให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันภายในกลุ่มโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	- การตระหนักรู้ (Awareness) ในระหว่างการเล่นบำบัด - การแสดงออกทางอารมณ์ (Emotional Expression) โดยบุคคลได้สัมผัสถึงการสนับสนุนของนักจิตวิทยาและได้คลายอารมณ์ที่เก็บไว้ภายใน	- ผู้นำกลุ่มเล่าเรื่องราวพร้อมภาพประกอบเกี่ยวข้องกับตัวละครที่แสดงพฤติกรรมและอารมณ์ของมนุษย์เชื่อมโยงกับสี - ให้สมาชิกบอกความรู้สึกหลังได้ฟัง - ให้สมาชิกทบทวนอารมณ์ความรู้สึกตนเองและลองแทนความรู้สึกด้วยสีต่างๆตามเรื่องราวที่ได้ฟัง - ให้สมาชิกแลกเปลี่ยนประสบการณ์เกี่ยวกับอารมณ์ที่แตกต่างกันของ	- ได้สำรวจการรับรู้ของตนเองเป็นกระบวนการเริ่มต้นในการตระหนักรู้ในตนเองผ่านการใช้จินตนาการ จากการได้ฟังเรื่องเล่าเป็นสื่อกลาง - สมาชิกได้แสดงออกถึงอารมณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับเรื่องที่ฟัง - ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ของการรับรู้ตนเองระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

			ตนเองภายในกลุ่ม โดยผลัดกันเล่าถึงความรู้สึกและการรับรู้ตนเองจากสถานการณ์นั้นๆ	
3	- เพื่อให้สมาชิกรู้จัก รับรู้และตระหนักรู้ถึงอารมณ์ทางลบของตนเอง - เพื่อให้สมาชิกได้สำรวจวิธีการจัดการกับอารมณ์ทางลบของตนเอง - เพื่อให้สมาชิกฝึกจัดการอารมณ์ทางลบและช่วยเสริมสร้างการกำกับตนเอง - เพื่อให้สมาชิกสามารถแสดงออกอารมณ์ทางลบได้อย่างเหมาะสม	- การตระหนักรู้ (Awareness) ในระหว่างการเล่นบำบัด - การแสดงออกทางอารมณ์ (Emotional Expression) - กระบวนการสร้างสมดุล การจัดระบบตนเอง (Organismic self-regulation)	- ให้สมาชิกนึกถึงสถานการณ์หรือเหตุการณ์ที่ทำให้ไม่พึงพอใจ/ไม่ชอบ - ให้สมาชิกวาดภาพตนเองเมื่อเจอสถานการณ์ที่ไม่ชอบ/ไม่พึงพอใจ - ให้สมาชิกใช้สีแทนอารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้นในสถานการณ์นั้น และระบายสีไปที่อวัยวะบนร่างกายที่ตนเองรับรู้เมื่อเกิดอารมณ์ความรู้สึก - ให้สมาชิกเล่าถึงสถานการณ์ การรับรู้อารมณ์ความรู้สึกตนเอง การแสดงออกที่เกิดขึ้น	- สมาชิกได้สำรวจอารมณ์ทางลบของตนเองและตระหนักถึงวิธีการจัดการอารมณ์ของตนเอง - สมาชิกตระหนักถึงวิธีการแสดงออกต่อผู้อื่นและสภาพแวดล้อมมากขึ้น - สมาชิกได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้จากประสบการณ์ซึ่งกันและกัน
4	- เสริมสร้างสัมพันธภาพระหว่างสมาชิก - เพื่อให้สมาชิกฝึกฝนการมีส่วนรวมในทำงานร่วมกัน - ฝึกการสังเกตวิธีการในการมีส่วนร่วมและการทำงานเป็นกลุ่ม	- การตระหนักรู้ (Awareness) ในระหว่างการเล่นบำบัด - ประสบการณ์ (Experience) ที่เกิดขึ้นในระหว่างการเล่นบำบัด	- สมาชิกวาดภาพร่วมกันบนกระดาษ 1 แผ่น โดยใช้สัญลักษณ์เลขาคณิต สี เส้น แทนสิ่งที่อยากจะวาด - ให้สมาชิกแต่ละคนเล่าเรื่องจากภาพในมุมมองการรับรู้ของตนเอง - ให้สมาชิกบอกถึงความรู้สึกในการทำงานร่วมกัน	- สมาชิกมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกันส่งผลให้เกิดการตระหนักรู้ในตนเองถึงการแสดงออกต่อบุคคลและสภาพแวดล้อม - สมาชิกตระหนักถึงความต้องการของตนเอง และตอบสนองต่อความต้องการได้
5	- เพื่อให้สมาชิกเกิดการตระหนักรู้ในตนเอง	- การตระหนักรู้ (Awareness) ใน	- ให้สมาชิกนึกถึงเหตุการณ์/สถานการณ์ที่	- สมาชิกเกิดการตระหนักรู้ในตนเองถึง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

	- เพื่อให้สมาชิกยอมรับความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบของตนเอง - เพื่อให้สมาชิกมีโอกาสสำรวจวิธีการในการจัดการกับปัญหาที่เหมาะสม - เพื่อให้สมาชิกจัดการอารมณ์ที่พุ่งพล่านของตนเองในสถานการณ์ที่ต่างกัน - สมาชิกได้แลกเปลี่ยนการแสดงออกทางอารมณ์ที่แตกต่างกันซึ่งกันและกัน	ระหว่างการเล่นบำบัด - การแสดงออกทางอารมณ์ (Emotional Expression)	ตนเองพึงพอใจและไม่พึงพอใจ - แบ่งกระดาษเป็นสองฝั่งวาดภาพตนเองและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น - ให้สมาชิกเล่าถึงเหตุการณ์ และสิ่งที่ตนเองรับรู้ รู้สึก และการแสดงออกต่อสิ่งแวดล้อม	ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการแสดงออกเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ต่างกัน - สมาชิกตระหนักถึงวิธีการในการจัดการตนเองเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ต่างกัน - สมาชิกได้รับประสบการณ์ใหม่ จากการแสดงออกของสมาชิกคนอื่นๆ
6	- เพื่อให้สมาชิกสามารถประเมินถึงพฤติกรรมที่ตามมาจากการแสดงออกที่แตกต่างกัน - เพื่อให้สมาชิกได้ตระหนักถึงทักษะต่างๆ ที่ใช้ในการจัดการกับปัญหา ให้สมาชิกตระหนักถึงทักษะในการตัดสินใจที่เหมาะสม - เพื่อให้สมาชิกได้มีประสบการณ์จากการทดลองทำ แสดงพฤติกรรม อารมณ์ ความรู้สึกนั้นๆ	- การตระหนักรู้ (Awareness) ในระหว่างการเล่นบำบัด - การแสดงออกทางอารมณ์ (Emotional Expression) - ประสบการณ์ (Experience) ที่เกิดขึ้นในระหว่างการเล่นบำบัด	- ให้สมาชิกแต่ละคนแสดงบทบาทสมมติจากเหตุการณ์ของตนเองและให้สมาชิกคนอื่นๆสังเกตว่าเพื่อนแสดงออกอย่างไร รู้สึกอย่างไร - สมาชิกบอกเล่าเหตุการณ์ อารมณ์ ความรู้สึกของตนเองในเหตุการณ์ที่ได้แสดงบทบาทสมมติ - สมาชิกแลกเปลี่ยนการรับรู้ของตนเองซึ่งกันและกัน	- สมาชิกเกิดการตระหนักรู้ในตนเองถึงอารมณ์ที่แตกต่างกันและมีวิธีการที่เหมาะสมสามารถตอบสนองต่ออารมณ์ต่างๆได้ - สมาชิกได้แสดงท่าทาง อารมณ์ จากสถานการณ์สมมติที่ไม่เคยเกิดขึ้นกับสมาชิก ทำให้สมาชิกได้รับประสบการณ์ใหม่ในการแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการตนเอง - สมาชิกได้เรียนรู้การ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

				แสดงออก พฤติกรรม อารมณ์ความรู้สึกที่อาจเหมือนหรือต่างจากประสบการณ์ของสมาชิกคนอื่นๆ
7	- เพื่อสรุปสิ่งที่สมาชิกได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกลุ่ม - เพื่อเอื้อให้สมาชิกเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกลุ่ม - เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกนำทักษะที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกลุ่มไปใช้ในชีวิตจริง	- การตระหนักรู้ (Awareness) ในระหว่างการเล่นบำบัด	- ให้สมาชิกทบทวนถึงกิจกรรมที่ได้ทำตั้งแต่เริ่มต้นการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ - ให้สมาชิกบอกความรู้สึกและสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมในแต่ละครั้งของการเข้าร่วมกลุ่ม - ให้สมาชิกบอกถึงทักษะหรือสิ่งที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ - สมาชิกและนักจิตวิทยากล่าวขอบคุณซึ่งกันและกัน	- สมาชิกได้ตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของตนเองจากการทบทวนประสบการณ์การเข้าร่วมกลุ่มในครั้งที่ผ่านมา - ได้แลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่มและการเปลี่ยนแปลงของตนเอง

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นก่อนการทดลอง

1.1 ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อกับโรงเรียนระดับประถมศึกษาเพื่อหาผู้ร่วมวิจัยเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์

1.2 ผู้วิจัยเตรียมแนวทางในการจัดกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลายโดยขอรับคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการจัดกลุ่มให้เหมาะสม

1.3 ผู้วิจัยนำเสนอโครงการคณะกรรมการจริยธรรม เพื่อดำเนินการตรวจสอบและพิจารณาประเด็นทางจริยธรรมในการวิจัย

1.4 หลังการได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการ ผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายผู้ร่วมวิจัยเพื่ออธิบายรายละเอียดของกิจกรรม และขอความอนุเคราะห์จากครูประจำชั้นและครูแนะแนวในการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ประเมินทักษะทางสังคมเพื่อวัดทักษะทางสังคมในระยะก่อนการทดลอง และให้ผู้ร่วมวิจัยตอบแบบสอบถามทั่วไป และจัดกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมให้มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน

2. ขั้นการดำเนินทดลอง

2.1 ขอความอนุเคราะห์จากผู้ร่วมวิจัยและผู้ปกครองในการลงนามในใบยินยอมร่วมการวิจัย (Informed Consent)

2.2 ผู้วิจัยดำเนินกลุ่มให้กับกลุ่มทดลอง โดยกระบวนการกลุ่มจัดขึ้น 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ใช้เวลาครั้งละ 45 นาที โดยแบ่งเป็นกลุ่มย่อย 4 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน

3. ขั้นหลังการทดลอง

3.1 ผู้วิจัยขอความร่วมมือครูประจำชั้นตอบแบบประเมินทักษะทางสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมอีกครั้ง โดยเป็นคะแนนในระยะหลังการทดลองเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์

3.2 หลังจบการทดลอง 2 สัปดาห์ เนื่องจากระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการป้องกันผลกระทบระยะสั้นจากตัวแปรอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย (Campbell & Stanley, 2015) ผู้วิจัยขอความร่วมมือครูประจำชั้นตอบแบบประเมินทักษะทางสังคมของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยเป็นคะแนนในระยะติดตามผลเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยติดต่อโรงเรียนขอความอนุเคราะห์จากทางผู้อำนวยการและครูประจำชั้นระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 เพื่อชี้แจงรายละเอียดในโครงการวิจัยและขอความอนุเคราะห์จากครูประจำชั้นในการประเมินทักษะทางสังคมทั้ง 3 ด้านของผู้เข้าร่วมวิจัยทั้งก่อนการวิจัย หลังการวิจัย และช่วงติดตามผล 2 สัปดาห์ โดยจัดปฐมนิเทศและอธิบายแนวทางในการใช้แบบประเมินแก่ครูประจำชั้นและครูแนะแนว เก็บข้อมูลโดยขอความอนุเคราะห์จากครูประจำชั้นในการประเมินทักษะทางสังคมทั้ง 3 ด้าน หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้มาและนำไปวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างและผ่านการตรวจสอบความถูกต้องแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและตัวแปรที่ศึกษา

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุ (Multivariate Analysis of Variance : MANOVA) เพื่อศึกษาความเปลี่ยนแปลงและความแตกต่างของตัวแปรทักษะทางสังคมในกลุ่มตัวอย่าง

การอภิปรายและการสรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลมาสรุปประเด็นตามสมมติฐานที่ตั้งไว้และในการอภิปรายผลการทดลอง ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้มาเปรียบเทียบวรรณกรรมที่ผู้วิจัยได้ทบทวน สรุปข้อเสนอแนะและข้อจำกัดเพื่อสามารถนำงานวิจัยครั้งนี้ไปต่อยอดให้เกิดประโยชน์มากขึ้น

การตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของงานวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อของข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยในกระบวนการทดลอง การเก็บข้อมูลและการตรวจสอบตลอดงานวิจัยด้วยการตรวจการดำเนินการกลุ่มจะมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบโปรแกรมกลุ่มและตรวจสอบกระบวนการกลุ่ม รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การเตรียมความพร้อมของผู้วิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

เนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำกลุ่มการเล่นบำบัดและเป็นทั้งนักวิจัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมและพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อให้งานวิจัยครั้งนี้มีคุณภาพ ถูกต้องและน่าเชื่อถือ ดังต่อไปนี้

1. ฐานะผู้นำกลุ่มการเล่นบำบัด
    1.1 ผู้วิจัยศึกษาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยา และกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ โดยรวบรวมองค์ความรู้ ข้อมูล และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากหนังสือ บทความ และงานวิจัยในประเทศไทยและต่างประเทศ

1.2 ผู้วิจัยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ด้านการเล่นบำบัดกับผู้เชี่ยวชาญ โดยตลอดการศึกษาหาข้อมูล ได้ขอคำปรึกษาและพูดคุยกับอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่มีความเชี่ยวชาญในกระบวนการกลุ่มการเล่นบำบัด เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและสามารถดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 ผู้วิจัยฝึกประสบการณ์และทักษะการให้บริการการปรึกษาแบบกลุ่ม โดยได้ผ่านการลงทะเบียนเรียนและฝึกฝนทักษะความรู้ความสามารถที่เกี่ยวข้องกับจิตวิทยาการปรึกษา ทั้งในภาคทฤษฎี แนวคิดในการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและในภาคปฏิบัติ ในรายวิชาทฤษฎีการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตบำบัด (Theory of Counseling and Psychotherapy) และในรายวิชาเทคนิคในการทำกลุ่มการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตบำบัด (Group Techniques in Counseling and Psychotherapy) รวมถึงมีประสบการณ์ในการดำเนินการปรึกษาแบบกลุ่มจากการปรึกษาเชิงจิตวิทยาวินิตและจิตบำบัด (Practicum in Counseling and Psychotherapy) และการฝึกปฏิบัติงานขั้นต้นด้านการปรึกษาเชิงจิตวิทยาและจิตบำบัด (Basic Internship in Counseling and Psychotherapy) โดยมีประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่มมาแล้ว จำนวนไม่ต่ำกว่า 200 ชั่วโมง ภายใต้การดูแลของอาจารย์นิเทศก์

2. ฐานะผู้วิจัย

2.1 ผู้วิจัยค้นคว้า ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ รวมไปถึงศึกษาระเบียบวิธีวิจัย การฝึกทักษะ การให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยา

2.2 ผู้วิจัยจัดเตรียมความพร้อมด้านจริยธรรม เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ในช่วงประถมศึกษาตอนปลายเป็นเด็ก ซึ่งจัดอยู่ในกลุ่มที่มีความเปราะบางอ่อนไหว (Vulnerable Person) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับจริยธรรมในการวิจัยมนุษย์เพื่อความเหมาะสมในการนำไปพัฒนาการวิจัยและนำไปขออนุญาตคณะกรรมการการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้วิจัยนำโครงร่างวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์เข้ารับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย เพื่อพิจารณาว่าการวิจัยไม่เป็นการละเมิดสิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยก่อนทำการศึกษาในกลุ่มตัวอย่าง
2. ก่อนการวิจัย ผู้วิจัยสอบถามความสมัครใจในการเข้าร่วมการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างทุกราย พร้อมทั้งขอความยินยอมจากผู้ปกครองของผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยให้ผู้ปกครองลงนามยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษร โดยก่อนการลงนามนั้น ผู้วิจัยได้ชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ การวิจัย ขั้นตอนการเก็บข้อมูล การขออนุญาตบันทึกเสียงการสนทนา ระยะเวลาและสถานที่ในการดำเนินการวิจัยกับผู้ปกครอง ผู้เข้าร่วมการวิจัยและครูประจำชั้น
3. ผู้วิจัยแจ้งให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยทราบถึงสิทธิในการรักษาความลับของผู้รับบริการการปรึกษาและสิทธิในการขอยุติการเข้าร่วมการวิจัยในขั้นตอนใดของการวิจัยก็ได้
4. ในระหว่างการดำเนินการเก็บข้อมูล หากผู้เข้าร่วมการวิจัยต้องการความช่วยเหลือหรือมีความทุกข์ใจ ผู้วิจัยยินดีส่งต่อให้กับนักจิตวิทยาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บริการการปรึกษาต่อไป
5. ผู้วิจัยจัดเตรียมสถานที่ในการดำเนินกลุ่มที่มีบรรยากาศที่เหมาะสม ปลอดภัย สงบ มีความเป็นส่วนตัวและสะดวกต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยจะมีการสำรวจสถานที่จริงเพื่อดูแลความเรียบร้อยก่อนการดำเนินการวิจัย
6. หลังจากการวิเคราะห์เสร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยจะทำลายข้อมูลที่สามารถระบุถึงตัวตนที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่างทันที

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลายเป็นงานวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experiment research design) โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนามแบบมีการวัดซ้ำ (Repeated Measures Multivariate Analysis of Variance:Repeated MeasuresMANOVA) และแบบระหว่างกลุ่ม (Between-group MANOVA) ในการเปรียบเทียบคะแนนทักษะทางสังคมระหว่างผู้เข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และกลุ่มควบคุม ในช่วงก่อน-หลังการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ และช่วงระยะติดตามผล 2 สัปดาห์

ผู้วิจัยนำเสนอข้อมูลเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนาม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่อแสดงข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย อายุ 9-11 ปี ปัจจุบันศึกษาอยู่ในโรงเรียนเขตอำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยสามารถเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ได้อย่างน้อย 5 ครั้ง จากทั้งหมด 7 ครั้ง ผ่านการติดต่อและขอความร่วมมือกับทางโรงเรียนโดยมุ่งเน้นความสมัครใจของผู้เข้าร่วมการวิจัยและได้รับการยินยอมจากผู้ปกครอง โดยการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 48 คน แบ่งเป็น ผู้เข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ 24 คน และกลุ่มควบคุม 24 คนโดยมีรายละเอียดของข้อมูล ดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์เป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 33.3 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 33.3 และระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 33.3 โดยอายุ 10 ปี ร้อยละ 41.7 และอายุ 11 ปี ร้อยละ 58.3 แบ่งเป็นเพศชายร้อยละ 41.7 และเพศหญิงร้อยละ 58.3 ในกลุ่มควบคุมเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ร้อยละ 33.3 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 33.3 และระดับชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 33.3 โดยอายุ 10 ปี ร้อยละ 45.8 และอายุ 11 ปี ร้อยละ 54.2 แบ่งเป็นเพศชายร้อยละ 50 และเพศหญิงร้อยละ 50 ซึ่งจากการพิจารณาความแตกต่างของค่าเฉลี่ยอายุของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วย *t*-test และสัดส่วนของเพศและระดับการศึกษาระหว่างกลุ่มด้วยการทดสอบ Chi-square พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของทั้งสองกลุ่ม ตามตารางที่ 2

ตาราง 2 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะ		กลุ่มทดลอง (*n* = 24)		กลุ่มควบคุม (*n* = 24)	
		จำนวน (คน)	คิดเป็น (%)	จำนวน (คน)	คิดเป็น (%)
อายุ	10 ปี	10	41.7	11	45.8
	11 ปี	14	58.3	13	54.2
	รวม	24	100.0	24	100.0
t-test = - .285, *df* = 46, *p* = .777					
กลุ่มทดลอง M = 10.58, SD = 0.50; กลุ่มควบคุม M = 10.54, SD = 0.51					
เพศ	ชาย	13	41.7	12	50.0
	หญิง	11	58.3	12	50.0
	รวม	24	100.0	24	100.0
Chi-square = .083, *df* = 1, *p* = .773					
ระดับชั้น	ป.4	8	33.3	8	33.3
	ป.5	8	33.3	8	33.3
	ป.6	8	33.3	8	33.3
	รวม	24	100.0	24	100.0
Chi-square = .000, *df* = 2, *p* = 1.000					

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ส่วนที่ 2 ผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ความแปรปรวนเชิงพหุนาม

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนามแบบมีการวัดซ้ำ (Repeated Measures Multivariate Analysis of Variance: Repeated Measures MANOVA) และแบบระหว่างกลุ่ม (Between-group MANOVA) โดยLeech, Barrett, and Morgan (2004) ระบุว่าหากจำนวนกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนใกล้เคียงกัน การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความแปรปรวนเชิงพหุนามแบบ Repeated Measure MANOVA หรือ Mixed MANOVA จะมีความแกร่ง (Robust) ที่

สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ ซึ่งในงานวิจัยนี้กลุ่มตัวอย่างมีขนาดเท่ากัน ทั้งนี้ผู้วิจัยจะขอรายงานข้อมูลของตัวแปรที่ศึกษา และการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Basic Assumptions) ของการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนาม ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ต้องมีลักษณะเป็นตัวแปรแบ่งกลุ่ม (Categories) หรืออยู่ในมาตรนามบัญญัติ (Nominal Scale) โดยมีอย่างน้อย 2 กลุ่มขึ้นไป ซึ่งในงานวิจัยนี้มีตัวแปรอิสระ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่เข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ (กลุ่มทดลอง) และ กลุ่มควบคุม

2) ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ต้องเป็นตัวแปรต่อเนื่องอยู่ในมาตรวัดตั้งแต่อันตรภาค (Interval Scale) ขึ้นไป และมีจำนวนตัวแปร 2 ตัวแปรขึ้นไป โดยต้องมีการกระจายข้อมูลเป็นโค้งปกติทางพหุนาม (Multivariate Normality) ซึ่งในงานวิจัยนี้มีจำนวนตัวแปรตาม 3 ตัวแปร มีลักษณะเป็นตัวแปรต่อเนื่องและอยู่ในมาตรวัดอันตรภาค

ในส่วนของการกระจายข้อมูลเป็นโค้งปกติ จะพิจารณาจากค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) ที่อยู่ในช่วงระหว่าง +3 และ -3 และพิจารณาร่วมกับค่าสถิติ Kolmogorov-Smirnov ซึ่งต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p> .05) นอกจากนี้ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนามแบบมีการวัดซ้ำ หากกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 15-20 คนต่อกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความแปรปรวนเชิงพหุนายังคงมีความแกร่ง (Robust) เพียงพอที่จะวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้ (Leech et al., 2004)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

โดยผลการทดสอบการกระจายข้อมูลเป็นโค้งปกติของการศึกษาครั้งนี้พบว่า คะแนนของตัวแปรทักษะทางสังคมอันประกอบไปด้วยการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือทั้งช่วงก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลของทั้งกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ และกลุ่มควบคุมมีค่าความเบ้และความโด่งอยู่ในช่วงระหว่าง +3 และ -3 ตามที่กำหนด และค่าสถิติ Kolmogorov-Smirnov ในช่วงก่อนการทดลองไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p< .05) ยกเว้นตัวแปรการควบคุมตนเองในช่วงหลังการทดลองของกลุ่มควบคุมและระยะติดตามของกลุ่มควบคุมและกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ที่ผลของค่าสถิติ Kolmogorov-Smirnov มีนัยสำคัญทางสถิติ (p< .05) ส่วนของตัวแปรการยืดหยัดในตนเองในช่วงหลังการทดลองของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงระยะติดตามผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และกลุ่มควบคุม ผลของค่าสถิติ Kolmogorov-Smirnov มีนัยสำคัญทางสถิติ (p< .05) และส่วนคะแนนการให้ความร่วมมือในช่วง

หลังการทดองและระยะติดตามผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงระยะติดตามผลกลุ่มควบคุม ผลของค่าสถิติ Kolmogorov-Smirnov มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p< .05$)

อย่างไรก็ตามในการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนามแบบมีการวัดซ้ำตามที่ Leech et al. (2004) ระบุไว้ว่าหากกลุ่มตัวอย่างมีจำนวน 15-20 คนต่อกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความแปรปรวนเชิงพหุนามยังคงมีความแกร่ง (Robust) เพียงพอที่จะวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้ ซึ่งงานวิจัยครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มละ 24 คนสอดคล้องตามที่ระบุไว้

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์การกระจายแบบโค้งปกติ (Normal Distribution)

ตัวแปร	ระยะ	กลุ่ม	Skewness	SE.	Kurtosis	SE.	Kolmogonov-Smirnov
การควบคุมตนเอง	ก่อน	กลุ่ม Gestalt	-.085	.472	-1.246	.918	.119
		กลุ่มควบคุม	-1.242	.472	1.428	.918	.061
	หลัง	กลุ่ม Gestalt	.012	.472	-.621	.918	.200
		กลุ่มควบคุม	-1.315	.472	1.845	.918	.010**
	ติดตามผล	กลุ่ม Gestalt	.040	.472	.262	.918	.031**
		กลุ่มควบคุม	-1.344	.472	2.212	.918	.002**
การยืนหยัดในตนเอง	ก่อน	กลุ่ม Gestalt	-.321	.472	-.616	.918	.200
		กลุ่มควบคุม	-.294	.472	-.672	.918	.200
	หลัง	กลุ่ม Gestalt	-1.120	.472	2.180	.918	.005**
		กลุ่มควบคุม	-.412	.472	-.571	.918	.200
	ติดตามผล	กลุ่ม Gestalt	-.903	.472	.989	.918	.043**
		กลุ่มควบคุม	-.193	.472	-1.293	.918	.022**
การให้ความร่วมมือ	ก่อน	กลุ่ม Gestalt	-.348	.472	-1.349	.918	.200
		กลุ่มควบคุม	-.342	.472	-1.008	.918	.156
	หลัง	กลุ่ม Gestalt	-1.266	.472	1.676	.918	.003**
		กลุ่มควบคุม	-.236	.472	-.963	.918	.017**
	ติดตามผล	กลุ่ม Gestalt	-1.114	.472	1.081	.918	.035**
		กลุ่มควบคุม	-.330	.472	-.840	.918	.054

หมายเหตุ ***p< .05*

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

3) ในตัวแปรตามที่ศึกษาควรมีความสัมพันธ์กันในขณะที่มีความเป็นอิสระต่อกัน ความสัมพันธ์ของตัวแปรระดับที่เหมาะสม อยู่ระหว่าง .30 และ .90 ซึ่งผู้วิจัยทดสอบการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ *(r)*ระหว่างตัวแปรการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ ในช่วงก่อน-หลังการทดลอง และติดตามผล

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรตามช่วงก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผลของกลุ่มตัวอย่าง

ระยะ	ตัวแปรตาม	ก่อนการทดลอง			ระยะ	หลังการทดลอง			ระยะ	ติดตามผล		
		การควบคุมตนเอง	การยืนหยัดในตนเอง	การให้ความร่วมมือ		การควบคุมตนเอง	การยืนหยัดในตนเอง	การให้ความร่วมมือ		การควบคุมตนเอง	การยืนหยัดในตนเอง	การให้ความร่วมมือ
ก่อน	การควบคุมตนเอง	1.00			หลัง	1.00			ติดตามผล	1.00		
	การยืนหยัดในตนเอง	.544*	1.00			.572*	1.00			.553*	1.00	
	การให้ความร่วมมือ	.448*	.645*	1.00		.495*	.689*	1.00		.478*	.629*	1.00

จากตารางที่ 4 ตัวแปรตามทักษะทางสังคมทั้งสามด้านคือการควบคุมตนเองการยืนหยัดในตนเองและการให้ความร่วมมือ ตัวแปรทั้ง 3 คู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งในช่วงก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

4) ข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับความแปรปรวน โดยจำเป็นต้องมีเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมเท่ากันทุกกลุ่ม (Homogeneity of Variance Covariance Matrices) โดยพิจารณาจากสถิติ Box's M ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p<.001) (Mayers, 2013) และสามารถใช้สถิติเพื่อทดสอบความเท่ากันของเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วม โดยค่าสถิติ Levene's test ต้องไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p< .05) อย่างไรก็ตาม ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนามแบบวัดซ้ำนั้น Leech et al. (2004) ระบุไว้ว่าหากจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มมีจำนวนเท่ากัน (Approximately equal sample sizes) สถิติความแปรปรวนเชิงพหุนามถือว่ามีความแกร่ง (Robust) เพียงพอที่จะวิเคราะห์ข้อมูลได้

โดยผลจากการทดสอบทางสถิติ Box's M พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และ Levene's test พบว่า ในช่วงก่อนการทดลองของตัวแปรการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ ทั้งสามตัวแปรไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมทริกซ์ความแปรปรวนร่วม ส่วนในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตามผลมีเพียงตัวแปรการยืนหยัดในตนเองที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้อมูลของตัวแปรที่ศึกษามีค่าความแปรปรวนร่วมในช่วงก่อนการทดลองเท่ากัน และในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มละ 24 คนเท่ากัน โดยสอดคล้องกับ (Leech et al., 2004) ที่ระบุถึงการละเมิดข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับความแปรปรวนไว้จึงสามารถใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนเชิงพหุนามในการวิเคราะห์ได้

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง โดย Box's M

Box's M	*F*	*df1*	*df2*	*Sig.*
126.556	2.219	45	6951.445	.000

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของแต่ละตัวแปรแบบ Levene's Test of Equality of Error Variances

ตัวแปร	ระยะ	*F*	*df1*	*df2*	*Sig.*
การควบคุมตนเอง	ก่อนการทดลอง	2.089	1	46	.155
การยืนหยัดในตนเอง		.993	1	46	.324
การให้ความร่วมมือ		.926	1	46	.341
การควบคุมตนเอง	หลังการทดลอง	.100	1	46	.753
การยืนหยัดในตนเอง		4.177	1	46	.047*
การให้ความร่วมมือ		4.846	1	46	.033*
การควบคุมตนเอง	ระยะติดตามผล	.842	1	46	.364
การยืนหยัดในตนเอง		4.932	1	46	.031*
การให้ความร่วมมือ		3.988	1	46	.052

หมายเหตุ *$p < .05$

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

กล่าวโดยสรุปจากผลของการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นที่เกี่ยวกับความแปรปรวนแสดงให้เห็นว่าข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่สอดคล้องตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ด้วยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนาม ในส่วนของข้อมูลบางส่วนที่ไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นที่ระบุไว้นั้น Leech et al. (2004) ได้รายงานเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนามแบบวัดซ้ำไว้ว่าหากจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มมีจำนวนเท่ากัน (Approximately equal sample sizes) สถิติความแปรปรวนเชิงพหุนามถือว่ามีความแกร่ง (Robust) เพียงพอที่จะวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนเชิงพหุนาม โดยใช้ค่าสถิติ Pillai's Trace ซึ่งเป็นค่าสถิติที่มีความแกร่ง (Robust) ที่สุดมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาของคะแนนการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาของคะแนนทักษะทางสังคมที่มีตัวแปรตามที่ศึกษาประกอบไปด้วยการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยขอนำเสนอข้อมูลซึ่งประกอบไปด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (*SD*) คะแนนต่ำสุด (Min) คะแนนสูงสุด (Max) และพิสัย (Range) แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยคะแนนที่ได้มาจากมาตรวัดทักษะทางสังคม จำนวน 30 ข้อ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ การควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ ด้านละ 10 ข้อ ซึ่งให้ครูเป็นผู้ตอบแบบประเมิน เป็นมาตรประมาณค่า 3 ระดับ (0,1,2) มีคะแนนรวมในแต่ละด้าน 0-20 คะแนน โดยให้ครูเป็นผู้ตอบแบบประเมินทักษะทางสังคมในช่วงก่อนการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ หลังการเข้าร่วม และระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ ตามตารางที่ 7

ในส่วนคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง พบว่าในช่วงก่อนการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการควบคุมตนเอง 13.96 คะแนน (*SD* = 3.16) และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนการควบคุมตนเอง 13.13 คะแนน (*SD* = 2.72) หลังการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการควบคุมตนเอง 15.92 คะแนน (*SD*= 2.24) และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนการควบคุมตนเอง13.29 คะแนน (*SD* = 2.58) ส่วนของระยะติดตามผลกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการควบคุมตนเอง 16.29 คะแนน (*SD* = 1.90) ในกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนการควบคุมตนเอง 13.42 คะแนน (*SD* = 2.59)

ในส่วนคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเอง พบว่าในช่วงก่อนการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการยืนหยัดในตนเอง 14.33 คะแนน (*SD* = 2.57) และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนการยืนหยัดในตนเอง 13.13 คะแนน (*SD* = 2.72) หลังการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการยืนหยัดในตนเอง 15.48 คะแนน (*SD* = 2.22) และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนการยืนหยัดในตนเอง 13.63 คะแนน (*SD* = 2.98) ส่วนของระยะติดตามผลกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการยืนหยัดในตนเอง 16.71 คะแนน (*SD* = 2.12) ในกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนการยืนหยัดในตนเอง 13.92 คะแนน (*SD* = 2.75)

ในส่วนคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ พบว่าในช่วงก่อนการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการให้ความร่วมมือ 15.08 คะแนน (*SD* = 3.34) และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนการให้ความร่วมมือ 13.54 คะแนน (*SD* = 3.90) หลังการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการให้ความร่วมมือ 16.63 คะแนน(*SD* = 2.63) และกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนการให้ความร่วมมือ 13.96 คะแนน (*SD* = 3.60) ส่วนของระยะติดตามผลกลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนการให้ความร่วมมือ 16.71 คะแนน (*SD* = 2.60) ในกลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนการให้ความร่วมมือ 14.17 คะแนน (*SD* = 3.57)

เมื่อเทียบเคียงกับค่าเฉลี่ย ของกลุ่มนำร่องทั้ง 3 ด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยคะแนนด้านการควบคุมตนเอง 14.13 ค่าเฉลี่ยคะแนนด้านการยืนหยัดในตนเอง13.64 และ ค่าเฉลี่ยคะแนนด้านการให้ความร่วมมือ 12.04 ซึ่งมีค่าใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน คะแนนต่ำสุด คะแนนสูงสุด และค่าที่เป็นไปได้ของ คะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ช่วงก่อน-หลังการทดลองและระยะติดตามผล

ตัวแปร	**กลุ่ม**	**ระยะ**	*M*	*SD*	**ค่าที่เป็นไปได้**	**ค่าต่ำสุด-ค่าสูงสุด**
การควบคุมตนเอง	กลุ่มทดลอง	ก่อน	13.96	3.16	0-20	9-19
		หลัง	15.92	2.24	0-20	12-20
		ติดตามผล	16.29	1.90	0-20	12-20
	กลุ่มควบคุม	ก่อน	13.13	2.72	0-20	6-17
		หลัง	13.29	2.58	0-20	6-17
		ติดตามผล	13.42	2.59	0-20	6-17

การยืนหยัดในตนเอง	กลุ่มทดลอง	ก่อน	14.33	2.57	0-20	9-18
		หลัง	15.48	2.22	0-20	10-20
		ติดตามผล	16.71	2.12	0-20	11-20
	กลุ่มควบคุม	ก่อน	13.13	3.13	0-20	7-18
		หลัง	13.63	2.98	0-20	7-18
		ติดตามผล	13.92	2.75	0-20	9-18
การให้ความร่วมมือ	กลุ่มทดลอง	ก่อน	15.08	3.34	0-20	10-19
		หลัง	16.63	2.63	0-20	10-20
		ติดตามผล	16.71	2.60	0-20	10-20
	กลุ่มควบคุม	ก่อน	13.54	3.90	0-20	6-19
		หลัง	13.96	3.60	0-20	7-20
		ติดตามผล	14.17	3.57	0-20	7-20

ส่วนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

ในการทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ข้อมูลความแปรปรวนเชิงพหุนามแบบวัดซ้ำ (Repeated-Measures MANOVA) และความแปรปรวนเชิงพหุนามแบบระหว่างกลุ่ม (Between Groups MANOVA) ซึ่งครอบคลุมสมมติฐานการวิจัยทั้ง 6 ข้อ ดังนี้

1. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผลกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง
3. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงกว่าก่อนการทดลอง
4. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม
5. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผลกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม
6. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงกว่ากลุ่มควบคุม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ก่อนการทดสอบสมมติฐานผู้วิจัยทำการตรวจสอบคะแนนเฉลี่ยในช่วงก่อนการทดลองของตัวแปรทักษะทางสังคมทั้ง 3 ตัวแปร อันประกอบไปด้วย การควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติหรือไม่ โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนตัวแปรตามระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม $V = .055$, $F(3,44) = .85$, $p = .474$ ตามตารางที่ 8

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบพหุนาม (MANOVA) ของกลุ่มตัวแปรตามระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในช่วงก่อนการทดลอง (N = 48)

Effect	Source	Pillai's Trace	*F*	Hypothesis *df*	Error *df*	Partial Eta Squared	Sig.
Between Subject	Intercept	.969	452.82	3	44	.969	.000**
	Group	.055	.85	3	44	.055	.474

หมายเหตุ **$p < .001$

จะเห็นได้ว่าก่อนเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ คะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองของกลุ่มทดลอง ($M = 13.96$, $SD = 3.16$) และกลุ่มควบคุม ($M = 13.13$, $SD = 2.72$) ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ; $F(1,46) = .959$, $p = .332$ ในส่วนของคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองในช่วงก่อนเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ของกลุ่มทดลอง ($M = 14.33$, $SD = 2.57$) และกลุ่มควบคุม ($M = 13.13$, $SD = 3.13$) ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ; $F(1,46) = 2.144$, $p = .150$ เช่นเดียวกับคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือช่วงก่อนเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ของกลุ่มทดลอง ($M = 15.08$, $SD = 3.34$) และกลุ่มควบคุม ($M = 13.54$, $SD = 3.90$) ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ; $F(1,46) = 2.166$, $p = .148$ ตามตารางที่ 9

ตาราง 9 ผลการเปรียบเทียบรายตัวแปรของคะแนนการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในช่วงก่อนการทดลอง (N=48)

Source	Variables	Type III Sum of Square	*df*	Mean Square	*F*	Patrial Eta Squared	Sig.
Group	การควบคุมตนเอง	8.333	1	8.333	.959	.020	.332
	การยืนหยัดในตนเอง	17.521	1	17.521	2.144	.045	.150
	การให้ความร่วมมือ	28.521	1	28.521	2.166	.045	.148

ในขั้นต่อไปผู้วิจัยทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนเชิงพหุนาม (MANOVA) ของกลุ่มตัวแปรตาม พบผลปฏิสัมพันธ์ (Interaction Effect) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $V = .979$, $F(3,44) = 700.292$, $p = .000$ ตามตารางที่ 10 ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งพิจารณาการแปลผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของเงื่อนไขเวลา (Time) และอิทธิพลของเงื่อนไขกลุ่ม (Group) ในการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนตัวแปรตามกลุ่ม (Variate) มากกว่าการแปลผลของ Main effect ที่จะมุ่งพิจารณาความแตกต่างของคะแนนตัวแปรตามเพียงอิทธิพลของเงื่อนไขเวลา (Time) หรืออิทธิพลของเงื่อนไขกลุ่ม (Group) อย่างเดียว

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเชิงพหุนาม (MANOVA) ของกลุ่มตัวแปรตาม ระหว่างกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และกลุ่มควบคุม

Effect	Source	Pillai's Trace	*F*	Hypothesis *df*	Error *df*	Partial Eta Squared
Between Subject	Intercept	.979	700.292***	3	44	.979
	Group	.213	3.976*	3	44	.213
Within Group	Time	.654	12.921***	6	41	.654
	Time*Group	.500	6.834***	6	41	.500

หมายเหตุ ***p< .001, *p = .05

ซึ่งผลปฏิสัมพันธ์ (Interaction effect) ของเงื่อนไขเวลาและเงื่อนไขกลุ่ม (Time x Group) หมายถึงอิทธิพลของเงื่อนไขเวลาส่งอิทธิพลต่ออิทธิพลของเงื่อนไขกลุ่มที่มีผลต่อกลุ่มคะแนนพหุนาม (Variate) และเงื่อนไขอิทธิพลของเงื่อนไขกลุ่มส่งอิทธิพลต่ออิทธิพลของเงื่อนไขเวลาที่มีผลต่อกลุ่มคะแนนพหุนาม (Variate) โดยในงานวิจัยนี้คือ กลุ่มคะแนนตัวแปรตาม ดังภาพที่ 2

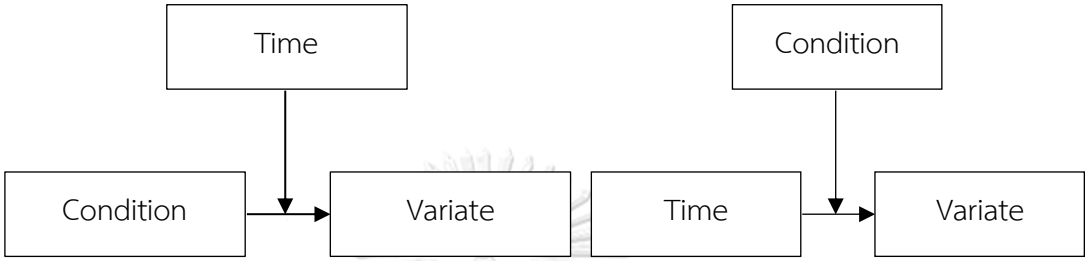

ภาพที่ 2 ผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของเงื่อนไขเวลาและอิทธิพลของเงื่อนไขกลุ่ม

โดยผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลของเงื่อนไขเวลา (Time) และอิทธิพลของเงื่อนไขกลุ่ม (Group) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ V = .500, F(6,41) = 6.834, p = .000 ตามตารางที่ 11

ตาราง 11 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเชิงพหุนาม (MANOVA) ของตัวแปรตาม ระหว่างกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์กับกลุ่มควบคุม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

Effect	**Source**	**Pillai's Trace**	***F***	**Hypothesis *df***	**Error *df***	**Partial Eta Squared**
Between Subject	Intercept	.979	700.292***	3	44	.979
	Group	.213	3.976*	3	44	.213
Within Group	Time	.654	12.921***	6	41	.654
	Time*Group	.500	6.834***	6	41	.500

หมายเหตุ ***p< .001, *p = .05

ในส่วนการพิจารณาการแปลผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลเงื่อนไขของเวลาและอิทธิพลเงื่อนไขของกลุ่ม ของคะแนนตัวแปรตามแต่ละตัวพบว่า ระหว่างกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์กับกลุ่มควบคุม มีผลปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง F(2,46) = 28.757, p = .000 ด้านการยืนหยัดในตนเอง F(2,46) = 8.404, p = .000 และด้านการให้ความร่วมมือ F(2,46) = 3.806, p = .026 ตามรายละเอียดในตารางที่12

ตาราง 12 ผลการเปรียบเทียบผลปฏิสัมพันธ์ระหว่างเงื่อนเวลาและกลุ่มตามตัวแปร (Univariate tests) ของคะแนนการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ

Source	Variables	Type III Sum of Square	*df*	Mean Square	*F*	Partial Eta Squared
Time*Group	การควบคุมตนเอง	29.764	2	14.882	28.757*	.385
	การยืนหยัดในตนเอง	20.056	2	10.028	8.404*	.154
	การให้ความร่วมมือ	9.125	2	4.563	3.806*	.076

หมายเหตุ *p< .05

จากการวิเคราะห์ที่แสดงให้เห็นถึงผลปฏิสัมพันธ์ (Interaction Effect) ระหว่างอิทธิพลเงื่อนไขเวลาและอิทธิพลเงื่อนไขกลุ่มของตัวแปรทักษะทางสังคมทั้งสามตัวแปร อันประกอบด้วย ตัวแปรการควบคุมตนเอง ตัวแปรการยืนหยัดในตนเอง และตัวแปรการให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยจึงนำเสนอข้อมูลผลปฏิสัมพันธ์ผ่านกราฟเส้นและตรวจสอบลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างอิทธิพลเงื่อนไขเวลาและอิทธิพลเงื่อนไขกลุ่มในตัวแปรดังกล่าว ตามภาพนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

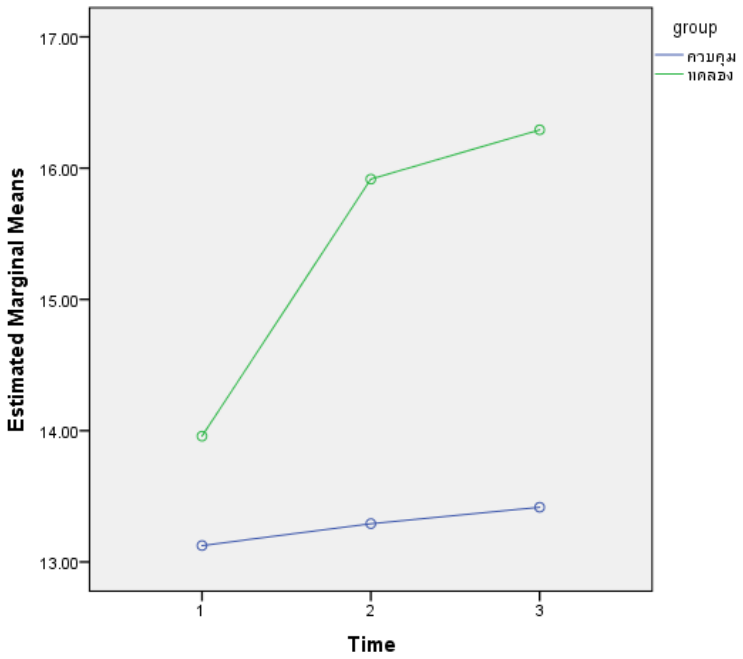

ภาพที่ 3 กราฟเส้นเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองในช่วงก่อน-หลัง และระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ ระหว่างกลุ่มทดลอง (เส้นสีเขียว) และกลุ่มควบคุม (เส้นน้ำเงิน)

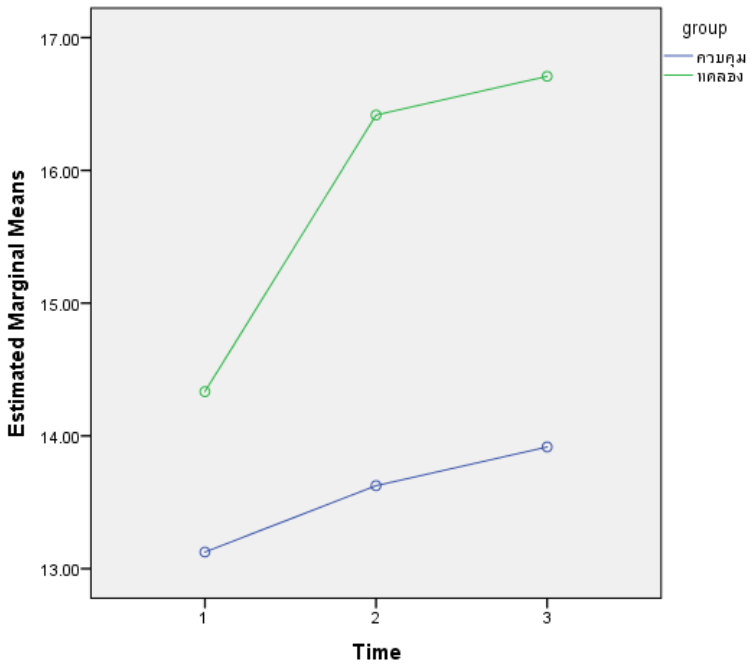

ภาพที่ 4 กราฟเส้นเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองในช่วงก่อน-หลัง และระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ ระหว่างกลุ่มทดลอง (เส้นสีเขียว) และกลุ่มควบคุม (เส้นน้ำเงิน)

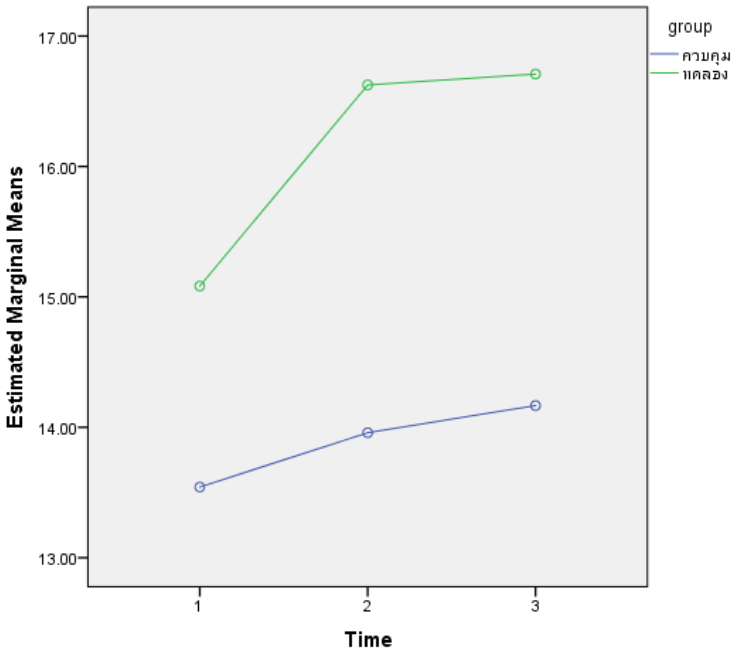

ภาพที่ 5 กราฟเส้นเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือในช่วงก่อน-หลัง และระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ ระหว่างกลุ่มทดลอง (เส้นสีเขียว) และกลุ่มควบคุม (เส้นน้ำเงิน)

จากการพิจารณาข้อมูลผ่านกราฟผลปฏิสัมพันธ์ (Interaction Effect) ระหว่างอิทธิพลของเงื่อนไขเวลาและอิทธิพลของเงื่อนไขการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในตัวแปรตามทักษะทางสังคมทั้งในด้านการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการตรวจสอบที่มาของการเกิดผลปฏิสัมพันธ์ (Interaction Effect) นี้ตามที่ Mayers (2013) ได้ระบุไว้ โดยการทดสอบทางสถิติ Independent *t*-test และ Paired *t*-test เพื่อพิจารณาคะแนนทักษะทางสังคมในด้านการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ โดยเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ในช่วงก่อน-หลังการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ ทั้งนี้ในการทดสอบทางสถิติเนื่องจากการวิเคราะห์หลายครั้ง (Multiple Comparisons) จึงมีความจำเป็นต้องมีการปรับระดับนัยสำคัญทางสถิติลงตามจำนวนตัวแปร ซึ่งในงานวิจัยนี้มี 3 ตัวแปร ดังนั้นระดับนัยสำคัญทางสถิติจะอยู่ที่ระดับ .017 (Mayers, 2013)

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ว่าหลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง ผลการทดสอบ Paired Samples *t*-test พบว่าหลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ตามที่แสดงรายละเอียดในตารางที่ 13

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ตาราง 13 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง ก่อน-หลัง และระยะติดตามผล ในกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์

ตัวแปร	ระยะ	กลุ่มการเล่นบำบัดเกสตัลท์(*n* = 24)		Paired Samples *t*-test
		Mean Difference	SD	
ทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง	หลังการทดลอง – ก่อนการทดลอง	- 1.06	1.37	- 5.355*
	ระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ – ก่อนการทดลอง	- 1.31	1.65	- 5.503*

หมายเหตุ *p< .001

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ว่าหลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผลกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง ผลการทดสอบ Paired Samples *t*-test พบว่า หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผลกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p< .001) ตามที่แสดงรายละเอียดในตารางที่ 14

ตาราง 14 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองก่อน-หลัง และระยะติดตามผล ในกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์

ตัวแปร	ระยะ	กลุ่มการเล่นบำบัดเกสตัลท์(*n* = 24)		Paired Samples *t*-test
		Mean Difference	SD	
ทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเอง	หลังการทดลอง – ก่อนการทดลอง	- 1.29	1.95	- 4.600*
	ระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ – ก่อนการทดลอง	- 1.58	1.98	- 5.549*

หมายเหตุ *p< .001

จากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 ว่าหลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงกว่าก่อนการทดลอง ผลการทดสอบ Paired Samples *t*-test พบว่า หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผลกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ตามที่แสดงรายละเอียดในตารางที่15

ตาราง 15 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือก่อน-หลัง และระยะติดตามผล ในกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์

ตัวแปร	**ระยะ**	**กลุ่มการเล่นบำบัดเกสตัลท์(n = 24)**		**Paired Samples *t*-test**
		Mean Difference	***SD***	
ทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ	หลังการทดลอง – ก่อนการทดลอง	- 0.98	1.88	- 3.599*
	ระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ – ก่อนการทดลอง	- 1.13	1.94	- 4.014*

หมายเหตุ *$p < .001$

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

จากการทดสอบสมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 ว่าหลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมผลการทดสอบ Independent *t*-test พบว่ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ มีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ ตามที่แสดงรายละเอียดในตารางที่ 16

ตาราง 16 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง ก่อน-หลัง และระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	ตัวแปร	หลังการทดลอง		ติดตามผล 2 สัปดาห์	
		M	*SD*	*M*	*SD*
กลุ่มทดลอง	ทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง	15.92	2.24	16.29	1.90
กลุ่มควบคุม		13.29	2.58	13.42	2.59
		t = - 3.762*		*t* = - 4.390*	

หมายเหตุ *p< .001

จากการทดสอบสมติฐานการวิจัยข้อที่ 5 ว่าหลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมผลการทดสอบ Independent *t*-test พบว่ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ มีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p< .001) ในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ ตามที่แสดงรายละเอียดในตารางที่ 17

ตาราง 17 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองก่อน-หลัง และระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	ตัวแปร	หลังการทดลอง		ติดตามผล 2 สัปดาห์	
		M	*SD*	*M*	*SD*
กลุ่มทดลอง	ทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเอง	16.42	2.22	16.71	2.12
กลุ่มควบคุม		13.63	2.98	13.92	2.75
		t = -3.681*		*t* = - 3.942*	

หมายเหตุ *p< .001

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

จากการทดสอบสมติฐานการวิจัยข้อที่ 6 ว่าหลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงกว่ากลุ่มควบคุมผลการทดสอบ Independent *t*-test พบว่ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ มีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .017$) ในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ ตามที่แสดงรายละเอียดในตารางที่ 18

ตาราง 18 ผลการทดสอบค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือก่อน-หลัง และระยะติดตามผล ระหว่างกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และกลุ่มควบคุม

กลุ่ม	ตัวแปร	หลังการทดลอง		ติดตามผล 2 สัปดาห์	
		M	*SD*	*M*	*SD*
กลุ่มทดลอง	ทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ	16.63	2.63	16.71	2.60
กลุ่มควบคุม		13.96	3.61	14.17	3.57
		t = - 2.926*		*t* = - 2.820*	

หมายเหตุ *$p < .017$

ส่วนที่ 5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

จากการทดสอบสมมติฐานทั้ง 6 ข้อ สรุปได้ว่า ผลการวิจัยในครั้งนี้สนับสนุนสมมติฐานทั้ง 6 ข้อ คือกลุ่มที่เข้าร่วมการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์มีระดับคะแนนทักษะทางสังคมทั้ง 3 ด้าน อันประกอบด้วย ทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง ทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเอง และทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ สูงขึ้นหลังการเข้าร่วมกลุ่ม และระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ นอกจากนี้ภายหลังการเข้าร่วมกลุ่มและระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ กลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์มีระดับคะแนนทักษะทางสังคมทั้ง 3 ด้าน อันประกอบด้วย ทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง ทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเอง และทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงกว่ากลุ่มควบคุม

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมทั้ง 3 ด้าน เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเทียบกับกลุ่มควบคุมทั้งในช่วงหลังการทดลอง และระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ แม้ว่าในระยะก่อนการทดลองคะแนนของ

ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจะไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยการสรุปผลการทดสอบสมมติฐานข้างต้นแสดงในตารางที่ 19

ตาราง 19 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	**ผลการทดสอบสมมติฐาน**
1. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง	สนับสนุนสมมติฐาน
2. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผลกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง	สนับสนุนสมมติฐาน
3. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงกว่าก่อนการทดลอง	สนับสนุนสมมติฐาน
4. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม	สนับสนุนสมมติฐาน
5. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม	สนับสนุนสมมติฐาน
6. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงกว่ากลุ่มควบคุม	สนับสนุนสมมติฐาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบประสิทธิผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experiment research design) ใช้การออกแบบการทดลองแบบทดสอบก่อนการทดลอง หลังการทดลองและระยะติดตามผล (2 สัปดาห์หลังเสร็จสิ้นกลุ่มการทดลอง)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 อายุ 9-11 ปี คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง มีความสมัครใจเข้าร่วมการวิจัยและได้รับการยินยอมจากผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 48 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 24 คน และกลุ่มควบคุม 24 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษาสำหรับเด็กเป็นผู้ตอบ แบบวัดทักษะทางสังคมโดยครูเป็นผู้ตอบ และโปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ โดยมีสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

1. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง
2. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองสูงกว่าก่อนการทดลอง
3. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงกว่าก่อนการทดลอง
4. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม
5. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองสูงกว่ากลุ่มควบคุม
6. หลังการเข้ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และช่วงติดตามผล กลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือสูงกว่ากลุ่มควบคุม

โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนามแบบมีการวัดซ้ำ (Repeated Measures Multivariate Analysis of Variance: Repeated Measures MANOVA) และแบบระหว่างกลุ่ม (Between-group MANOVA) ในการเปรียบเทียบคะแนนทักษะทางสังคมระหว่างผู้เข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์และกลุ่มควบคุม ในช่วงก่อน-หลังการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ และช่วงระยะติดตามผล 2 สัปดาห์

สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 1 และ 4 พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองระหว่างก่อน-หลัง และระยะติดตามผลของกลุ่มทดลอง; $t(46) = -5.355$, $p < .001$ และ ; $t(46) = -5.503$, $p < .001$ ตามลำดับและพบว่าหลังการทดลองและระยะติดตามผลคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ; $t(47) = -3.762$, $p < .001$ และ $t(47) = -4.390$, $p < .001$ ตามลำดับ

สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 2 และ 5 พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองระหว่างก่อน-หลัง และระยะติดตามผลของกลุ่มทดลอง; $t(46) = -4.600$, $p < .001$และ ; $t(46) = -5.549$, $p < .001$ ตามลำดับ และพบว่าหลังการทดลองและระยะติดตามผลคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $t(47) = -3.681$, $p < .001$ และ $t(47) = -3.942$, $p < .001$ ตามลำดับ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สำหรับการทดสอบสมมติฐานที่ 3 และ 6 พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือระหว่างก่อนและหลังทำกลุ่มทดลอง ; $t(47) = -3.599$, $p < .001$และ ; $t(47) = -4.014$, $p < .001$ ตามลำดับ และพบว่าหลังการทดลองและระยะติดตามผลคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ; $t(47) = -2.926$, $p < .017$ *และ;* $t(47) = -2.820$, $p < .017$

อภิปรายผลการวิจัย

ในส่วนการอภิปรายผลการวิจัย มีจุดประสงค์เพื่ออภิปรายถึงผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

ผลจากกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์

ทฤษฎีการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ มุ่งเน้นที่สัมพันธภาพอันดีระหว่างนักจิตวิทยาและเด็กเป็นขั้นแรกในกระบวนการ โดยหลักการหนึ่งที่สำคัญที่มีส่วนช่วยให้ผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงทักษะทางสังคม คือหลักความสัมพันธ์แบบ I-Thou ซึ่งเป็นลักษณะของการที่นักจิตวิทยาและสมาชิกมีความเต็มใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน นักจิตวิทยาปราศจากการตีความและการให้คำแนะนำเพื่อให้สมาชิกเป็นไปตามความต้องการของนักจิตวิทยา (Oaklander, 1978) ในกระบวนการนักจิตวิทยามีบทบาทในการส่งเสริมความเชื่อมั่นและสนับสนุนให้สมาชิกได้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม เอื้อให้สมาชิกที่เข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์มีโอกาสได้สำรวจตนเองในด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมทั้งทางบวกและทางลบ ได้เรียนรู้การตระหนักในตนเอง ผ่านกระบวนการที่นักจิตวิทยาวางเป้าหมายในแต่ละครั้ง นำไปสู่ความสามารถในการแสดงออกของทักษะทางสังคมในด้านการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือ ซึ่งหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kafaki et al. (2013) ที่ศึกษาการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กก่อนวัยเรียน โดยโปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การร่วมมือกับสังคม ความเชื่อมั่นในในตนเอง การควบคุมตนเอง และการรับรู้ทางสังคม ซึ่งผลการศึกษาพบว่าการบำบัดด้วยการเล่นของ Gestalt มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กก่อนวัยเรียน และส่งเสริมการสื่อสารให้เด็กได้พัฒนาภายใต้บรรยากาศที่ปลอดภัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

โปรแกรมการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้พัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านการควบคุมตนเอง การยืนหยัดในตนเอง และการให้ความร่วมมือในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย โดยการพัฒนาโปรแกรมครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักการของกระบวนการการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์มาใช้เป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินการกลุ่ม ในขั้นการเริ่มต้นกลุ่ม นักจิตวิทยาสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกโดยยึดหลักความสัมพันธ์แบบ I-Thou ที่นักจิตวิทยาและสมาชิกมีความเต็มใจที่จะมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันด้วยความจริงใจ โดยนักจิตวิทยาสร้างความคุ้นเคยกับสมาชิก กล่าวแนะนำตนเอง สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิก และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม ในขณะเดียวกันนักจิตวิทยาเอื้อให้สมาชิกเกิดการสำรวจและ

รับรู้ตนเองจากการเข้าร่วมกิจกรรมในแต่ละครั้ง ทั้งจากกิจกรรมที่ใช้การเล่าเรื่องจากภาพเพื่อให้สมาชิกได้รู้จักกับอารมณ์ที่แตกต่างกัน มีการใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางในการสำรวจอารมณ์ทางลบของตนเองและการแสดงออกเมื่อเกิดอารมณ์เหล่านั้น กิจกรรมการวาดภาพจากเรื่องราวของตนเองและวาดภาพร่วมกันระหว่างสมาชิก เพื่อให้สมาชิกฝึกฝนการสังเกตวิธีการและมีส่วนรวมในการทำงานร่วมกัน กิจกรรมการแสดงบทบาทสมมติจากสถานการณ์ที่สมาชิกเคยเผชิญและสถานการณ์ใหม่ๆ เป็นกิจกรรมที่เอื้อให้สมาชิกได้มีประสบการณ์จากการทดลองแสดงพฤติกรรมและอารมณ์ความรู้สึกนั้นๆ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้สมาชิกได้เปิดเผยแง่มุมและประสบการณ์ของตนเอง ส่งผลให้สมาชิกได้ตระหนักรู้ถึงอารมณ์ ความรู้สึก และพฤติกรรมของตนเอง อันจะนำไปสู่การตัดสินใจในการแสดงออกทั้งทางบวกและทางลบเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง(Oaklander, 1994)นอกจากนี้ในขั้นก่อนการยุติกลุ่ม นักจิตวิทยาเอื้อให้สมาชิกได้สำรวจถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกลุ่ม สมาชิกได้ร่วมกันทบทวนประสบการณ์การเข้าร่วมกลุ่มในแต่ละครั้งที่ผ่านมา และแลกเปลี่ยนสิ่งที่ได้เรียนรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกได้นำประสบการณ์และทักษะที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกลุ่มไปใช้ในชีวิตจริง

เพื่อความชัดเจนในการอธิบายว่ากลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์มีส่วนพัฒนาทักษะทางสังคมในแต่ละด้านอย่างไร ผู้วิจัยจึงขออภิปรายผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของกลุ่มตัวอย่าง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ตามตัวแปรตามที่ศึกษา คือ 1.ตัวแปรการควบคุมตนเอง (Self-control) 2.ตัวแปรการยืนหยัดในตนเอง (Assertiveness) และ 3.ตัวแปรการให้ความร่วมมือ (Cooperation) ดังนี้

Chulalongkorn University

ส่วนที่ 1 การอภิปรายตัวแปรทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเอง (Self-control)

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 และ 4 ของทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองของงานวิจัยครั้งนี้ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองระหว่างก่อน-หลัง และระยะติดตามผลของกลุ่มทดลอง; $t(46) = -5.355$, $p < .001$ และ ; $t(46) = -5.503$, $p < .001$ ตามลำดับและพบว่าหลังการทดลองและระยะติดตามผลคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ; $t(47) = -3.762$, $p < .001$ และ $t(47) = -4.390$, $p < .001$ ตามลำดับ

ในการศึกษาครั้งนี้การควบคุมตนเอง (Self-control) หมายถึง ความสามารถในการประนีประนอมเมื่อเกิดความขัดแย้ง ความสงบนิ่งเมื่อถูกรบกวน จากผลการวิจัยคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองของกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนที่เพิ่มขึ้นในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตามผล และคะแนนทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองของกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตามผล หรืออาจกล่าวได้ว่ากระบวนการกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ มีส่วนช่วยให้เด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลายในการศึกษาครั้งนี้ มีทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถอภิปรายถึงหลักการสำคัญของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ที่มีส่วนช่วยเพิ่มทักษะทางสังคมด้านการควบคุมตนเองจาก ดังนี้

การตระหนักรู้

ในกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ การตระหนักรู้เป็นรูปแบบหนึ่งของประสบการณ์ที่สำคัญ ซึ่งเกิดขึ้นในตัวบุคคลผ่าน การรับรู้ ประสาทสัมผัส อารมณ์ ความคิด นำไปสู่การตระหนักรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการและวิธีการที่จะแสดงออกซึ่งเป็นหลักการที่สำคัญในการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ (Carroll & Oaklander, 1997) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจัดกิจกรรมให้สมาชิกได้มีโอกาสสำรวจตนเอง ถึงความคิด ความรู้สึก และการแสดงออกเมื่ออยู่ในสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองเกิดความรู้สึกทางลบ ผ่านการใช้สีแทนความรู้สึกที่เกิดขึ้น โดยเริ่มจากการให้สมาชิกได้ทำความเข้าใจถึงสีแต่ละสีสำหรับสมาชิกสื่อถึงอารมณ์อะไร และใช้สีในการอธิบายเรื่องราวของตนเอง และการรับรู้ถึงอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากเรื่องราวนั้น โดยนักจิตวิทยามีบทบาทในการสะท้อนความรู้สึกของสมาชิกที่เกิดขึ้นเพื่อให้สมาชิกได้เข้าใจถึงความรู้สึกของตนเองในขณะนั้นได้อย่างชัดเจน นำไปสู่การสำรวจวิธีการในการควบคุมตนเอง และจัดการกับอารมณ์ทางลบของสมาชิก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sik (2003) ที่ศึกษาผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กที่มีพฤติกรรมขี้อาย มีการใช้เทคนิคการวาดภาพและระบายสีเป็นสื่อกลางในการแสดงออกทางความคิด อารมณ์ความรู้สึก นำไปสู่การตระหนักรู้ในตนเอง เมื่อเด็กที่มีพฤติกรรมขี้อายตระหนักว่าตนสร้างความคาดหวังที่ไม่สมเหตุสมผลให้กับตนเองจึงเกิดการสำรวจวิธีการใหม่ๆในการควบคุมและการแสดงออกของพฤติกรรมเพื่อฟื้นฟูการรับรู้ที่มีต่อตนเอง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ดังตัวอย่างภาพสมาชิกเล่าถึงตนเองเมื่อเกิดอารมณ์โกรธ และสามารถใช้สีแทนอารมณ์ความรู้สึกที่เคยเกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน โดยจากตัวอย่างบทสนทนา นักจิตวิทยาเอื้อให้สมาชิกได้เข้าใจถึงอารมณ์โกรธของตนเองได้ชัดเจน รับรู้ถึงระดับของอารมณ์โกรธ ทั้งในขณะที่โกรธมาก จนกระทั่งคลายลง ทำให้สมาชิกเกิดการตระหนักถึงความโกรธและการแสดงออกที่ไม่เหมาะสมของสมาชิก นำไปสู่การการควบคุมอารมณ์โกรธของตนเอง และการจัดการกับอารมณ์ที่เกิดขึ้นได้ ดังบทสนทนานี้

หนึ่ง: อารมณ์โกรธของหนูแทนด้วยสีแดง เวลาที่โกรธเพื่อน เพื่อนหยิบของไปแล้วไม่เอามาคืน หรือแกล้งเอาไปวางที่อื่นค่ะ

นักจิตวิทยา: แล้วเวลาที่โกรธสีแดงของเรา หนึ่งรับรู้ไหมว่ามันไปอยู่ที่ส่วนไหนของร่างกาย

หนึ่ง: บนหัวค่ะ มันเหมือนว่าแบบทนไม่ไหว บางทีก็โกรธมากๆ ก็เป็นคิดว่าจะว่าเค้าแล้วมันก็ไปแดงที่ปากอยากตะโกนว่าเขา

นักจิตวิทยา: มันเป็นสีแดงตลอดเลยไหม เวลาที่เราโกรธ

หนึ่ง: มันจะค่อยๆสีอ่อน จากสีแดงกลายเป็นสีชมพู มันก็จะค่อยๆ เรื่อยๆ

นักจิตวิทยา: แล้วอะไรที่ทำให้มันเบาลงจากสีแดงเป็นสีชมพู

หนึ่ง: ก็พอเขาเข้ามาขอโทษ

นักจิตวิทยา: เหมือนกับว่าพอเพื่อนเข้ามาขอโทษความโกรธของเราก็ค่อยๆจางลงแบบนี้

หนึ่ง: ค่ะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

นักจิตวิทยา: แล้วพอความโกรธที่มันจางลงแล้ว เรายังมีความคิดที่อยากจะว่า หรือตะโกนว่าอยู่ไหม

หนึ่ง: ก็ไม่มีนะคะ

การแสดงออกทางอารมณ์

การแสดงออกทางอารมณ์เป็นหลักการหนึ่งในการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ที่ช่วยให้สมาชิกได้คลายอารมณ์ที่ถูกเก็บไว้ภายใน โดยในการทำงานของนักจิตวิทยามุ่งเน้นที่การสำรวจอารมณ์ที่เกิดขึ้นของสมาชิก เพื่อให้สมาชิกได้ตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง และรับรู้ถึงการสนับสนุนจากนักจิตวิทยาในการแสดงออกทางอารมณ์ เพื่อนำไปสู่การแสดงออกทางอารมณ์ที่เหมาะสม ความสามารถในการที่จะบรรเทาความความรู้สึกลง และเรียนรู้วิธีการจัดการความรู้สึกของตนเอง (Oaklander, 2001) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจัดกิจกรรมให้สมาชิกอธิบายเรื่องราวผ่านการวาดรูปตนเองและการใช้สีแทนอารมณ์ความรู้สึก ในการอธิบายเนื่องราวและแสดงออกถึงความรู้สึกของตนเองสอดคล้องกับแนวคิดการแสดงออกทางอารมณ์ของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ ที่มุ่งเน้นให้สมาชิกได้สำรวจความรู้สึกที่เกิดขึ้นในปัจจุบันของตนเองที่มีต่อเหตุการณ์ในอดีต ผ่านกระบวนการของนักจิตวิทยาในการสะท้อนความรู้สึกที่เกิดขึ้น เพื่อช่วยให้สมาชิกทำความเข้าใจและสามารถหาวิธีการจัดการกับความรู้สึกของตนเองได้อย่างเหมาะสม

จากภาพสมาชิกได้วาดถึงตนเองในขณะที่รู้สึกเสียใจ โดยในการทำงานของนักจิตวิทยามุ่งเน้นที่ความรู้สึกของสมาชิกและการรับรู้ตนเองที่เกิดในปัจจุบันต่อเหตุการณ์ในอดีต เพื่อให้สมาชิกเกิดความเข้าใจถึงอารมณ์ของตนเอง และนำความเข้าใจที่เกิดขึ้นแสดงออกมาผ่านการวาดภาพและการ

ใช้สีแทนอารมณ์เพื่อให้เกิดความชัดเจนยิ่งขึ้น จากบทสนทนานักจิตวิทยาช่วยสมาชิกทำความเข้าใจกับความรู้สึกเสียใจที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งสมาชิกรับรู้ว่าที่เสียใจและร้องไห้มาจากความคิดถึง ต่างจากในอดีตที่เป็นความรู้สึกของการสูญเสีย ในขณะเดียวกันนักจิตวิทยาช่วยสมาชิกทำความเข้าใจความโกรธที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและการแสดงออกที่เกิดจากความโกรธ นำไปสู่การหาวิธีในการจัดการอารมณ์ และควบคุมตนเองได้อย่างเหมาะสม ดังบทสนทนานี้

วัน: แบบว่ามันเสียใจ ตอนนั้นใครเข้ามาทำอะไรก็เหวี่ยง ไม่ฟังอะไรเลย

นักจิตวิทยา: ตอนนั้นแสดงออกยังไงบ้าง

วัน: ร้องไห้ เอามือปัดไปปัดมาอะไรเข้ามาปัดทิ้งหมดเลย

นักจิตวิทยา: เหมือนตอนนั้นเสียใจและโกรธด้วย พอมีอะไรเข้ามาก็ไม่อยากรับรู้อะไรแล้วหลังจากนั้นละ

วัน: ก็เริ่มหาย พอฝังพออะไร

นักจิตวิทยา: อะไรที่ทำให้มันเริ่มหาย

วัน: ก็คิดว่าแมวมันตายไปแล้ว เราทำอะไรไม่ได้

นักจิตวิทยา: แล้วอย่างตอนนี้ที่ร้องไห้ออกมามันเป็นความรู้สึกอะไร

วัน: มันคิดถึง

นักจิตวิทยา: ตอนนั้นมันเป็นความโกรธ และเสียใจที่มันถูกรถทับ แต่เหมือนตอนนี้มันคิดถึงแมวตัวนั้นเหมือนว่าเคยเลี้ยง เล่นกับมัน ดูแลมันมา

วัน: ค่ะ ตอนนั้นคิดว่าจะไม่ให้อภัยคนที่ทำเลยค่ะ พอเขาบอกจะเอาตัวใหม่มาให้ก็ไม่เอา

นักจิตวิทยา: แล้วตอนนี้ความรู้สึกที่มีต่อคนนั้นหละ

วัน: ก็ยังโกรธเขาอยู่ ฝังใจ

นักจิตวิทยา: แล้วอย่างตอนนี้ที่วันรู้สึกโกรธเขา ฝังใจอยู่ วันจะทำยังไง

วัน: ไม่ทำ จะไม่นึกถึงตอนที่เขาทับแมว แค่คิดถึงแมว ไม่สนใจเขา

นักจิตวิทยา: เพราะอะไรถึงไม่สนใจเขา

วัน: ไม่อยากนึกถึงว่าเขาฆ่าแมวหนู

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประสบการณ์

ประสบการณ์เกิดจากการติดต่อระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อม ซึ่งการติดต่อที่มีคุณภาพ คือ การที่สมาชิกสามารถแสดงออกทางอารมณ์ ความคิด และความต้องการของตนเองได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์นั้น เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดประสบการณ์ในระหว่างการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ โดยการได้รับประสบการณ์ในระหว่างการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ ช่วยให้เด็กเกิดการตระหนักรู้ รับรู้ถึงสิ่งที่ตนเองกำลังทำ วิธีการที่ตนเองปฏิบัติ สิ่งที่ตนเองต้องการ ได้ตระหนักถึงทางเลือกของตนเองในการแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการ (Oaklander, 1999) โดยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเล่นบทบาทสมมติซึ่งเป็นกิจกรรมที่เอื้อให้สมาชิกได้มีประสบการณ์ โดยบทบาทสมมติที่จัดขึ้นเป็นสถานการณ์ความขัดแย้งที่สมาชิกต้องเผชิญ โดยนักจิตวิทยามีบทบาทในการเอื้อให้สมาชิกสำรวจความรู้สึก ความต้องการของตนเอง และการแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองในสถานการณ์นั้น เมื่อสมาชิกได้ตระหนักถึงความรู้สึก และทางเลือกในการแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการ ส่งผลให้สมาชิกสามารถเลือกวิธีการในการจัดการกับอารมณ์และควบคุมตนเองได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับ Schaefer (2011) ที่ระบุถึงการเล่นบำบัดที่ใช้เทคนิคการแสดงบทบาทสมมติในเด็กว่าเมื่อนักจิตวิทยาใช้บทบาทสมมติในการสอนทักษะทางสังคมให้กับเด็ก มีแนวโน้มว่าเด็กจะสามารถจดจำและเกิดการเรียนรู้ทักษะได้มากขึ้น

จากตัวอย่างบทสนทนา สมาชิกได้รับบทบาทสมมติในสถานการณ์ความขัดแย้งระหว่างตนเองกับเพื่อน โดยนักจิตวิทยามีบทบาทในการเอื้อให้สมาชิกได้สำรวจถึงความรู้สึก ความคิด ความต้องการ และการแสดงออกของเพื่อตอบสนองความต้องการตนเอง เมื่อสมาชิกได้สำรวจตนเอง และเกิดการตระหนักถึงความต้องการที่ชัดเจน นำไปสู่ความสามารถในการเลือกวิธีการการควบคุมตนเองในสถานการณ์ขัดแย้งเพื่อตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม ดังบทสนทนานี้

นักจิตวิทยา: ถ้าเป็นเก้า เก้าทำยังไง พูดออกมาเลยได้นะ

เก้า: หนูก็ด่าไปเลย ทำไมโทรศัพท์ตัวเองมีไม่ใช้

นักจิตวิทยา: ถ้าเขาเงียบและเล่นโทรศัพท์เก้าต่อ

เก้า: ก็เอาโทรศัพท์เขามาเล่นบ้าง

นักจิตวิทยา: แล้วจะบอกกับเขาไหม

เก้า: ก็จะเตือนเขาก่อน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

นักจิตวิทยา: แล้วถ้าเราบอก หรือเอาของเขามาทำบ้าง จะเกิดอะไรขึ้น

เก้า: ถ้าเล่นของเขาก็จะสะใจ เล่นให้แบตหมดเลยค่ะ

นักจิตวิทยา: แล้วคิดว่าเขาจะเปลี่ยนพฤติกรรม หรือแตกต่างจากเดิมไหม

เก้า: ถ้าเป็นหนูหนูคิดว่า น่าจะไม่เปลี่ยน

นักจิตวิทยา: แล้วถ้าไม่แตกต่างเราจะยังไง

เก้า: ก็ถ้าเตือนแล้วไม่ฟัง ก็ต้องน่าจะมีศึกขึ้นมา

นักจิตวิทยา: มีศึกคือมีการทะเลาะกัน แต่เก้าก็จะเตือนเขาก่อนว่าทำแบบนี้ไม่ได้นะ

เก้า: เตือนก่อน ถ้าไม่ทำก็ทะเลาะ

ส่วนที่ 2 การอภิปรายตัวแปรทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเอง (Assertiveness)

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 และ 5 ของทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองของงานวิจัยครั้งนี้ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองระหว่างก่อน-หลัง และระยะติดตามผลของกลุ่มทดลอง; $t(46) = -4.600$, $p < .001$ และ ; $t(46) = -5.549$, $p < .001$ ตามลำดับ และพบว่าหลังการทดลองและระยะติดตามผลคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $t(47) = -3.681$, $p < .001$ และ $t(47) = -3.942$, $p < .001$ ตามลำดับ

ในการศึกษาครั้งนี้ การยืนหยัดในตนเอง (Assertiveness) หมายถึง การบอกความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นทราบ และกล้าแสดงออกทางความคิดในสถานการณ์ที่ไม่ยุติธรรม จากผลการวิจัยคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองของกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนที่เพิ่มขึ้นในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตามผล และคะแนนทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองของกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตามผล หรืออาจกล่าวได้ว่ากระบวนการกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์มีส่วนช่วยให้เด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลายในการศึกษาครั้งนี้ มีทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเองที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถอภิปรายถึงหลักการสำคัญของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ที่มีส่วนช่วยเพิ่มทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเอง ดังนี้

การตระหนักรู้

การตระหนักรู้เป็นหลักการหนึ่งที่สำคัญในกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ การตระหนักรู้จะเกิดขึ้นในตัวบุคคลผ่าน การรับรู้ ประสาทสัมผัส อารมณ์ ความคิด นำไปสู่การตระหนักรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการและวิธีการที่จะแสดงออก (Carroll & Oaklander, 1997) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเล่าเรื่องจากภาพโดยให้สมาชิกเล่าเหตุการณ์จากภาพที่ตนเองวาดขึ้นเป็นเหตุการณ์ที่ตนเองรู้สึกพึงพอใจและไม่พึงพอใจ โดยใช้การวาดภาพช่วยสื่อถึงความรู้สึก พฤติกรรมที่สมาชิกแสดงออกต่อสภาพแวดล้อมในขณะนั้น โดยนักจิตวิทยามีบทบาทในการเอื้อให้สมาชิกได้ตระหนักถึงความรู้สึก การแสดงออก และความต้องการของตนเองชัดเจนยิ่งขึ้น นำไปสู่วิธีการแสดงออกถึงการยืนหยัดในตนเองเพื่อตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Keliat, Tololiu, Daulima, and Erawati (2015) ที่ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการยืนหยัดในตนเอง พบว่าการตระหนักรู้หรือรับรู้ตนเอง เป็นส่วนที่เอื้อให้บุคคลสามารถแสดงออกถึงการยืนหยัดในตนเอง

จากภาพสมาชิกวาดภาพตนเองในสถานการณ์ที่ทำให้รู้สึกดีใจ และรู้สึกโกรธ สมาชิกใช้สีชมพูแทนความรู้สึกดีใจเมื่อมีนกมาทำรังบนต้นไม้ในบริเวณบ้าน และใช้สีแดงแทนอารมณ์โกรธระบายที่บริเวณใบหน้า เมื่อนกถูกรบกวนจากคนที่มาปีนเก็บใบกระท่อมบนต้นไม้ สมาชิกเล่าถึงสถานการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกโกรธ และวิธีการที่แสดงออกในสถานการณ์นั้น จากบทสนทนา นักจิตวิทยาเอื้อให้สมาชิกได้ตระหนักถึงความรู้สึกโกรธและความต้องการของตนเองชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งการได้ตระหนักถึงความรู้สึกและความต้องการ นำไปสู่วิธีการแสดงออกของสมาชิถึงทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดใน

ตนเองเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความรู้สึกที่เกิดขึ้นในที่นี้ คือ การบอกความต้องการของตนเองให้ผู้อื่นทราบได้อย่างเหมาะสม ดังบทสนทนานี้

สาม: นกมาอยู่บนต้นไม้ มาสร้างรัง ตอนแรกก็ดีใจที่นกมาอยู่ แล้วก็เขาก็ขึ้นไปเก็บต้นท่อม

นักจิตวิทยา: คือตอนแรกที่เราเห็นนกมาทำรัง ต้นไม้นี้อยู่บริเวณบ้านเราเลย ทีนี้มีคนมาเก็บใบท่อมที่อยู่บนต้นไม้ที่นกมาทำรัง

สาม: ใช่ค่ะ

สี่: ถ้ามีคนมาเก็บเราคิดเงิน ใบละบาท

สาม: อันนี้ปกติไม่คิดเงินค่ะ แต่มีนกอยู่บนต้นไม้เลยจะไม่ให้เขาเก็บ

นักจิตวิทยา: แล้วตอนนั้นรู้สึกยังไง สามทำยังไง

สาม: ก็โกรธค่ะ ตะโกนบอกเขา ว่าห้ามเก็บ อยากจะเอาไม้ปาใส่

นักจิตวิทยา: เราโกรธก็เลยตะโกนบอกเขาให้หยุด อยากจะเอาไม้ปาใส่ ไม่กลัวเขาหรอ

สาม: ไม่กลัวค่ะ

นักจิตวิทยา: พอเราตะโกนแล้วเป็นยังไง

สาม: เขาก็มอง แล้วก็ไปค่ะ

นักจิตวิทยา: อะไรที่ทำให้สามต้องบอกเขา

สาม: ก็ถ้าเขาขึ้นไปเก็บนกมันก็จะไป

นักจิตวิทยา: ที่สามบอกเขาเพราะไม่อยากให้เขาขึ้นไปรบกวนนกที่ทำรังอยู่เนอะ ถ้าบนต้นไม้นั้นไม่มีนกที่ทำรังอยู่ สามก็ไม่ได้ว่าอะไร

สาม: ค่ะมีนกน่ารักด้วย เราชอบ กลัวมันตาย

ประสบการณ์

ประสบการณ์เป็นหลักการที่สำคัญที่เกิดขึ้นในระหว่างการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ เนื่องจากการได้รับประสบการณ์และการทดลองทำในระหว่างการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ ช่วยให้เด็กเกิดการตระหนักรู้ในตนเองมากขึ้น ได้รับรู้ถึงสิ่งที่ตนเองชอบหรือไม่ชอบ สิ่งที่ตนเองต้องการ วิธีการที่ตนเองปฏิบัติ ได้ตระหนักถึงทางเลือกของตนเองในการแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง และได้สำรวจพฤติกรรมใหม่ๆ ส่งผลให้ตัวตนของเด็กมีความมั่นคงยิ่งขึ้น (Oaklander, 1999) ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การเล่นบทบาทสมมติเป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์ให้สมาชิกได้เผชิญ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

กับสถานการณ์ความขัดแย้ง เพื่อให้สมาชิกได้สำรวจความรู้สึกตนเอง ความต้องการ และการแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง ในสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kottman (2014) ที่ใช้บทบาทสมมติในการเล่นบำบัดเพื่อช่วยสร้างให้เด็กรู้จักการตอบสนองอย่างเข้าใจต่อสภาพแวดงล้อม ซึ่งสามารถทำให้เด็กเกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งกับผู้อื่นได้มากขึ้น

จากตัวอย่างบทสนทนา นักจิตวิทยาจัดกิจกรรมบทบาทสมมติที่สมาชิกต้องเผชิญกับสถานการณ์เมื่อตนเองไม่ได้รับความยุติธรรม โดยจากบทสนทนานักจิตวิทยาเอื้อให้สมาชิกได้ตระหนักถึงความโกรธเมื่อตนเองได้รับความไม่ยุติธรรมจากการซื้อของ และตระหนักถึงความต้องการของตนเอง นำไปสู่วิธีการแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ ในที่นี้คือ การบอกความต้องการของตนเอง แสดงออกทางความคิดเมื่ออยู่ในสถานการณ์ไม่ยุติธรรมได้อย่างเหมาะสม เป็นการแสดงออกถึงทักษะทางสังคมด้านการยืนหยัดในตนเอง ดังบทสนทนานี้

นักจิตวิทยา: ถ้าได้เป็นตัวเรา รู้สึกยังไง จะทำยังไง

สิบ: ยืนอยู่หน้าร้าน โกรธ ประท้วงเลย

นักจิตวิทยา: แล้วจะเถียงกับเขาต่อไหม

สิบ: เถียงจนกว่าจะยอม

นักจิตวิทยา: สิบจะบอกกับเขายังไง

สิบ: คุณขายของเกินราคา คุณต้องทำให้ถูกไม่งั้นจะไปแจ้งตำรวจ

นักจิตวิทยา: อะไรที่ทำให้เรายังเถียงต่อจนกว่าจะยอม

สิบ: ต้องได้ของ

นักจิตวิทยา: คือต้องได้ของในราคาที่ถูกต้อง

สิบ: ใช่

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ส่วนที่ 3 การอภิปรายตัวแปรทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ (Cooperation)

ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 และ 6 ของทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือของงานวิจัยครั้งนี้ พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือระหว่างก่อน-หลัง และระยะติดตามผลของกลุ่มทดลอง; $t(46) = -3.599$, $p < .001$ และ ; $t(46) = -4.014$, $p < .001$ ตามลำดับ และพบว่าหลังการทดลองและระยะติดตามผลคะแนน

ทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ; $t(47) = -2.926$, $p < .017$ และ $t(47) = -2.820$, $p < .017$ ตามลำดับ

ในการศึกษาครั้งนี้ การให้ความร่วมมือ (Cooperation) หมายถึง การทำตามคำสั่งของผู้อื่น (ครู ผู้ปกครอง) การปฏิบัติตามกฎของส่วนรวม จากผลการวิจัยคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือของกลุ่มทดลองมีระดับคะแนนที่เพิ่มขึ้นในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตามผล และคะแนนทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือของกลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมในช่วงหลังการทดลองและระยะติดตามผล หรืออาจกล่าวได้ว่ากระบวนการกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์มีส่วนช่วยให้เด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลายในการศึกษาครั้งนี้มีทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสามารถอภิปรายถึงหลักการที่สำคัญของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ที่มีส่วนช่วยเพิ่มทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ ดังนี้

การตระหนักรู้

การตระหนักรู้ ณ ปัจจุบันขณะ เป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ที่จะสัมผัสและรับรู้กับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้นอย่างเต็มที่ (Corey, 1995) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของประสบการณ์ที่สำคัญที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลผ่าน การรับรู้ ประสาทสัมผัส อารมณ์ ความคิด นำไปสู่การตระหนักรู้ในสิ่งที่ตนเองต้องการและวิธีการที่จะแสดงออก (Carroll, 2009; Oaklander,1994) จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจัดประสบการณ์ให้สมาชิกได้ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ จากกิจกรรมวาดภาพร่วมกันจากกระดาษ 1 แผ่น ในการทำกิจกรรมเมื่อนักจิตวิทยาเปิดโอกาสให้สมาชิกได้สำรวจถึงวิธีการแสดงออกต่อสถานการณ์เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของตนเอง สมาชิกได้สำรวจวิธีการและเกิดการตระหนักรู้ถึงความต้องการของตนเอง โดยแสดงออกมาในรูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น ซึ่งจากการตระหนักรู้นี้ สมาชิกจะได้รับประสบการณ์และได้สำรวจพฤติกรรมใหม่ๆ ส่งผลให้ตัวตนของเด็กมีความมั่นคงยิ่งขึ้น (Oaklander, 1999)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

จากภาพสมาชิกได้วาดภาพในกระดาษที่เป็นพื้นที่ของตนเองซึ่งเกิดจากการพูดคุย ตัดสินใจร่วมกันในการแบ่งสัดส่วนของพื้นที่ จากตัวอย่างบทสนทนานักจิตวิทยาเอื้อให้สมาชิกสำรวจความรู้สึกที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานร่วมกัน เมื่อสมาชิกตระหนักถึง ความรู้สึก ความต้องการ และการแสดงออกของตนเอง นำไปสู่วิธีการที่ตนเลือกปฏิบัติเพื่อตอบสนองต่อความต้องการ โดยสมาชิกแสดงออกมาในรูปแบบของการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ดังบทสนทนานี้

นักจิตวิทยา: โฟเป็นยังไงบ้าง พอได้วาดรูปด้วยกัน

โฟ: รู้สึกไม่ชิน

นักจิตวิทยา: ไม่ชินยังไง

โฟ: ปกติเราวาดคนเดียวก็ ได้เลย แต่ว่าอันนี้มันต้องแบ่งพื้นที่

นักจิตวิทยา: อ่อมันต้องแบ่งเนอะ แล้วสำหรับโฟเอง การต้องแบ่งพื้นที่มันเป็นยังไง

โฟ: มันต้องแบบว่าเหลือให้คนอื่นด้วย ไม่สะดวกเหมือนตอนคนเดียว

นักจิตวิทยา: เหมือนมันต้องคิดเผื่อคนอื่นด้วยว่าถ้าเราวาดตรงนี้เดี๋ยวคนอื่นจะวาดตรงไหน มีที่ไหม หรือไม่มี มันไม่ชินเหมือนตอนเราวาดคนเดียวที่กระดาษนี้เราอยากจะวาดตรงไหนแค่ไหนก็ได้เนอะ

โฟ: ใช่ กลัวมันไม่พอ

นักจิตวิทยา: แล้วเมื่อกี้เกิดอะไรขึ้นบ้าง ตอนที่ทำ

โฟ: ก็ขีดเส้นแบ่งช่องให้เท่าๆกันไปเลย จะได้มีพื้นที่ของตัวเอง

นักจิตวิทยา: อื้ม เมื่อกี้ที่พี่สังเกตเห็นพวกเราเลือกแบ่งช่องกระดาษให้เท่าๆกัน แล้วผลัดกันวาดทีละคนเลย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประสบการณ์

การได้รับประสบการณ์จากการได้ทดลองทำในระหว่างการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ ช่วยให้เด็กได้ตระหนักถึงความรู้สึก สิ่งที่ตนเองชอบหรือไม่ชอบ สิ่งที่ตนเองต้องการ วิธีการแสดงออกเพื่อตอบสนองความต้องการ และได้สำรวจพฤติกรรมใหม่ๆจากสมาชิกคนอื่นๆ (Oaklander, 1999) ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดกิจกรรมที่เอื้อให้สมาชิกได้มีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคมด้านการให้ความร่วมมือ ผ่านกิจกรรมวาดภาพร่วมกันในกระดาษ 1 แผ่น และให้สมาชิกพูดคุย ตัดสินใจร่วมกันในการวางแผนและจัดการเวลา โดยกิจกรรมทำหน้าที่เสมือนการจำลองสังคมขนาดย่อม (Microcosm) (Yalom & Crouch, 1990) ที่เปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่ม โดยนักจิตวิทยาเอื้อให้สมาชิกสำรวจความรู้สึก การแสดงออก และความต้องการของตนเอง เมื่อสมาชิกเกิดการตระหนักถึงความรู้สึก ได้รับรู้ถึงสิ่งที่ตนเองกำลังทำ วิธีการที่ตนเองปฏิบัติ ความต้องการของตนเองชัดเจน นำไปสู่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายในกลุ่ม

จากภาพ สมาชิกได้วาดภาพร่วมกัน ซึ่งมีการพูดคุยกันในตอนเริ่มถึงสิ่งที่สมาชิกแต่ละคนต้องการ และตัดสินใจร่วมกันในการวาดภาพให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน จากตัวอย่างบทสนทนาสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน ผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันภายในกลุ่ม มีการแบ่งหน้าที่และจัดลำดับเพื่อความสะดวกในการวาดภาพร่วมกัน โดยนักจิตวิทยาเปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง และแสดงออกถึงทักษะทางสังคมในด้านการให้ความร่วมมือได้อย่างเหมาะสม ดังบทสนทนานี้

ห้า: กระดาษแค่เนี้ย วาดพร้อมกันไม่ได้แน่ๆ

นาย: ก็วาดคนละมุมก่อนสิ

ซาน: งั้นให้พวกผู้หญิงวาดก่อน

ห้า: โอเคให้ผู้หญิงวาดก่อน

สอง: ยังคิดไม่ออกเหมือนกัน ใครอยากวาดก็วาดก่อน

นาย: งั้นเราคนหนึ่ง

ห้า: คนสอง

เจ็ด: คนสาม

ซาน: ขอคนสุดท้าย

นักจิตวิทยา: วันกับเดือนหละ คิดออกไหมจะวาดอะไร

วัน: ยังครับ ให้เพื่อนวาดก่อน

เดือน: หนูวาดแปปเดียวคิดออกแล้วค่ะให้เพื่อนวาดกันก่อน

นาย: งั้นวาดพร้อมกัน คนละฝั่งเดือน

ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะ

ข้อจำกัด

1. จากระยะติดตามผล 2 สัปดาห์ของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เหมาะสมอย่างไรก็ตามอาจจะยังไม่สามารถสรุปได้ว่าทักษะทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างจะคงอยู่ในระยะหลังจากนั้น
2. เนื่องจากการประเมินคะแนนทักษะทางสังคมในการศึกษาครั้งนี้เป็นการประเมินโดยครูประจำชั้นและครูแนะแนวทำให้ทักษะทางสังคมในงานวิจัยถูกจำกัดเพียงพฤติกรรมที่ครูสามารถสังเกตเห็นได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. เพิ่มระยะติดตามผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในช่วงระยะติดตามผล 4 สัปดาห์ เพื่อสังเกตการคงอยู่ของทักษะทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ของกลุ่มทดลอง
2. ในการประเมินทักษะทางสังคมของเด็กควรมีการพัฒนามาตรวัดที่สามารถใช้การรายงานตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลโดยตรงจากกลุ่มตัวอย่าง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

3. ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะการพัฒนาทักษะทางสังคมซึ่งในการศึกษาครั้งต่อไปอาจจะศึกษาเพื่อใช้กลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ในการลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเช่น การควบคุมอารมณ์ พฤติกรรมก่อกวนในห้องเรียน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากการศึกษาในครั้งนี้เห็นได้ว่า กระบวนการกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์มีส่วนช่วยให้เด็กเกิดการตระหนักรู้และเข้าใจอารมณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้เด็กเกิดการพัฒนาทักษะทางสังคมได้ ดังนั้น

1. สำหรับนักจิตวิทยาการปรึกษา สามารถนำแนวทางในกระบวนการกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ไปปรับใช้ในการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาพฤติกรรมของเด็กในช่วงวัยต่างๆ ได้
2. สำหรับบทบาทของคุณครูที่ทำได้ อาจมีการถามคำถาม และสะท้อนถึงความรู้สึกของเด็กในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อมีส่วนช่วยในการเกิดการตระหนักรู้และเข้าใจในตนเองของเด็ก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

ผศ.ดร ณัฐสุดา เต้พันธ์ (อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์)

ผศ.ดร.กุลยา พิสิษฐ์สังฆการ

อาจารย์ ดร.สมบุญ จารุเกษมทวี

อาจารย์ ภาณุ สหัสสานนท์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ข

เอกสารรับรองคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 โทร.0-2218-3202
ที่ จว 37 /2562(อ) **วันที่** 15 มกราคม 2562
เรื่อง แจ้งผลผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

เรียน คณบดีคณะจิตวิทยา

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารแจ้งผ่านการรับรองผลการพิจารณา

ตามที่นิสิต/บุคลากรในสังกัดของท่านได้เสนอโครงการวิจัยเพื่อขอรับการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นั้น ในการนี้ กรรมการผู้ทบทวนหลักได้เห็นสมควรให้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยได้ ดังนี้

โครงการวิจัยที่ 235.1/61 เรื่อง ผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (THE EFFECT OF GESTALT PLAY THERAPY ON SOCIAL SKILLS ON ELEMENTARY SCHOOL STUDENT) **ของ นางสาวพิมพิกา ดันสุวรรณ**

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

เรียน ผอ.ฝ่ายวิชาการ
จึงเรียนมาเพื่อโปรด
☑ ทราบ
○ พิจารณา
ลงชื่อ.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรี ชัยชนะวงศาโรจน์)
กรรมการและเลขานุการ
คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน
กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AF 01-12

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
254 อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์/โทรสาร: 0-2218-3202 E-mail: eccu@chula.ac.th

COA No. 011/2562

ใบรับรองโครงการวิจัย

โครงการวิจัยที่ 235.1/61 : ผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย

ผู้วิจัยหลัก : นางสาวพิมพิกา ตันสุวรรณ

หน่วยงาน : คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พิจารณา โดยใช้หลัก ของ The International Conference on Harmonization – Good Clinical Practice (ICH-GCP) อนุมัติให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องดังกล่าวได้

ลงนาม.....
(รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ปรีดา ทัศนประดิษฐ)
ประธาน

ลงนาม.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรี ชัยชนะวงศาโรจน์)
กรรมการและเลขานุการ

วันที่รับรอง : 11 มกราคม 2562 **วันหมดอายุ** : 10 มกราคม 2563

เอกสารที่คณะกรรมการรับรอง

1) โครงการวิจัย
2) ข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยและใบยินยอมของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
3) ผู้วิจัย
4) แบบสอบถาม

เลขที่โครงการวิจัย 235.1/61
วันที่รับรอง 11 ม.ค. 2562
วันหมดอายุ 10 ม.ค. 2563

เงื่อนไข

1. *ข้าพเจ้ารับทราบว่าเป็นการผิดจริยธรรม หากดำเนินการเก็บข้อมูลการวิจัยก่อนได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยฯ*
2. *หากใบรับรองโครงการวิจัยหมดอายุ การดำเนินการวิจัยต้องยุติ เมื่อต้องการต่ออายุต้องขออนุมัติใหม่ล่วงหน้าไม่ต่ำกว่า 1 เดือน พร้อมส่งรายงานความก้าวหน้าการวิจัย*
3. *ต้องดำเนินการวิจัยตามที่ระบุไว้ในโครงการวิจัยอย่างเคร่งครัด*
4. *ใช้เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ใบยินยอมของกลุ่มประชากรหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย และเอกสารเชิญเข้าร่วมวิจัย (ถ้ามี) **เฉพาะที่ประทับตราคณะกรรมการเท่านั้น***
5. *หากเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ร้ายแรงในสถานที่เก็บข้อมูลที่ขออนุมัติจากคณะกรรมการ ต้องรายงานคณะกรรมการภายใน 5 วันทำการ*
6. *หากมีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการวิจัย ให้ส่งคณะกรรมการพิจารณารับรองก่อนดำเนินการ*
7. *โครงการวิจัยไม่เกิน 1 ปี ส่งแบบรายงานสิ้นสุดโครงการวิจัย (AF 03-12) และบทคัดย่อผลการวิจัยภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น สำหรับโครงการวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ให้ส่งบทคัดย่อผลการวิจัย ภายใน 30 วัน เมื่อโครงการวิจัยเสร็จสิ้น*

ภาคผนวก ค

เอกสารข้อมูลสำหรับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างในวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

AF 04-07

ข้อมูลสำหรับผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ชื่อโครงการวิจัย	ผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวพิมพิกา ตันสุวรรณ ตำแหน่งนิสิตระดับปริญญาโท คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถานที่ติดต่อผู้วิจัย	คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารบรมราชชนนีศรีศตพรรษ ชั้น 7 ถนนพระราม 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพ 10330 โทร 0-2218-1197 หรือ 0-2218-1184
(ที่บ้าน)	126 ถนนสิรินธร ซอย 2 เขตบางพลัด แขวงบางพลัด กรุงเทพมหานคร 10700
โทรศัพท์มือถือ	084-752-2452
E-mail	ppktsw@gmail.com

โครงการวิจัยนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่เข้าร่วมการวิจัยเกี่ยวกับทักษะทางสังคมและการพัฒนาทักษะทางสังคมที่เหมาะสม โครงการวิจัยนี้ได้รับการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเอกสารฉบับนี้มีเพื่อแสดงข้อมูลสำหรับผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมในการวิจัยถึงข้อมูลที่มีความจำเป็นสำหรับผู้ปกครองเพื่อความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิจัยนี้ว่าจัดทำขึ้นเพราะเหตุใดและเกี่ยวข้องกับอะไร มีรายละเอียดการดำเนินการอย่างไร กรุณาใช้เวลาในการอ่านข้อมูลต่อไปนี้อย่างละเอียดรอบคอบ และสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้วิจัยได้ตลอดเวลาหากมีข้อสงสัย โดยข้อมูลส่วนตัวของท่านและบุตรหลานของท่านจะถูกเก็บรักษาไว้ ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะเป็นรายบุคคล แต่จะรายงานผลการวิจัยเป็นข้อมูลส่วนรวม ซึ่งบุตรหลานของท่านมีสิทธิ์ถอนตัวออกจากโครงการวิจัยเมื่อใดก็ได้โดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมการวิจัยหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้จะไม่มีผลกระทบใดๆต่อบุตรหลานของท่านแต่ประการใด โครงการวิจัยนี้จะมีผู้เข้าร่วมการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 9-11 ปี ทั้งสิ้นประมาณ 48 คน เข้าร่วมการวิจัยเป็นระยะเวลาประมาณ 7 สัปดาห์ โดยตลอดการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้นักเรียนผู้เข้าร่วมการวิจัยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

เลขที่โครงการวิจัย 235.1/61
วันที่รับรอง 11 ม.ค. 2562
วันหมดอายุ 10 ม.ค. 2563

โดยรายละเอียดเกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่

1. งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย *โดยกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างการเข้าร่วมกลุ่มของนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้สำรวจตนเองในการรับรู้อารมณ์และพฤติกรรมภายในที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในตนเองนำไปสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับ*

ตนเองและความสัมพันธ์กับผู้อื่น และในกระบวนการบำบัดได้รับการออกแบบบนพื้นฐานของการวิจัย เพื่อให้นักเรียนมีโอกาสได้เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะทางสังคมและการพัฒนาทักษะสังคมอย่างเหมาะสม

2. ผู้เข้าร่วมในงานวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่มีอายุระหว่าง 9-11 ปีที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์คัดเข้าที่ระบุไว้ ดังนี้

<u>เกณฑ์การคัดเข้า</u> ได้แก่

2.1 นักเรียนระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4-6 อายุระหว่าง 9-11 ปี ที่มีความสมัครใจเข้าร่วมด้วยตนเอง

2.2 ได้รับการยินยอมจากผู้ปกครองให้เข้าร่วมการวิจัยและสามารถเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดตามวันและเวลาที่กำหนดได้

2.3 ผู้ที่ไม่อยู่ระหว่างการรับการปรึกษา การเยียวยาหรือการบำบัดรักษาทางจิตวิทยาจากแหล่งอื่นในช่วงตลอดการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัด

2.4 เป็นผู้ที่ไม่มีความผิดปกติทางจิตจากการวินิจฉัยของแพทย์

235.1/61
วันที่รับรอง 11 ม.ค. 2562
วันหมดอายุ 10 ม.ค. 2563

<u>เกณฑ์การคัดออก</u> ได้แก่

2.1 ผู้เข้าร่วมไม่สามารถมาเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดได้มากกว่าสองครั้งจากการเข้าร่วมทั้งหมด

3. ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1 ผู้วิจัยติดต่อโรงเรียนขอความร่วมมือ เพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับโครงการวิจัย

3.2 ผู้วิจัยขออนุเคราะห์จากทางโรงเรียนประชาสัมพันธ์กลุ่มการเล่นบำบัดให้เด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในการเข้าร่วมการวิจัย

3.3 ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากครูประจำชั้นติดต่อผู้ปกครองของเด็กที่เข้าร่วมวิจัยเพื่อส่งเอกสารชี้แจ้งรายละเอียดในการวิจัยและขอความร่วมมือจากผู้ปกตรองในการตอบรับการเข้าร่วมกลุ่มในงานวิจัย

3.4 ผู้วิจัยคัดเลือกนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์จำนวน 24 คน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม กลุ่มละ 4-6 คน เพื่อเข้าร่วมการวิจัย

3.5 ผู้วิจัยนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการเข้าร่วมการวิจัย โดยการเข้าร่วมการวิจัยจะใช้เวลาครั้งละ 45 นาที สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ในชั่งโมงศึกษาค้นคว้าของนักเรียนต่อเนื่องกันจำนวน 7 สัปดาห์

4. เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ซึ่งวิจัยในกลุ่มนักเรียนที่มีอายุไม่เกิน 18 ปี ซึ่งถือเป็นกลุ่มที่มีความเปราะบางทางสังคม และอาจมีประเด็นต่างๆที่ส่งผลกระทบที่เกิดขึ้นทางจิตใจระหว่างการทำกลุ่มการเล่นบำบัด ผู้วิจัยจึงต้องมีการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมการวิจัยทุกท่านตลอดระยะเวลาในการวิจัยอย่างเคร่งครัด

ทั้งการทบทวนประเด็นจริยธรรมในการวิจัย การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จึงเกิดขึ้นอย่างระมัดระวัง โดยการจัดสถานที่ดำเนินกลุ่มการเล่นบำบัดภายในห้องเรียนที่ถูกจัดไว้ในบรรยากาศเหมาะสมคือมีพื้นที่ในการทำกิจกรรม มีความปลอดภัยและสะดวกต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นไปเพื่อการเสริมสร้างความรู้และเพิ่มพูนทักษะทางสังคมที่เหมาะสมให้กับนักเรียนจึงมีความเสี่ยงต่ำที่จะส่งผลเสียต่อทางร่างกายและจิตใจต่อผู้เข้าร่วมการวิจัย

5. ประโยชน์ของนักเรียนที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้จะได้รับ มีดังต่อไปนี้

5.1 บุตรหลานของท่านจะได้รับองค์ความรู้เสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะทางสังคมเพื่อการเข้าใจตนเองและการพัฒนาตนเอง

5.2 บุตรหลานของท่านจะมีโอกาสได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะทางสังคมที่เหมาะสม และพัฒนาความสามารถในการตระหนักรู้อารมณ์ความคิด และพฤติกรรมของตนเอง

5.3 บุตรหลานของท่านจะมีโอกาสได้เรียนรู้ในการนำเอาทักษะทางสังคมที่ได้จากการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

6. การเข้าร่วมในการวิจัยของบุตรหลานของท่านจะเป็นไปโดยความ**สมัครใจ** ท่านและบุตรหลานสามารถ**ปฏิเสธ**ที่จะเข้าร่วมหรือ**ถอนตัว**จากการวิจัยได้ทุกขณะ โดยไม่ต้องให้เหตุผลและไม่สูญเสียประโยชน์ที่พึงได้รับ และไม่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลทางการเรียนตามปกติแต่อย่างใดทั้งสิ้น

7. หากท่านมีข้อสงสัยให้สอบถามเพิ่มเติมได้โดยสามารถติดต่อผู้วิจัยได้ตลอดเวลา และหากผู้วิจัยมีข้อมูลเพิ่มเติมที่เป็นประโยชน์หรือโทษเกี่ยวกับการวิจัย ผู้วิจัยจะแจ้งให้ท่านทราบอย่างรวดเร็ว

8. ในระหว่างการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดนั้น ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกเสียงระหว่างการดำเนินกลุ่ม และขอเก็บสำเนาผลงานของผู้เข้าร่วมกลุ่ม เช่น ภาพวาด เพื่อใช้ทบทวนกระบวนการในการดำเนินการของผู้วิจัยเอง อีกทั้งยังได้เห็นถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าร่วมงานวิจัย ทั้งนี้จะจัดทำรหัสอ้างอิงถึงผลงาน มิได้อ้างอิงโดยตรงถึงชื่อของนักเรียน และในส่วนของการบันทึกเสียงนั้น ทั้งนี้ ไฟล์บันทึกเสียงจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับไว้อย่างดีในเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ตั้งรหัสผ่านส่วนตัวไม่ให้ผู้อื่นเข้าถึงได้ และผู้วิจัยเป็นผู้เดียวที่จะสามารถเข้าถึงข้อมูลดังกล่าวได้และข้อมูลที่ได้รับจะรับจะใช้ในการวิเคราะห์เฉพาะงานวิจัยนี้เท่านั้น และเมื่อกระบวนการวิจัยได้เสร็จสิ้นลงแล้ว ผู้วิจัยจะลบหรือทำลายข้อมูลบันทึกเสียงทั้งหมดออกจากเครื่องคอมพิวเตอร์ทันทีเช่นเดียวกับข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เข้าร่วมวิจัยซึ่งจะถูกเก็บไว้เป็น**ความลับเช่นกัน**

9. หากท่านและบุตรหลานไม่ได้รับการปฏิบัติตามข้อมูลดังกล่าวสามารถร้องเรียนได้ที่คณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 1 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เลขที่ 254 อาคารจามจุรี 1 ชั้น 2 ถนนพญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10300 โทรศัพท์ 022183202 E-mail: eccu@chula.ac.th

เอกสารโครงการวิจัย 235.1/61
วันที่รับรอง 11 ม.ค. 2562
วันหมดอายุ 10 ม.ค. 2563

AF 04-07

ข้อมูลสำหรับกลุ่มประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ชื่อโครงการวิจัย	ผลของกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมในเด็กชั้นประถมศึกษาตอนปลาย
ชื่อผู้วิจัย	นางสาวพิมพิกา ตันสุวรรณ ตำแหน่งนิสิตระดับปริญญาโท คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สถานที่ติดต่อผู้วิจัย	คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาคารบรมราชชนนีศรีศตพรรษ ชั้น 7 ถนนพระราม 1 แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพ 10330 โทร 0-2218-1197 หรือ 0-2218-1184
(ที่บ้าน)	126 ถนนสิรินธร ซอย 2 เขตบางพลัด แขวงบางพลัด กรุงเทพมหานคร 10700
โทรศัพท์มือถือ	084-752-2452
E-mail	ppktsw@gmail.com

โครงการนี้เป็นโครงการที่ศึกษาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับทักษะทางสังคมและการพัฒนาทักษะทางสังคมที่เหมาะสม เช่น การควบคุมตนเองอารมณ์ของตนเอง การแสดงออกทางพฤติกรรมและอารมณ์ การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

นักเรียนได้รับเชิญเข้าร่วมโครงการนี้ เนื่องจากในช่วงประถมศึกษาตอนปลายคือช่วงอายุ 9-11 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยของนักเรียนที่มีการพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านการพัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นและการอยู่ร่วมกันในสังคมมากขึ้น

สิ่งที่ผู้วิจัยจะขอความร่วมมือกับนักเรียนคือ การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์เป็นกลุ่มการเล่นบำบัดที่มีกิจกรรม เช่น การวาดภาพ การเล่านิทาน การแสดงบทบาทสมมติ สอดคล้องไปกับการ ที่นักเรียนจะได้สำรวจตนเอง ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก การรับรู้ตนเอง โดยจะใช้เวลาประมาณ 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที ในชั่วโมงศึกษาค้นคว้าของนักเรียน และมีสมาชิกในกลุ่ม 4-6 คน

ประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากโครงการนี้คือ

1. นักเรียนจะได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะทางสังคมที่เหมาะสมเพื่อการเข้าใจตนเองและการพัฒนาตนเอง
2. นักเรียนจะได้เรียนรู้และฝึกฝนทักษะทางสังคมที่เหมาะสม และพัฒนาความสามารถในการรับรู้อารมณ์ความคิด และพฤติกรรมของตนเอง
3. นักเรียนจะได้เรียนรู้การนำเอาทักษะทางสังคมที่ได้จากการเข้าร่วมโครงการไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต

ในการเข้าร่วมโครงการนี้ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องบันทึกเสียงในการบันทึกเสียงระหว่างการทำกิจกรรม และขอเก็บผลงานของนักเรียน เช่น ภาพวาด เพื่อใช้ทบทวนกระบวนการในการดำเนินการของผู้วิจัยเอง โดยข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บรักษาเป็น**ความลับ** และเมื่อกระบวนการวิจัยได้เสร็จสิ้นลงแล้ว จะลบและทำลายข้อมูลทั้งหมด

เอกสารโครงการวิจัยที่ 235.1/61
วันที่รับรอง 11 ม.ค. 2562
วันหมดอายุ 10 ม.ค. 2563

ปรับปรุงเมื่อ 18 มิถุนายน 2554

AF 04-07

ในการเข้าร่วมโครงการครั้งนี้การเข้าร่วมในการวิจัยของนักเรียนจะเป็นไปโดยความ**สมัครใจ** และนักเรียนสามารถออกจากการเข้าร่วมกิจกรรมเมื่อใดก็ได้โดยไม่ต้องบอกล่วงหน้า และการไม่เข้าร่วมโครงการหรือถอนตัวออกจากโครงการวิจัยนี้จะไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อตัวนักเรียน

ขอให้นักเรียนใช้เวลาในการอ่านข้อมูลนี้อย่างละเอียดหรือขอให้ผู้อื่นอ่านข้อมูลนี้ให้นักเรียนฟัง และขอให้นักเรียนใช้เวลาทบทวนข้อมูลนี้กับคุณพ่อคุณแม่ ถ้ามีข้อสงสัยเกี่ยวกับโครงการนี้นักเรียนสามารถติดต่อ นางสาวพิมพิกา ตันสุวรรณ (พี่พิม) ได้ที่เบอร์ 084-752-2452

ถ้านักเรียนตกลงเข้าร่วมโครงการ ผู้วิจัยจะขอให้นักเรียนลงลายมือชื่อร่วมกับบิดามารดา ผู้ปกครองหรือผู้แทนตามกฎหมายของนักเรียนในหนังสือแสดงความยินยอมเข้าร่วมการโครงการวิจัย

เอกสารโครงการวิจัย 235.1/61
วันที่รับรอง 11 พ.ค. 2562
วันหมดอายุ 10 พ.ค. 2563

ภาคผนวก ง
เอกสารตัวอย่างเนื้อหาสำหรับประชาสัมพันธ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

สำหรับใบประชาสัมพันธ์ ผู้วิจัยทำการออกแบบ โดยใส่รายละเอียดเกี่ยวกับเป้าหมายของกลุ่มบำบัด และข้อมูลติดต่อกลับในใบประชาสัมพันธ์มีเนื้อหาว่ากลุ่มบำบัดจะมีความเหมาะสมกับผู้ที่เข้าเกณฑ์การเข้าร่วมการศึกษาครั้งนี้ โดยให้ผู้ที่สนใจติดต่อเข้าร่วมการวิจัยได้กับอาจารย์แนะแนวหรืออาจารย์ประจำชั้นของนักเรียน และผู้วิจัยจะพิจารณาตามเกณฑ์คัดเข้าและออก

ตัวอย่างเนื้อหาสำหรับใบประชาสัมพันธ์

หากนักเรียนสนใจพัฒนาทักษะทางสังคมในด้านต่างๆของตนเอง

โดยการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดกับเพื่อนๆในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่มีอายุ 9-11 ปี

ผู้วิจัยขอเชิญเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัด เพื่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะทางสังคม และพัฒนาทักษะทางสังคมด้านต่างๆของตนเอง จาก นางสาวพิมพิกา ตันสุวรรณ นิสิตระดับปริญญาโท คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ผู้วิจัย)

กลุ่มการเล่นบำบัดจะเน้นการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับตนเอง อารมณ์ ความคิด พฤติกรรมต่างๆ รวมไปถึงความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะทางสังคมและพัฒนาทักษะเหล่านี้ผ่านกิจกรรม เช่น การวาดภาพ ระบายสี การแสดงบทบาทสมมุติ เป็นต้น สำหรับสมาชิกต่อกลุ่มจำนวน 4-6 คน ระยะเวลาทั้งสิ้น 7 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที รับจำนวน 24 คน

หากนักเรียนมีความสนใจและสมัครใจเข้าร่วมการวิจัย โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการ ชี้แจงรายละเอียดและตอบคำถามผู้ปกครองและเด็กด้วยตนเอง

235.1/61
11 ม.ค. 2562
10 ม.ค. 2563

นักเรียนที่สนใจสามารถติดต่อเพื่อสอบถามเพิ่มเติมได้โดยตรงที่ผู้วิจัย และหากสนใจเข้าร่วมการวิจัยสามารถติดต่อลงชื่อได้ที่อาจารย์ประจำชั้นของนักเรียน

ติดต่อ

นางสาวพิมพิกา ตันสุวรรณ เบอร์โทรศัพท์ : 0847522452

ขอขอบพระคุณค่ะ

ภาคผนวก จ

มาตรวัดทักษะทางสังคม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ข้อที่	Social Skills	ทักษะทางสังคม	ระดับความถี่			ระดับความสำคัญ		
			ไม่เคย	บางครั้ง	บ่อยครั้ง	ไม่สำคัญเลย	สำคัญ	สำคัญมาก
1	Controls temper in conflict situations with peers.	สามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ความขัดแย้งกับเพื่อน	0	1	2	0	1	2
2	Compromises in conflict situations by changing own ideas to reach agreement.	ประนีประนอมในสถานการณ์ความขัดแย้งโดยการปรับความคิดของตนเองเพื่อได้ข้อสรุป	0	1	2	0	1	2
3	Responds appropriately to peer pressure.	ตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อแรงกดดันในกลุ่มเพื่อน	0	1	2	0	1	2
4	Responds appropriately to teasing by peers.	ตอบสนองต่อการล้อเลียนจากเพื่อนได้อย่างเหมาะสม	0	1	2	0	1	2
5	Controls temper in conflict situations with adults.	สามารถควบคุมอารมณ์ในสถานการณ์ที่เกิดความขัดแย้งกับผู้ใหญ่	0	1	2	0	1	2
6	Receives criticism well.	ยอมรับการวิพากษ์วิจารณ์ได้ดี		1	2	0	1	2
7	Accepts peers' ideas group activities.	รับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในการทำงานร่วมกัน	0	1	2	0	1	2
8	Cooperates with peers without prompting	ให้ความร่วมมือกับเพื่อนด้วยความเต็มใจ	0	1	2	0	1	2
9	Responds appropriately when pushed or hit byother children.	ตอบสนองต่อการถูกตีหรือผลักจากเด็กคนอื่นๆได้อย่างเหมาะสม	0	1	2	0	1	2
10	Gets along with people who are different	สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลที่แตกต่างจากตนเองได้	0	1	2	0	1	2
11	Introduces herself or himself to new people without being told.	เมื่อเจอคนใหม่ ๆ สามารถแนะนำตนเองได้โดยไม่ได้ต้องบอก	0	1	2	0	1	2
12	Appropriately questions rules that may be unfair.	ตั้งคำถามได้อย่างเหมาะสมเมื่อพบกฎระเบียบที่ไม่ยุติธรรม	0	1	2	0	1	2
13	Says nice things about himself or herself when appropriate.	สามารถบอกเล่าถึงสิ่งที่ดีเกี่ยวกับตนเองในโอกาสที่เหมาะสม	0	1	2	0	1	2

เอกสารรับรองจริยธรรมการวิจัย
มหาวิทยาลัย มหิดล
เลขที่โครงการวิจัย 235.1/61
วันที่รับรอง 11 ม.ค. 2562
วันหมดอายุ 10 ม.ค. 2563

ข้อที่	Social Skills	ทักษะทางสังคม	ระดับความถี่			ระดับความสำคัญ		
			ไม่เคย	บางครั้ง	บ่อยครั้ง	ไม่สำคัญเลย	สำคัญ	สำคัญมาก
14	Invites others to join in activities.	เชิญชวนเพื่อนเข้ามาร่วมทำกิจกรรมต่างๆได้	0	1	2	0	1	2
15	Makes friends easily.	สร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนใหม่ได้ง่าย	0	1	2	0	1	2
16	Initiates conversations with peers.	สามารถเป็นผู้เริ่มบทสนทนากับเพื่อน	0	1	2	0	1	2
17	Appropriately tells you when he or she thinks youhave treated him or her unfairly.	สื่อสารอย่างเหมาะสมเมื่อนักเรียนคิดว่าตนเองได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม	0	1	2	0	1	2
18	Gives compliments to peers.	ชมเชยเพื่อน	0	1	2	0	1	2
19	Volunteers to help peers with classroom tasks.	อาสาช่วยเหลือเพื่อนในชั้นเรียน	0	1	2	0	1	2
20	Joins ongoing activity or group without being toldto do so.	เข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อนด้วยตนเอง (อย่างเต็มใจ)	0	1	2	0	1	2
21	Uses free time in an acceptable way.	ใช้เวลาว่างอย่างเหมาะสม	0	1	2	0	1	2
22	Finishes class assignments within time limits.	ทำงานที่ได้รับมอบหมายทันตามเวลาที่กำหนด	0	1	2	0	1	2
23	Uses time appropriately while waiting for help.	สามารถใช้เวลาได้เหมาะสมในเวลาที่ต้องรอรับความช่วยเหลือจากผู้อื่น	0	1	2	0	1	2
24	Produces correct schoolwork.	ทำงานที่ได้รับมอบหมายในโรงเรียนได้อย่างถูกต้อง	0	1	2	0	1	2
25	Follows your directions.	สามารถปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับ	0	1	2	0	1	2
26	Puts work materials or school property away.	จัดเก็บอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงานและสิ่งของของโรงเรียนอย่างเป็นที่เป็นทาง	0	1	2	0	1	2
27	Ignores peer distractions when doing class work.	ฉันสามารถเพิกเฉยต่อการรบกวนจากเพื่อนในขณะที่ทำงานของตนเอง	0	1	2	0	1	2

เอกสารโครงการวิจัย 235.1/61
วันที่รับรอง 11 ม.ค. 2562
วันหมดอายุ 10 ม.ค. 2563

ข้อที่	Social Skills	ทักษะทางสังคม	ระดับความถี่			ระดับความสำคัญ		
			ไม่เคย	บางครั้ง	บ่อยครั้ง	ไม่สำคัญเลย	สำคัญ	สำคัญมาก
28	Keeps desk clean and neat without being reminded.	รักษาความสะอาดและเรียบร้อยของโต๊ะเรียนตนเอง	0	1	2	0	1	2
29	Attends to your instructions.	ใส่ใจรับฟังตามคำแนะนำของครู	0	1	2	0	1	2
30	Easily makes transition from one classroom activity to another.	สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนคาบเรียนได้ง่าย	0	1	2	0	1	2

หมายเหตุ

ข้อคำถามในแบบสอบถามนี้ได้ผ่านการตรวจสอบจากคณะผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ภาคผนวก ฉ

โปรแกรมกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ฉบับปรับปรุงก่อนนำไปทดลองใช้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

การปรับปรุงกระบวนการกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ ก่อนการทดลองใช้

ปัญหาที่พบ	การแก้ไข	โปรแกรมกลุ่มที่ปรับปรุง
โปรแกรมเดิมใช้การเล่านิทานเพื่อให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย	ปรับการเล่านิทานเป็นการเล่าเรื่องจากภาพที่เกี่ยวข้องกับการใช้สีแทนอารมณ์ความรู้สึก	ผู้นำกลุ่มเล่าเรื่องราวพร้อมภาพประกอบเกี่ยวข้องกับตัวละครที่แสดงพฤติกรรมและอารมณ์ของมนุษย์เชื่อมโยงกับสีและให้สมาชิกทบทวนอารมณ์ความรู้สึกตนเอง และลองแทนความรู้สึกด้วยสีต่างๆจากเรื่องราวของตนเอง
โปรแกรมเดิมอธิบายภาพรวมของระยะเวลาและจำนวนครั้งในการเข้าร่วมกลุ่ม	เพิ่มรายละเอียดในแต่ละครั้งของการดำเนินกลุ่ม	แบ่งโปรแกรมออกเป็น 7 ครั้ง ครั้งละ 45 นาที
โปรแกรมเดิมไม่ได้ระบุรายละเอียดกิจกรรมเพื่อให้สมาชิกได้ทบทวนสิ่งที่ได้รับจากการเข้าร่วมกลุ่มในขั้นยุติกลุ่ม	เพิ่มการทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดและแลกเปลี่ยนวิธีการที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตเมื่อเจอสถานการณ์ต่างๆ	ในขั้นยุติกลุ่มการเล่นบำบัดแบบเกสตัลท์ ให้สมาชิกได้ทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้จากกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นการเข้าร่วมกลุ่มการเล่นบำบัดและแลกเปลี่ยนวิธีการที่สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตเมื่อเจอสถานการณ์ต่างๆ เพื่อเอื้อให้สมาชิกเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเข้าร่วมกลุ่มและสนับสนุนให้สมาชิกนำทักษะที่ได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกลุ่มไปใช้ในชีวิตจริง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมสุขภาพจิต. (2561). แผนยุทธศาสตร์กรมสุขภาพจิตในช่วงแผนฯ 12 (พ.ศ.2560-2564)และนโยบายกรมสุขภาพจิต ประจำปี 2560-2561. 12.

พัชรี ประจญ, อรนุช ศรีสะอาด, & ปรีชา จันทวี. (2556). การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้กิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางสังคม: ประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินเสริมสร้างพลังอำนาจ. *Journal of Educational Measurement Mahasarakham University,* 19(1), 89-96.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคมของเด็กวัย 6-12 ปี. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา,* 4(2), 89-100.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2540). การพัฒนาทักษะทางสังคม: การอบรมหลักสูตรการพัฒนาทักษะทางสังคม.

สุขุมาล เกษมสุข. (2535). *การสอนทักษะทางสังคมในชั้นประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร.

สุภาพรรณ โคตรจรัส. (2544). เอกสารประกอบการเสอน เรื่อง ทฤษฎีบุคลิกภาพว่าด้วยสุขภาพจิตของบุคคล.

ภาษาอังกฤษ

Barnes, P. (1995). *Personal, social and emotional development of children*: Wiley-Blackwell.

Blom, R. (2004). *Handbook of Gestalt therapy*.

Campbell, D. T., & Stanley, J. C. (2015). *Experimental and quasi-experimental designs for research*: Ravenio Books.

Carroll, F., & Oaklander, V. (1997). Gestalt play therapy. *Play therapy theory practice: A comparative presentation*, 184-203.

Cattanach, A. (1995). Drama and play therapy with young children. *The Arts in Psychotherapy*.

Cattanach, A. (2004). *Introduction to play therapy*: Routledge.

Chaloner, B. (2001). Play therapy in elementary and preschools: Traditional and new

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

applications for counselor and teacher use. *Association for Play Therapy Newsletter, 20*(2), 17-18.

Corey, G. (1995). Theory and practice of group counseling . Pacific Grove, CA: Brooks. In: Cole publishing company.

Freud, S. (1954). *The origins of psychoanalysis* (Vol. 216): Imago London.

Gresham, F. M., & Elliott, S. N. (1990). *Social skills rating system (SSRS)*: American Guidance Service.

Harris, M., & Butterworth, G. (2012). *Developmental psychology: A student's handbook*: Psychology Press.

Hoda Babaei , K., Ebrahim Mohammadian, A., & Abbas , R. (2014). The effect of gestalt group play therapy on improvement of behavioural problems in preschool children. *International Conference on Social Sciences and Humanities, 14*, 803-809.

Jarolimek, J. (1977). *Social studies competencies and skills: Learning to teach as an intern*: Macmillan.

Kafaki, H., Hassanzadeh, R., & Jadidi, M. J. (2013). The effectiveness of Gestalt group play therapy on the improvement of social skills in pre-school children. *The International Journal of Basic Sciences Applied Research, 2*(4), 362-368.

Keliat, B. A., Tololiu, T. A., Daulima, N., & Erawati, E. (2015). Effectiveness assertive training of bullying prevention among adolescents in west java Indonesia. *International Journal of Nursing, 2*(1), 128-134.

Kottman, T. (2001). Theoretical approaches to play therapy. *Play therapy: Basics beyond*, 37-78.

Kottman, T. (2014). *Play therapy: Basics and beyond*: John Wiley & Sons.

Landreth, G. (2002). Therapeutic limit setting in the play therapy relationship. *Professional psychology: Research practice, 33*(6), 529.

Leech, N. L., Barrett, K. C., & Morgan, G. A. (2004). *Multivariate analysis of variance (MANOVA) and canonical correlation*.

Lynch, S. A., & Simpson, C. G. J. D. o. E. C. (2010). Social skills: Laying the foundation for success. *38*(2), 3-12.

Mayers, A. (2013). *Introduction to Statistics and SPSS in Psychology* (Vol. 28): Pearson

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

Harlow, England.

McFall, R. (1982). A review and reformulation of the concept of social skills. *Behavioral assessment*.

Melany. (2009). *The effect of Gestalt play therapy on feelings of anxiety experienced by the hospitalized oncology child.*

Oaklander, V. (1978). *Windows to our children: A Gestalt approach to children and adolescents*. New York: Centre for Gestalt Development.

Oaklander, V. (1994). *Gestalt play therapy*.

Oaklander, V. (1999). Group play therapy from a Gestalt therapy perspective. In *The Handbook of group play therapy* (pp. 162-175).

Oaklander, V. (2001). Gestalt play therapy. *10*(2), 45.

Papalia, D. E., Olds, S. W., & Feldman, R. D. (1990). *A child's world: Infancy through adolescence*: McGraw-Hill New York.

Perls, F. S. (1973). *The Gestalt approach & eye witness to therapy*: Science & Behavior Books Palo Alto, CA.

Piaget, J. (1958). *The growth of logical thinking from childhood to adolescence: An essay on the construction of formal operational structures* (Vol. 22): Psychology Press.

Riggio, R. (1986). Assessment of basic social skills. *Journal of psychology, 51*(3), 649.

Santrock, J. (2009). A topical approach to life-span development (custom ed.). In: New York: McGraw-Hill.

Schaefer, C. E. (2011). *Foundations of play therapy*: John Wiley & Sons.

Segrin, C. (2000). Social skills deficits associated with depression. *Clinical psychology review, 20*(3), 379-403.

Sik, W. (2003). *The impact of group play therapy on the social skills of shy children in their middle childhood.* University of Pretoria,

Spence, S. H., Donovan, C., & Brechman-Toussaint, M. J. J. o. a. p. (1999). Social skills, social outcomes, and cognitive features of childhood social phobia. *108*(2), 211.

Thompson, C. L., Rudolph, L. B., & Henderson, D. A. (2000). *Counseling children*: Brooks/Cole Belmont.

Van Riet, D.-M. (2008). *The utilisation of Gestalt play therapy with children in middle*

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

childhood who stutter.

Wren, B. P. (2009). *Gestalt play therapy with children receiving remedial intervention.*

Yalom, I. D., & Crouch, E. (1990). The theory and practice of group psychotherapy. *The British Journal of Psychiatry,* 157(2), 304-306.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
Chulalongkorn University

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	Pimpika Tonsuwan
วัน เดือน ปี เกิด	03 Sep 1993
สถานที่เกิด	Bangkok, Thailand
วุฒิการศึกษา	B.S. IN PSYCHOLOGY KASETSART UNIVERSITY
ที่อยู่ปัจจุบัน	126 Sirinthorn 2 Bangphat Bangkok 10700

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY